

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**PAKİSTAN VE TÜRKİYEDEKİ GENÇLER
ARASINDA ALGILANAN EBEVEYN SICAKLIĞI,
EBEVEYN KONTROLÜ VE BUNLARIN BENLİK
DEĞERİYLE VE DENETİM ODAĞIYLA
İLİŞKİLERİ**

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

107478

**(DOKTORA TEZİ)
(Sosyal Psikoloji)**

**Hazırlayan
Fatima Zohra IMAM**

**Danışman
Yrd.Doç.Dr.Çiğdem LEBLEBİCİ**

İZMİR-2001

TUTANAK

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 25/05/2001 tarih ve 12/6 sayılı kararı ile oluşturulan jüri, psikoloji anabilim, dalı doktora öğrencisi Fatima Zohra IMAM 'nın "Pakistan ve Türkiyedeki gençler arasında algılanan ebeveyn sıcaklığı, ebeveyn kontrolü ve bunların benlik değerle ve denetim odağıyla ilişkileri" başlıklı tezini incelemiş ve adayı 11.06.2001 günü saat 10.30'da tez savunmasına almıştır.

Sınav sonunda adayın tez savunmasını ve jüri üyeleri tarafından tezi ile ilgili kendisine yöneltilen sorulara verdiği cevapları değerlendirerek tezin başarılı olduğuna oybirliğiyle/oyçokluğuyla karar vermiştir.

Yrd.Doç. Dr. Ciğdem LEBLEBİCİ
BAŞKAN

Prof. Dr. Nuri BİLGİN
ÜYE

Prof. Dr. Rengin AKBOY
ÜYE

Prof. Dr. Şeyda AKSEL
ÜYE

Doç. Dr. Melek GÖREGENLİ
ÜYE

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Giriş.....	1
1.1 Ebeveyn Kabulü-Reddi Kuramı Ve Kişilik Çıktıları: Evrenselci Bir Yaklaşım..2	
1.2. Kültürler Arası Bakış Açısı Ve Ekrk' Nin Ampirik Olarak Test Edilmesi.....8	
1.3 Türkiye'de Ebeveyn Kabulü-Reddi Kuramı İle İlgili Araştırmalar.....16	
1.4 Pakistan'da Ebeveyn Kabulü-Reddi Kuramı İle İlgili Araştırmalar.....17	
1.5 Türkiye'de Çocuk Yetiştirme Ve Sosyalizasyon.....22	
1.6 Pakistan'da Çocuk Yetiştirme Ve Sosyalizasyon.....30	
1.7 Araştırmanın Amaçları Ve Hipotezler.....33	

2. Bölüm

PROBLEMİN İNCELENMESİNDEKİ TANIMLAR

VE YÖNTEMLER

2.1 Ebeveyn Sıcaklığı.....	38
2.2 Ebeveyn Kontrolü.....	41
2.3 Kişilik Değerlendirme Anketi (Çocuk KDA).....	44
2.4 Çocuklar İçin Denetim Odağı Ölçeği (Nowicki Ve Strickland, 1973).....	47

3. BÖLÜM

TÜRKİYE ÇALIŞMASI

3.1 Denekler.....	49
3.2 Ölçme Araçları Ve Prosedür.....	50
3.3 Bulgular.....	51

PAKİSTAN ÇALIŞMASI

3.4 Pakistan Örnekleme.....	70
3.5 Ölçme Araçları Ve Prosedür.....	71
3.6 Bulgular.....	72

KÜLTÜRLER-ARASI KARŞILAŞMAK

3.7 Kültürler-Arası Karşılaşmak.....	90
--------------------------------------	----

4.BÖLÜM

TARTIŞMA VE SONUÇ

4.1 Türkiye Çalışması: Tartışma.....	100
4.2 Pakistan Araştırması: Tartışma.....	103
4.3 Kültürlerin Karşılaştırmalı Tartışması.....	104
4.4 Sonuç.....	109

ÖZET.....	111
ABSTRACT.....	112
KAYNAKÇA.....	113
EKLER.....	127

TABLO LİSTESİ

TABLO NO VE ADI	SAYFA NO
1. Türkiye’deki kız ve erkeklerin örnekleminde Çocuk EKRA ve alt ölçeklerinin toplam skorlarının korelasyonları	53
2. Türkiye’deki kız ve erkeklerin örnekleminde Çocuk KDA ve alt ölçeklerinin toplam skorlarının korelasyonları.	54
3. Toplam EKRA’da (baba referent) Türk kızları ve erkeklerinin frekans dağılımı.	55
4. Toplam EKRA’da (anne referent) Türk kızları ve erkeklerinin skorlarının frekans dağılımı.	56
5. Türkiye’deki kadın ve erkek ergenlerin Çocuk EKRA (baba referent) için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri..	57
6. Türkiye’deki kadın ve erkek ergenlerin Çocuk EKRA (anne referent) için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri.	58
7. Türkiye’deki kadın ve erkek ergenlerin Çocuk KDA için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri.	59
8. Türkiye’deki kadın ve erkek ergenlerin kontrol skorları için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri.	60
9. Türkiye’deki kadın ve erkek ergenlerin denetim odağı skorları için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri.	61
10. Türk örneklemindeki kız ve erkeklerin KDA ölçeği ve algılanan toplam Anne/Baba Çocuk EKRA arasındaki korelasyonlar.	62
11. Toplam EKRA (anne referent) ve toplam EKRA (baba referent) skorları arasındaki korelasyonlar.	63
12. Algılanan toplam EKRA (anne ve babanın her ikisi de referent) ve Türk örneklemindeki kız ve erkek ergenlerin toplam kontrol skorları arasındaki korelasyonla.	64
13. Algılanan toplam EKRA (anne ve babanın her ikisi de referent) ve Türk örneklemindeki kız ve erkek ergenlerin toplam KDA skorları arasındaki korelasyonlar.	65

14. Algılanan toplam EKRA (anne ve babanın her ikisi de referent) ve Türk örneklemdaki kız ve erkek ergenlerin toplam denetim odağı skorları arasındaki korelasyonlar.	66
15. Türk örneklemdaki kız ve erkek ergenlerin toplam KDA ve toplam denetim odağı skorları arasındaki korelasyonlar.	67
16. Türk örneklemdaki kız ve erkek ergenlerin toplam EKA ve algılanan toplam ebeveyn kontrolü skorları arasındaki korelasyonlar.	68
17. Pakistanli örneklemdaki kız ve erkek ergenlerin toplam denetim odağı ve algılanan toplam ebeveyn kontrolü skorları arasındaki korelasyonlar.	69
18. Pakistan'daki kız ve erkeklerin örnekleminde Çocuk EKRA ve alt ölçeklerinin toplam skorlarının korelasyonları.	73
19. Pakistan'daki kız ve erkeklerin örnekleminde Çocuk KDA ve alt ölçeklerinin toplam skorlarının korelasyonları.	74
20. Toplam EKRA'da (baba referent) Pakistanli kızları ve erkeklerinin frekans dağılımı.	75
21. Toplam EKRA'da (anne referent) Pakistanli kızları ve erkeklerinin skorlarının frekans dağılımı.	76
22. Pakistan'daki kadın ve erkek ergenlerin Çocuk EKRA (baba referent) için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri..	77
23. Pakistan'daki kadın ve erkek ergenlerin Çocuk EKRA (anne referent) için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri..	78
24. Pakistan'daki kadın ve erkek ergenlerin Çocuk KDA için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri.	79
25. Pakistan'daki kadın ve erkek ergenlerin kontrol skorları için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri.	80
26. Pakistan'daki kadın ve erkek ergenlerin denetim odağı skorları için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri.	81
27. Pakistanli örneklemdaki kız ve erkeklerin KDA ölçeği ve algılanan toplam Anne/Baba Çocuk EKRA arasındaki korelasyonlar.	82
28. Toplam EKRA (anne referent) ve toplam EKRA (baba referent) skorları arasındaki korelasyonlar.	83

29. Algılanan toplam EKRA (anne ve babanın her ikisi de referent) ve Pakistanli örneklemdaki kız ve erkek ergenlerin toplam kontrol skorları arasındaki korelasyonlar.	84
30. Algılanan toplam EKRA (anne ve babanın her ikisi de referent) ve Pakistanli örneklemdaki kız ve erkek ergenlerin toplam KDA skorları arasındaki korelasyonlar.	85
31. Algılanan toplam EKRA (anne ve babanın her ikisi de referent) ve Pakistanli örneklemdaki kız ve erkek ergenlerin toplam denetim odağı skorları arasındaki korelasyonlar.	86
32. Pakistanli örneklemdaki kız ve erkek ergenlerin toplam KDA ve toplam denetim odağı skorları arasındaki korelasyonlar.	87
33. Pakistanli örneklemdaki kız ve erkek ergenlerin toplam EKA ve algılanan toplam ebeveyn kontrolü skorları arasındaki korelasyonlar.	88
34. Pakistanli örneklemdaki kız ve erkek ergenlerin toplam denetim odağı ve algılanan toplam ebeveyn kontrolü skorları arasındaki korelasyonlar	89
35. Türkiye ve Pakistan'daki kız ergenlerin Çocuk EKRA (anne referent) için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri.	90
36. Türkiye ve Pakistan'daki kız ergenlerin Çocuk EKRA (baba referent) için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri.	91
37. Türkiye ve Pakistan'daki kız ergenlerin kontrol skorları için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri.	92
38. Türkiye ve Pakistan'daki kız ergenlerin Çocuk KDA için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri.	93
39. Türkiye ve Pakistan'daki kız ergenlerin denetim odağı skorları için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri..	94
40. Türkiye ve Pakistan'daki erkek ergenlerin Çocuk EKRA (anne referent) için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri.	95
41. Türkiye ve Pakistan'daki erkek ergenlerin Çocuk EKRA (baba referent) için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri.	96
42. Türkiye ve Pakistan'daki erkek ergenlerin kontrol skorları için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri.	97

43. Türkiye ve Pakistan'daki erkek ergenlerin Çocuk KDA için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri.	98
44. Türkiye ve Pakistan'daki erkek ergenlerin denetim odağı skorları için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri..	99

1.BÖLÜM

GİRİŞ

Aile, toplumsallaşmanın ve insanlaştırma sürecinin olduğu birincil kurumdur (Bower,1972). Ebeveyn, çocukluk döneminde en önemli bireylerdir ve çocuğun ebeveyni tarafından sevilme, değer vermeye ve bakılmaya ihtiyacı vardır (Hjelle,1981). Aileler çocuklarına karşı duygularını ne kadar açık, içten ve ne kadar sık belirttiklerine göre farklılaşırlar da, çocukta normal bir gelişim için ebeveynlerden olumlu tepki alma ihtiyacı asla değişmemekte ve duyguların geri çekilmesi/ sekteye uğraması (withdrawal of affection) dahi, kişinin işlevlerinde olumsuz bir etki yaratmaya yetmektedir (Rohner, 1975,1986,1999; Haque, 1987). Çocukların, ebeveynleri tarafından kabul edilme veya reddedilme ölçüleri, onların gelişimini herhangi bir deneyimden daha fazla etkileyebilir. Ebeveynleri tarafından kabul edilme veya reddedilmenin çocuğun duygusal, davranışsal ve sosyal-zihinsel gelişimini ve psikolojik işlevleri ile yetişkinlikteki ruh sağlığını etkilediği Amerika Birleşik Devletlerinde ve bazı kültürler-arası araştırmalarda ortaya konmuştur (Rohner, 1999).

Ebeveyn davranışı kabul ve reddetme boyutunda olduğu gibi, otonomi-kontrol boyutunda da bir süreklilik olarak kavramsallaştırılabilir. Ebeveynin aşırı hoşgörölü olması sürekliliğinin bir ucunda bulunurken, aşırı kısıtlayıcı olması da diğer ucunda bulunmaktadır. Ebeveyn kontrolünün değerlendirilmesindeki asıl hedef, kuralların uygulanma sıklığının belirlenmesidir. Ebeveyn sıcaklığı ve Ebeveyn kontrolü insan topluluklarında ebeveynliğin iki temel boyutu olarak gösterilmiştir (Rohner & Rohner, 1981). Bu iki boyutun, her biri veya ikisi birlikte, belirli bazı kişilik karakteristikleri ile ilişkilendirilmiştir (Rohner,1975; Rohner & Nielson,1978). Gerek Amerika Birleşik Devletlerinde, gerekse diğer ülkelerde çocukların ebeveyn davranışlarını algılamaları üzerine tamamlanmış olan araştırmaların büyük bir kısmında, ebeveynin sıcaklık boyutu ilk; kontrol boyutu ise ikinci olarak belirmiştir (Goldin,1969; Martin,1975). Bu çalışmalar aynı zamanda, bu iki ebeveyn olgusunun birbirinden bağımsız olduğunu ortaya koymuştur. Bir başka deyişle, genelde, bir ana-babanın çocuk tarafından ne ölçüde sıcak olarak algılandığının bilinmesinin, ebeveynin ne ölçüde kontrol-edici

olarak algılandığı hakkında bir yordama için zemin oluşturamayacağı anlamına gelmektedir. (Becker, 1964)

Benzerlikleri ve farklılıkları inceleyerek bir kültürler-arası karşılaştırma yapabilmek amacı ile, bu çalışmada, ebeveynlik tarzları ve bu tarzların Pakistanlı ve Türkiyeli ergenlerin kişilik değişkenleri (kişilik organizasyonu ve denetim odağı) üzerindeki etkilerine ilişkin destekleyici veriler sağlanması hedeflenmiştir. Bu araştırmanın bulguları, bu iki ülkenin kültürlerindeki ebeveyn-çocuk ilişkilerini iyileştirebilmek amacıyla ana-babalarda kabul etme davranışlarını artırma ve reddetme/ihtimal davranışlarını azaltma doğrultusunda alınacak önlemlere yön sağlayabilir.

1.1 EBEVEYN KABULÜ-REDDİ KURAMI VE KİŞİLİK ÇIKTILARI: EVRENSELÇİ BİR YAKLAŞIM

1.1.1 Ebeveyn Kabulü-Reddi Çalışmalarına Evrenselci Bir Yaklaşım

Ronald Rohner (1975) şöyle bir soru sormuştur: Batılı psikologların ebeveyn kabulü-reddine atfettikleri kişilik ve davranış özellikleri; kültürel bağlam, fiziksel tip, coğrafi bölge ya da başka sınırlayıcı koşullar ne olursa olsun karşılaştırılabilir şartlar altında bulunan bütün insan topluluklarında bulunur mu? Bu konu, sadece kültürel olarak şartlanmış tepkileri değil ebeveyn kabul-reddinin etkilerine tesir eden bütün sınırlayıcı şartların belirlenmesi ile ilgilidir. Bu, insan davranışları hakkında, insan türünün tümüne uygulanabilirliği olan bilimsel olarak çıkarılmış (derived) genellemeler oluşturma çabasından, davranış bilimine evrenselci yaklaşım olarak söz edilmektedir.

Evrenselci yaklaşım en az üç varsayıma dayanır:

Birincisi, araştırmacı, antropologların genelde “insanın psişik bütünlüğü” diye adlandırdıklarıyla karşılaştırılabilecek bir hipotez oluşturmalıdır. Bütün normal (i.e. patolojik olmayanlar) insanların aynı gelişimsel eğilime sahip olduklarını ve

doğduklarında bütün normal insanların duygu, düşünce ve hareket için aynı genel kapasiteye sahip olduklarını varsayması gerekir. Böyle bir varsayım, tüm insanlığın davranış düzenlilikleriyle ilgili araştırmalarda en azından içrel olarak var olmalıdır.

İkicisi, Rohner belirtmiştir ki, evrenselci ilkeler uygulamalarında içtenlikle tür çapında olacaksa, dünya çapında ya da bütün kültürlerden örneklem alan desenlere oturtulmalıdır.

Üçüncüsü, evrenselci yaklaşımın doğru uygulaması, çoklu yöntemli araştırma formatı gerektirmektedir.

Rohner (1975) tartışmasını, 1960'ta başlatılan kültürler-arası araştırma programı Kabul etme-Reddetme Projesi'nden (KRP) bilgi alarak genişletmiş ve örneklendirmiştir. Bu projenin esas hedefi, ebeveyn reddinin ve kabulünün bütün insanlardaki (tür çapında) sebepleri ve sonuçları hakkında bilimsel olarak türetilmiş genellemeler oluşturmaktır. Bu konuyla ilgili olarak üç farklı yöntem kullanılmıştır: kültürler-arası inceleme bölümü, psikolojik araştırma bölümü, kültür-içi topluluk araştırmaları bölümü. Bu üç yöntemden kısmen örtüşen sonuçlar çıkmıştır.

Kabul etme-Reddetme Projesi'nin ilk ve en gelişmiş bölümü, ebeveyn kabul ve reddinin etkilerini incelemek için dünyada 101 toplumdan alınan örnekleme kullanan kültürler-arası inceleme bölümüdür.

İkinci bölüm olan psikolojik araştırma bölümü, kabul ve reddin nedenleri ve sonuçları ile ilgili psikolojik literatürün sistematik ve yoğun bir incelemesini içerir.

Kültür-içi topluluk araştırmaları bölümü Kabul etme-Reddetme Projesi'nin üçüncü bölümünü oluşturur. Bu bölüm, ABD'de ve Kuzey Amerika'nın dışındaki kültürlerle bağlı topluluklar üzerinde yapılmış antropolojik ve psikolojik alan araştırmalarını içerir.

Rohner'in araştırmasındaki evrenselci kuram kabul eder ki, insanların kültürü, fiziksel tipi, ya da davranışlarını değiştirebilecek şartlar ne olursa olsun, diğerlerinden belirgin şekilde fazla sevgi gören çocuklar, başka değişik kültürlerde veya şartlarda yaşayıp da karşılaştırılabilir derecede sevgi gören çocuklarla aynı belirgin kişilik özelliklerine sahip olacaklardır. Aslında biz değişik toplumlarda (ya da diğer koşullar altında) kabul gören çocukların aşağıda belirtilen açılardan birbirlerine, kendi ailelerindeki reddedilen çocuklardan daha çok benzemelerini bekleriz.

Önemle belirtilmelidir ki; ebeveyn kabul ve reddi sadece sıcaklık ve sevgi ile ve sevginin gösterilme ya da çocuklardan esirgenme (saldırganlık/hostilite ve kayıtsızlık/ihmkarlık gibi) yolları/şekilleriyle ilgilidir. Ebeveyn davranışının başka boyutları olan hoşgörü (otonomi) ve kısıtlayıcılık (kontrol), kabul-redde karıştırılmamalıdır. Ebeveyn davranışının bu son söylediğimiz boyutu kabul-redden bağımsız olmak zorundadır. Yukarıda da değinildiği gibi, bir çocuğun ebeveyni tarafından kabul gördüğünü bilmek, bize ebeveynin hoşgörüsü ya da sınırlayıcılığı hakkında fazla bilgi vermemektedir.

1.1.2 Ebeveyn Kabulü-Reddi Kuramı

Ronald Rohner'in (1975) ortaya koyduğu ebeveyn kabulü-reddi kuramı (EKRK), ebeveyn kabul ve reddinin, çocukların davranışsal, bilişsel, duygusal ve kişilik gelişimi üzerindeki ana etkilerini açıklamaya ve yordamaya çalışan bir sosyalizasyon kuramıdır; ebeveynliğin sıcaklık boyutudur. Ebeveyn sıcaklığı kabul ve reddin (ya da sıcaklık/sevgi eksikliğinin) birbirine zıt kutuplarda durduğu iki kutuplu bir boyuttur. Bu kuram, bütün insanların kendileri için en önemli olan insanlardan genel bir olumlu tepkiye (örneğin sevgi, onay, sıcaklık) ihtiyaç duyduklarını varsayarak başlar. Bu olumlu tepki gereksinmesi gelişimin temelidir ve sevginin esirgenmesi, tek başına bile olumsuz duygu ve kişilik işlevlerini ortaya çıkarmak için yeterlidir. EKRK, dünyadaki reddedilmiş çocukların kabul gören çocuklara göre daha düşmanca(hostile), saldırgan ve bağımlı olmaya eğilimli, öz saygı ve kişisel yeterlilik konusunda kendini daha eksik gören, duygusal olarak tepkisiz ve dengesiz olan ve dünyaya olumsuz bakan kişiler olduklarını yordamaktadır. EKRK'nin temel önermesi der ki; yukarıda betimlenen

kişilik ve davranış eğilimleri; kültürleri, fiziksel tipleri, dilleri ya da diğer sınırlayıcı şartları ne olursa olsun dünyadaki reddedilmiş çocuklarda, kabul gören çocuklara göre daha fazla görülmesi beklenir (Rohner,1980). EKRK'nın postülaları (Rohner, 1975), "hoDOultural" araştırmaların delillerine dayalı olarak ortaya atılmıştır. Standart örneklem (101 toplum) dünyadaki çocukların genelde sıcaklık/sevgi gördüğünü göstermektedir. Daha sonra, ABD'de ve dünyanın başka yerlerinde yapılan kültürler-arası ve kültür-içi araştırmalar da kurama destek vermiştir (Rohner, 1986).

Kavramsal olarak ebeveyn kabulü ve reddi birlikte, ebeveynliğin sıcaklık boyutunu oluştururlar. Ebeveyn sıcaklığı; reddetmenin ya da ebeveynin sevgi/sıcaklık eksikliğinin bir uçta, kabulün ise karşı uçta durduğu iki kutuplu bir boyut olarak yorumlanmaktadır. Bütün insanlar bu süreklilikte bir yere oturtulabilir çünkü hepimiz çocukluğumuzda bizim için önemli olan kişilerden özellikle de ebeveynimizden az ya da çok sevgi veya sıcaklık görmüşüzdür. Kabul edici ebeveynler, EKRK'da sevgi ve sıcaklıklarını çocuklarına sözlü veya fiziksel olarak gösteren kişiler olarak tanımlanmıştır. Fiziksel olarak sevgi, çocuğu okşayarak, öperek, kucaklayarak veya çocuğa sarılarak gösterilebilir. Sözlü sevgi ise çocuk hakkında veya çocuğa hoş sözler söylenerek, çocuğu överek veya yücelterek gösterilebilir. Bütün bunlar bir arada ya da ayrı ayrı çocuğa "sevildiğini" ve kabul gördüğünü hissettirecek davranış şekilleridir.

Reddedici ebeveynler EKRK'da çocuklarını sevmeyen, onaylamayan veya çocuklarına kızan/içerleyen kişiler olarak tanımlanmıştır. Çoğu durumda çocuklarını bir yük olarak görürler ve zaman zaman onları diğer çocuklarla olumsuz bir şekilde karşılaştırırlar. Reddetme dünyada iki ana şekilde gösterilir; bunlardan biri ebeveynin saldırganlığı ve düşmanlığı, diğeri de ebeveyn ilgisizliği ve ihmalkarlığıdır (Rohner, 1975b, 1980, 1984). Düşmanlık; çocuğa karşı kızgınlık, içerleme ve Düşmanlık; ilgisizlik ise, çocuğa karşı ilgisizlik ve umursamazlık duygularına gönderme yapar. Öbür tarafta saldırganlık ve ihmalkarlık; sırasıyla bahsettiğimiz iç durumların büyük ölçüde güdülediği gözlenebilir davranışlardır. Yani Düşmanlık hisseden ebeveynler fiziksel veya sözlü saldırganlığa daha yatkındır. Saldırgan ebeveynler çocuklarına, vurabilir, tekme atabilir, onları itebilir, çimdikleyebilir, ısırabilir, boğabilir, tırmalayabilir veya yakabilirler. Ve çocukları hakkında veya çocuklarına defalarca

düşüncesiz, saygısız, merhametsiz sözler söyleyebilir, onlara küfredebilir veya onlarla alay edebilirler. Bunun yanında ilgisiz ebeveynler çoğunlukla çocuklarını ihmal etmeye, onlardan fiziksel ve psikolojik olarak uzak durmaya ya da erişilmez olmaya eğilimli; çocuklarının ilgi, yardım ve rahatlık arzularını görmezlikten gelen ve çocuklarının duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarına ceyap vermeyen kişilerdir. Böyle ebeveynler çocuklarının refahına sınırlı ilgi göstereceklerdir; çocuklarına çok az ilgi gösterirler ve onlarla mümkün olduğunca az zaman geçirme eğilimindedirler. Verdikleri sözleri sık sık unuturlar ve çocuklarının mutluluğuna ya da refahına ilişkin önemli ayrıntıları atlarlar. Ebeveyn reddinin her iki şekli de – Düşmanlık ve saldırganlıkla gösterilen red ile ihmalkarlık ve ilgisizlikle gösterilen red, ebeveynin bağlanma yokluğu veya eksikliği olduğunu gösterir ve reddin her iki şekli de somut olarak gösterildiğinde çocukları, “sevilmedikleri” veya reddedildikleri duygusuna yöneltir.

SICAKLIK BOYUTU				
KABUL ETME		REDDETME		
		DÜŞMANCA/SALDIRGAN		İlgisiz/İhmalkar
FİZİKSEL	SÖZEL	FİZİKSEL	SÖZEL	
Öpme	Ninni söyleme	Vurma	Bela okuma	Fiziksel uzaklık/ ulaşılabilirlik
Kucaklama	Aferin deme	Isırma	Küfür etme	Psikolojik uzak/ulaşılabilirlik
Oksama	Övme	Tekmeleme	Tehdit etme	Ona düşüncesizce sözler söyleme
Gıdıklama	Kompliman yap.	Tırmıklama	Kaba ifadeler	Hakkında düşüncesizce konuşma
Omuzuna alma	Hakkında iyi konuşma	Dövme	Acımasız ifadeler	Onu yok sayarak davranma
Koklama	Kendisine güzel sözler(sevgi sözleri) söyleme	İtme/çekiştirme/düşürme	Alay etme	İhtiyaçlarıyla hiç ilgilenmeme
Güreşme		Yakma	Hakaret etme	
		İğne batırma		
		Boğma, vb.		

Şekil 1. EKRRK nda ana ebeveynlik kavramlarının kavramsal modeli (Kaynak: Handbook for the study of Parental Acceptance and Rejection 1990)

1.1.3 Ebeveyn kabulü – reddi kuramında kişilikle ilgili sonuçlar:

Ebeveyn kabulü ve reddi ile ilgili kuram (EKRK), kabul edilmenin ve reddedilmenin, -özellikle bireyler tarafından öyle algılandığında- çocukluklarında “reddedilmiş” olduklarını hatırlayan yetişkinlerde olduğu gibi, her yerde çocukların davranış ve kişilik eğilimleri üzerinde yoğun etkileri olduğunu öngörmektedir. Daha spesifik olarak, ebeveyn kabulü–reddi kuramı reddedilmiş veya duygusal açıdan istismara uğramış olan çocukların her yerde, kabul edilmiş olan çocuklara oranla daha düşmanca ve saldırgan olmaya, veya Düşmanca ve saldırganlıklarını yönetmede daha çok sorunlar yaşamaya; bağımlı veya “savunmacı bağımsız” olmaya, hasarlı bir özgüven ve özyeterliliğe sahip olmaya; duygusal açıdan daha iniş-çıkışlı ve daha tepkisiz olmaya; ve negatif bir dünya görüşü benimsemeye daha fazla eğilimli olduklarını öngörmektedir. Bu kişilik eğilimlerinin, EKRK’nda, aşağıda belirtilen nedenlerden dolayı reddedilmiş olmaktan kaynaklandığı tahmin edilmektedir:

İlk olarak, Mead’in öne sürdüğü görüşü izleyecek olursak hepimiz kendimizi “önemsediğimiz diğerlerinin” bizi gördüğünü farzettığımız şekilde görürüz ve eğer kendi ailemiz “en önemli diğer” olarak çocukları olan bizi reddetmiş ise kendimizi, sevgiye değmeyen biri olarak tanımlamaya ve bu nedenle yetersiz ve değersiz canlılar olarak kabul etmeye başlarız. Bu yolla, negatif özgüven ve negatif öz-yeterlilik duyguları içeren negatif öz değerlendirme duyguları geliştiririz.

Bundan başka, EKRK’a göre reddedilmiş bir çocuğun, kabul görmüş olan bir çocuğa göre daha fazla bağımlı olma eğiliminde olduğu savunulmaktadır. Bir başka deyişle bu çocuklar, daha fazla yapışkan (clingy), sahip olma gereksinimli, ebeveyn onayı, bakımı alma ve dikkati çekme, ebeveynle fiziksel temas kurma gereksinimli, olurlar. Eğer bir çocuk “önemsediği diğerleri” tarafından dışlanıyorsa, çocuğun aile sıcaklığına ve sevgiye olan ihtiyacı karşılanamayacak ve çocuk bir noktaya kadar, ihtiyacı olan sevgiyi ve ilgiyi görebilmek için çabalarını arttıracaktır. Bir başka deyişle bağımlılık geliştirecektir.

Sonuç olarak reddedilmiş çocuk- sıkıntılı, saldırgan, güvensiz, duygusal açıdan dengesiz ve kişisel özgüven ve öz yeterlilik duygularını indirime tabi tutan (devalue) çocuk- EKRRK'a göre, bu duygularını, dünyaya ve yaşadığı çevrenin doğasına genelleştirerek, çevresini saldırgan ve düşmanca ve nahoş bir yer olarak temsil edecektir. Ailesinin elinde bu kadar fazla psikolojik incinme yaşamış olan çocuk, hayatın kendisinden de pek fazla bir şeyler bekleme eğiliminde olmayacaktır. Yaşamın doğası ise onun için kaçınılmaz biçimde tehditkar, tehlikeli ve mutsuz edici olacaktır. Bütün bunlar ise, çocuğun negatif bir dünya görüşü geliştirmesi anlamına gelmektedir.

Özetle, EKRRK'ın merkezi postülasında, yukarıda betimlenmiş olan yedi kişilik ve davranış eğiliminin, tüm dünyada, kültür, fiziksel tip, dil ve diğer kısıtlayıcı koşullara bağlı olmaksızın reddedilmiş çocuklar arasında, kabul gören çocuklara göre oldukça belirgin bir oranda daha fazla ortaya çıkmasının beklenmesi bulunmaktadır. Benzer bir şekilde EKRRK'ta, bu davranışları çocuklukları boyunca dışlanmış olduklarını hatırlayan yetişkinlerin, çocuklukları boyunca kabul görmüş olduklarını hatırlayan yetişkinlere oranla daha yüksek bir oranla sergileme eğiliminde oldukları söylenmektedir.

1.2. KÜLTÜRLER ARASI BAKIŞ AÇISI VE EKRRK' NİN AMPİRİK OLARAK TEST EDİLMESİ

Kültürler arası araştırmaların sayılarındaki önemli artış, kültürler-arası bakış açısının değerinin giderek takdir edildiğinin açık bir kanıtıdır. (Kağıtçıbaşı, 1996). Kültürler-arası bir gelişimsel yaklaşım, herhangi bir tek kültür çalışmasından daha geniş ranjda farklılaşma ortaya çıkarmaktadır. (Bornstein,1984). Farklılaşmayı daha geniş biçimde ele alabildiğinden, bu yaklaşımın, biyolojik ve çevresel etkileri ayırt etmesi de olasıdır. Bir başka deyişle, çok çeşitli kültürel bağlamlarda gözlenen gelişimsel düzen veya psikolojik süreç ortaklık/benzerlikleri ne kadar çok ise, ortak sosyal yapıların neden teşkil edebilmesi yanısıra, bu ortaklıkların biyolojik temellerinin var olma olasılıkları da o kadar yüksektir. Kültürler arasında, psikolojik fenomendeki artan ölçüde farklılık bulguları, çevresel nedenlere işaret etmektedir. (Kağıtçıbaşı,1996)

Kültürler arası araştırmanın kuram test etme potansiyeli bu nedenle çok önemlidir. Evrensellik iddiasıyla ortaya çıkan her psikolojik kuram, kültürler arası kapsamda da geçerli olduğunu gösterebilmelidir. Bir kuram, kuramı desteklemeyen bir örneğin bulunması olasılığı ile her zaman karşı karşıya olduğundan dolayı, hiçbir zaman tam anlamıyla ispatlanmış sayılmaz. Eğer bir kuram, çok farklı kültürel bağlamlarda destekleyici kanıtlar bulursa, bu kuramın dışsal geçerlik ve evrensellekle ilgili iddiaları tek bir kültürel alanda test edildiği bir durumdakinden daha güçlü olacaktır. Bir kuram daha fazla kültürler arası ispat aldıka evrensel genelliğe daha fazla yaklaşır. İnsan gelişimini inceleyen bütün kültürler-arası incelemelerin bu tip bir kuram test etme amacı olmuştur; örneğin, Piaget ve Rohner'in kuramları için bu tür kültürler arası araştırmalar yürütölmüştür.

Kültürler arası karşılaştırmalı araştırmaların bir diğer avantajı da, bir kültürde, birbiriyle oldukça fazla ilişki içinde olan bir takım değişkenleri, birbiriyle daha az ilişkide buldukları bir başka kültüre giderek, çözüme ulaştırma olasılığının olmasıdır. Kültürler arası araştırma, deneysel olarak manipöle edilemeyecek olan, doğal olarak ortaya çıkan neden sonuç ilişkilerini, yarı-deneysel (quasi-experimental) teknikler kullanarak çalışma potansiyeline sahiptir.

Kültürler arası psikolojik çalışma aynı zamana araştırmacının 'ethnocentrism'i için de bir düzeltici olarak çalışmaktadır çünkü araştırmacıyı, kendi inançlarının kültürel tabanına duyarlılaştırmaktadır. Kültürler-arası psikologları, tarihsel inşasına göre psikolojinin, aslında batı dünyasının yerli psikolojisi olduğunu büyük oranda idrak ederler. Psikolojinin evrensellik idiası eğer kanıtlarla sağlamlaştırılacaksa, geçerlik için batı dışındaki kültürlerde test edilmesi gerekmektedir. Berry'e göre (1985) bu tür çabalarda, hem kültürler-arası hem de etnik psikolojik araştırmalar önemli rol oynamaktadır.

Kağıtçıbaşı'na göre (1992a) psikoloji ve kültürlerarası psikoloji yaklaşımları, tamamlayıcı olabilir ve olmalıdır :“Benim anlayışıma göre, kültürel psikoloji kültürel bağlamın içindeki psikolojidir ve bu noktadan hareketle tüm insan psikolojisi de kültürel psikoloji olmalıdır, çünkü insan fenomeni daima kültür içinde yer alır.”

Yukarıdaki tartışmaların ışığında, EKRK'nın kültürler arası karşılaştırılmasında ortaya çıkan benzerlikler ve farklılıklar ilgimizi çekmiştir. Kültürler arası benzerliğin ille de genetik belirtilere işaret etmediğini vurgulamak gerekir. Bu benzerlikler bazı evrensel (veya genel olarak kullanılan) psikolojik ve yapısal nedenlerden kaynaklanıyor olabilir. Eğer genelleme olasılığı ile ilgileniyorsak, iki veya daha fazla emik betimlemenin karşılaştırılması gerekmektedir (Berry,1969,1989; Triandis,1978).

1.2.1 EKRK' NIN AMPİRİK OLARAK TEST EDİLMESİ

Kabul-reddin dünya çapındaki belirleyicileri ve etkilerine ilişkin bütünleştirilmiş bir özet, 101 topluluğun pankültürel bir örneklemin kullanıldığı holokültürel araştırmadan alınmıştır (Rohner,1975). Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar göstermiştir ki, tüm dünyadaki reddedilmiş çocuklar kabul görmüş olanlara göre daha saldırgan, agresif veya pasif agresif olmaktadır. Bu çalışmadan elde edilen diğer sonuçlarda, reddedilmiş çocukların kabul edilmiş çocuklara kıyasla kendilerini değerlendirirken daha negatif olduklarını (negatif öz değerlendirme) ve yine kabul görmüş çocuklara oranla daha fazla bağımlı oldukları görülmüştür. Bununla birlikte, bu holokültürel veriler, aynı zamanda çocukluklarında dışlanmış ve reddedilmiş olan yetişkinlerin de topluluk içerisinde bahsedilen davranışları sergileme eğiliminde olduklarını ortaya koymuştur. Bunlara ilave olarak, dışlanmış çocukluk yaşayan yetişkinlerin kabul görerek yetişen çocuklara göre duygusal açıdan daha az tepkili, daha dengesiz ve hayat görüşü olarak daha negatif oldukları da ortaya çıkmıştır.

Gerek Amerika Birleşik Devletlerinde gerekse uluslar arası ortamlarda yapılan son psikolojik araştırmalar, bu holokültürel bulguları destekleyip daha da genişletmiştir. Örneğin; holokültürel çalışmalardan elde edilen sonuçlar iki farklı Amerikan örneğinde desteklenmiştir. Bir tanesi Washington metropolünden, diğeri de Connecticut bölgesinin varoşlarından elde edilmiştir. Bu iki intrakültürel örnekten elde edilen sonuçlar, 8-12 yaşlarındaki Amerikalı çocukların davranış eğilimlerinin, ebeveyn kabul ve red olgusuyla doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Kendilerini dışlanmış olarak kabul eden Amerikalı çocukların, kabul görmüş olan çocuklarla olan ilişkilerinde daha agresif, saldırgan veya pasif agresif tavırlı oldukları, negatif öz saygılı, negatif öz güvenli ve

daha bağımlı oldukları ortaya çıkmıştır. Holokültürel örnekte, çocukların duygusal tepkisizliğini, duygusal dengesizliğini ve hayata bakış açısını değerlendirmek mümkün olmamıştır çünkü, çok az sayıda etnograf, EKRK'nın yordadığı bu eğilimlerden söz etmişlerdir; kendilerini reddedilmiş olarak kabul eden çocukların kendilerini duygusal açıdan daha az tepkili ve daha az durağan, hayata bakış açılarını ise kendilerini kabul edilmiş çocuk olarak kabul edenlere göre daha negatif olarak belirttikleri saptanmıştır.

147 Amerikalı yetişkinden, çocukluk deneyimleri dikkate alınarak ve bununla birlikte şu anki hayatlarında sergileme eğilimi gösterdikleri davranışlar da göz önünde bulundurularak (kabul edilmiş olma veya reddedilmiş olma bakımından) elde edilen kendini değerlendirme(self-report) verileri, holokültürel çalışmada elde edilen sonuçları desteklemektedir. Bir başka deyişle, hem intrakültürel hem de holokültürel örneklemelerde ebeveyn kabulü ve reddi, bu kişilik eğilimlerin hemen her biri ile birlikte değiştiği (co-vary) ortaya konmuştur.

Benzer bir çalışmada Rohner, Hahn ve Rohner (1980) Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan Koreli göçmenler arasında yaptıkları bir çalışmada da paralel sonuçlar elde etmişlerdir. 25 ailelik bir örneklemede, Kişilik Değerlendirme Anketi (KDA) sorularının ve Ebeveyn Kabul-Red Anketi'nin (EKRA) sorularının Korece çevirilerini kullanan, Rohner, Hahn ve Rohner, işçi sınıfındaki Koreli göçmen ailelerin 7-12 yaş arasındaki çocuklarının kendilerini, orta sınıf Koreli göçmen ailelerin çocuklarından daha fazla dışlanmış olarak kabul ettikleri sonucunu çıkarmışlardır. Benzer şekilde, EKRK'da beklendiği gibi işçi sınıfındaki çocuklar kendilerini orta sınıftaki ailelerin çocuklarına kıyasla daha az öz güvenli ve daha az öz saygılı olarak kabul ettiklerini ortaya koymuştur. Oysa, Saavedra, Rohner, Hahn ve Rohner (1980) – Meksika'daki araştırmalarında- davranışsal eğilimlerin tamamının, daha önce EKRK'ta da belirtildiği gibi, sıcaklık ve ilgi boyutu ile ilgili olduğunu vurgulamışlardır. Örneklemelerindeki 175 çocukla, bu uzmanlar Meksikalı erkek ve kız çocukların 220 Amerikalı çocukla kıyaslandığında kendilerini çok daha fazla dışlanmış olarak kabul ettikleri sonucuna varmıştır. EKRK'da beklendiği gibi, Meksikalı çocuklar, kuramsal olarak red ile ilişkili olan, KDA kişilik ölçeği alt skalalarından, bağımlılık skalası hariç, belirgin bir biçimde daha yüksek değerler almışlardır. Bir başka deyişle Meksikalı

çocuklar grup olarak, Amerikalı çocuklardan anlamlı ölçüde daha “bağımsız” idiler. Görünüşteki bu bağımsızlık Meksikalı çocukların düşmanlık ve saldırganlık konularındaki yüksek KDA puanları ve duygusal açıdan tepkisizlik alanındaki yüksek KDA puanları ile ilişkili olduğundan, çocukların “savunmacı bağımsızlığı” sergiliyor olmaları muhtemel gözükmektedir.

Salama (1987) yetişkinlerde algılanan reddedilme ile bu kişilerin belirttikleri kişilik eğilimleri üzerinde araştırmalar yapmıştır. Araştırmadaki örneklem mezun olmamış ve 18-25 yaşları arasındaki 200 kolej öğrencisini kapsamaktadır. Bu araştırmadan elde edilen bulgular, KDA daki tüm kişilik değişkenleri ile reddedilme değerleri arasında belirgin bir pozitif korelasyon ortaya koymuştur.

Haque (1987) orta sınıf ve işçi sınıfı ailelerinden gelen 200 kadar erkek ve kız öğrenci üzerinde bir çalışma tasarlamıştır. Çalışma, orta sınıf ve işçi sınıfından gelen Pakistanlı çocuklar arasında algılanan anne tarafından kabul görme ve reddedilme ile kişilik farklılıklarını incelemeyi hedeflemiştir. Araştırma ayrıca, Pakistanlı çocuklarda algılanan anne tarafından kabul görme ve reddedilme (EKRA) ile kişilik organizasyonu (KDA) arasındaki ilişkiyi de incelemiştir. Sonuç Pakistanlı örneklem arasında hiçbir sosyal sınıf farklılaşması olmadığına işaret etmektedir. Oysa tüm EKRA ve beş KDA puanında oldukça belirgin bir cinsiyet farklılığının ortaya çıkmıştır. Haque Pakistanlı erkek çocuklarda, kızlara oranla daha fazla dışlanma/reddedilme algısı olduğu sonucuna varmıştır.

Haque (1988) bir Nijeryalı örnekleme 301 erkek ve kız üniversite öğrencisi üzerinde algılanan anne reddi ve kabulü ile özgüven arasındaki bağlantıyı incelemiştir. Elde edilen sonuçlar, Nijeryalı gençlerde ebeveyn kabul ve reddi ile özgüven arasında pozitif bir ilişkinin varlığına işaret etmiştir. Ayrıca veriler annelerini yakın bulan gençlerin elde ettiği KDA değerlerinin ortalamaları ile annelerini çok yakın bulmayan gençlerin elde ettikleri KDA değerleri arasında belirgin farklılıklar olduğunu da ortaya koymuştur. Elde edilen sonuçlar Rohner’in ebeveyn kabulü ve reddi kuramının varsayımları ile tutarlıdır.

Saavedra (1977) 208 Porto Rikalı ergen erkekte, algılanan sıcaklık ve kontrolün, kendilerini değerlendirmeleri üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmacı, gençlerin ailelerini sıcaklık ve kontrol boyutu üzerinde algılayışlarını ve kendi kendilerini algılayışlarını “self-report” soruları kullanarak değerlendirmiştir. Sonuçlar, algılanan ebeveyn sıcaklığı ile belirtilen benlik-kavramı arasında anlamlı bir korelasyona işaret etmiştir. Ancak veriler algılanan ebeveyn kontrolü ile bildirilen öz yeterlilik (self-adequacy) arasındaki ilişkiyi desteklememiştir.

Kelley & Tseng (1992) 3 ile 8 yaşları arası çocuk sahibi olan 38 orta sınıf göçmen Çinli anne ile 38 orta sınıf Avrupa (Caucasian) kökenli Amerikalı annenin arasında, çocuk yetiştirme konusundaki kültürel farkları incelemiştir. Örneklemden anneler Ebeveynlik Boyutları Envanteri (Parenting Dimensions Inventory) (EBE/PDI) ve Ebeveynlik Hedefleri Anketini (Parenting Goals Questionnaire) (EHA/PGQ) doldurmuşlardır. Çalışmanın sonuçları göstermiştir ki, Çinli ve Avrupalı-Amerikalı annelerin her ikisi de benzer çocuk yetiştirme hedeflerine sahiptirler, örneğin, her iki anne de çocuklarının, diğer insanlara davranışlarına, okulla ilişkili becerilerine ve duygusal uyumlarına ilk öğretimin (6-8 yaşlar arası) ilk yıllarında, okul öncesi dönemlerden (3-5 yaşları arası) daha fazla önem vermektedir; ancak, göçmen Çinli anneler koydukları yetiştirme hedeflerine ulaşırken geleneksel Çinli sosyalizasyon metodlarını kullanmaktadır. Bu anneler çocuklarının ihtiyaçlarına daha az bakım ve karşılık verdiklerini bildirmişlerdir. Bir başka deyişle bu anneler Avrupa kökenli Amerikalı annelere oranla çocuklarına karşı daha kısıtlayıcıdır.

Rohner & Pettengill (1985), Koreli gençlerde algılanan ebeveyn kontrolü ile ebeveyn kabul ve reddi arasındaki korelasyonu ölçmek için bir çalışma tasarlamışlardır. Yapılan çalışmadan elde edilen sonuçlar, Koreli gençlerin ebeveyn kontrolü algıları ile ebeveynin algılanan sıcaklığı ve algılanan düşük ihmal seviyesinin pozitif korelasyon içinde olduğunu göstermiştir. Sonuçlar Kuzey Amerika gençliğinden elde edilen sonuçlarla tutarlı değildir. Sonuçlar kültürel faktörler bakımından tartışılmıştır.

Rohner et. al (1980) kültürler arası karşılaştırmalı bir çalışmada, Monterrey, Meksika’da 175 ilkokul öğrencisine, Washington D.C’de 220 ilkokul öğrencisine

EKRA ve KDA testlerini uygulamışlardır. Sonuçlar, Meksikalı çocukların ailelerini daha reddedici olarak tanımladıklarını ve kendilerini belirli kişilik eğilimleri bakımından Washington D.C.'deki öğrencilere göre daha negatif tanımladıklarını göstermiştir. Meksikalıların örnekleme oldukça belirgin sosyal sınıf farklılıkları göstermekteydi. Orta sınıfa ait ailelerin çocukları kendi ailelerini daha reddedici algılamışlar ve kendi davranış biçimlerini de işçi sınıfın çocuklarınıninkilere göre daha negatif olarak bildirmişlerdir. Amerikan örnekleme ise cinsiyet, yaş, sosyal sınıf veya etnik grup bakımından herhangi bir farklılık göstermemiştir.

Rohner et.al (1980) bir başka çalışmada Kore kökenli Amerikalı ailelerde sosyal sınıf farklılıklarının etkisi ile oluşan ebeveynin red ve kabullerini ve çocukların kendilerine duydukları güveni ölçmek amacı ile onaltı orta sınıf aile ve dokuz işçi ailesi ile bağlantı kurmuştur. Sonuçlar, oldukça belirgin sosyal sınıf farklılıkları ortaya koymuştur. Örneğin, orta sınıf mensubu Koreli Amerikan ailelerin çocukları kendi annelerini, işçi sınıfına mensup çocukların annelerinden anlamlı ölçüde daha az reddedici olarak algıladıklarını; yine orta sınıf ailelerin çocukları, işçi sınıfına mensup Koreli Amerikan ailelerin çocuklarına oranla daha fazla kendine güven daha fazla öz saygı duyduklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmanın sonuçları ise EKRK'nin evrensel postülası ile tutarlıdır.

Starkey, S.L (1980), ebeveyn kabul ve reddi ile Washington'daki 220 dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin akademik başarıları arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Ailelerini daha ılımlı algılayan bu çocuklar, standartlaştırılmış başarı testlerinde daha yüksek notlar almış ve okullarında daha yüksek ortalamalar tutturmuşlardır.

Rohner & Chaki-Sircar (1988) bir Bengal köyü olan Palashpur'da bir sosyalizasyon araştırması tasarlamış ve algılanan reddedilme açısından bazı kast farklılıkları bulmuştur: kast ne kadar yüksek ise anne tarafından gelen sıcaklık o kadar az ve ihmal o kadar çok algılanmıştır.

Rohner et. al (1996) (ABD'de) fakir bir güney bölgesinde, algılanan adillik ve bedensel cezaların algılanan şiddeti ve algılanan ebeveyn kabul ve reddi ile çocuğun

psikolojik uyumu arasındaki ilişkileri incelemiştir. Örneklem, yaşları 3 ile 12 arasında değişen 281 zenci ve beyaz deneği kapsamaktadır. Sonuçlar, fiziksel cezalandırmanın, çocuğun psikolojik gelişimi üzerinde, sadece çocuk bu cezalandırmaları ebeveynin bir reddi/dışlaması olarak algıladığında etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Ebeveyn tarafından reddedilmeye maruz kalmış bazı çocukların, diğerlerinden daha etkili bir şekilde olaylarla başedebilme yetenekleri ile ilgilenen EKRK'den türemiş bir kuramın sağlamasını yapmak amacıyla, Rohner & Rohner (1979) üç "self-report" testi hazırlamıştır; çocuk EKRA, çocuk KDA ve Nowicki-Strickland'ın İçsel-Dışsal Denetim odağı Ölçeği ve Gömülmüş(embedded) Şekiller Testi. Bu çalışmada başa çıkmada başarılı olanlarla başarısız olanlar bir grup normal öğrenci ile karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sonuçları EKRA başa çıkma kuramının beklentilerini doğrulamıştır (Rohner, 1979, 80).

Rohner et. al(1980) denetim odağı ile algılanan ebeveyn kabul ve reddi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada, yaşları 9-11 arasında değişen erkek ve kız öğrencilere uygulanan Nowicki-Strickland'ın İçsel-Dışsal Denetim odağı Ölçeği ve Gömülmüş (embedded) Şekiller Testi. ve EKR anketini uygulamıştır. Sonuçlar, içselliğin, çocuğun yaşı arttıkça ve ebeveyn kabul seviyesi yükseldikçe arttığını ortaya koymuştur.

Bir Kültür-içi Testte algılanan ebeveyn kabul ve reddi ile çocuğun bildirilen kişilik eğilimleri arasındaki ilişkiyi göstermek amacıyla, Evelyn C. Rohner (1980), orta sınıf ailelerden gelen 316 çocuk üzerinde bir araştırma yürütmüştür. Araştırmanın sonuçları çocuğun bildirdiği kişilik eğilimleri, algılanan ebeveyn kabul-reddine doğrudan bağlı olarak farklılaştığı ve bu ilişkinin çocuğun yaşı ve cinsiyeti ile anlamlı ölçüde ilgili olmadığı doğrultusunda bulunmuştur.

Kim & Rohner (2000) bir çalışmada, Baumrind'in ebeveyn prototipleri ile Kore kökenli Amerikalı ergenlerin akademik başarıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada ayrıca ebeveyn denetim ve sıcaklığını ile anne ve babanın, gencin okul yaşamıyla ilgilenmesinin gencin akademik başarılarına etkisini incelemiştir. Gençlerin

yaklaşık %74'ü (sayıca 245 kadarı) Baumrind'in hiçbir tiplerine uymamıştır. Algılanan ebeveyn sıcaklık ve kontrolünün birbirinden ayrı olarak analizi, hem anne hem de baba sıcaklığı (kontrolü değil) ile gençlerin not ortalamaları arasında pozitif bir korelasyon ortaya çıkarmıştır.

1.3 TÜRKİYE'DE EBEVEYN KABULÜ-REDDİ KURAMI İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Türkiye'deki veriler, diğer batı toplumlarında olduğu gibi ebeveyn kabulü-reddine dair kavramlaştırma ve bulguları büyük ölçüde desteklemektedir.

İlk olarak, Polat ve Sunar (1988) 10-11 yaş grubuyla çalışmış ve algılanan anne sıcaklığının, Rohner'ın Kişilik Değerlendirme Anketi (KDA)'yle ölçülen kendini olumsuz değerlendirmeye güçlü bir karşıt ilişkisi olduğunu bulmuştur. Polat'ın araştırmasını Gençler için Algılanan Duygusal İstismar Envanteri (GİADİE) ve Algılanan Ebeveyn Kabulü-Reddi Anketi (EKRA) arasında pozitif korelasyon bulan Erkman ve Alantar'ın çalışması (1988) izlemiştir. EKRA ve GİADİE'nin arasındaki bu ilişki algılanan ret arttıkça algılanan istismarın da arttığını göstermektedir.

Erkman (1989,1990) ebeveyn reddini, algılanan ebeveyn istismarı ve aile ortamıyla ilişki içinde araştırmıştır. İstismar, 16 yaşındaki göçmen Türk öğrenciler ve yaşları 18-24 arasında değişen üniversite öğrencileri üstünde araştırılmıştır. Sonuçlar, aile bağlılığı algısının, az anne sıcaklığı, anne tarafından saldırganlık, ihmal, algılanan ret, anksiyete ve algılanan istismarla negatif korelasyonlu olduğunu göstermektedir.

Erdem ve Erkman (1990), 13 ve 14 yaş gruplarıyla yaptıkları araştırmada algılanan ebeveyn reddinin benlik-kavramı, anksiyete, nedensellik atıf tarzı, akademik başarı, algılanan aşırı koruma, demokrasi, evlilik çatışmaları, katı disiplin gibi değişkenlerle ilişkisini araştırmıştır. Sonuçlar, fazla ret algılayan grubun, az ret algılayan gruba kıyasla daha olumsuz bir benlik-kavramı, daha çaresiz bir nedensellik açıklama tarzı, daha yüksek anksiyete düzeyi, daha düşük akademik başarısı olup; evde daha az

demokrasi, daha çok evlilik uyumsuzluğu, 'dişi kuş' rolünün anne tarafından daha fazla reddi, daha katı disiplin algıladıklarını ortaya çıkarmıştır.

Kozcu (1992) yaşları 17 ile 20 arasında değişen 127 üniversite öğrencisi üstünde ebeveyn kabulü-reddi, algılanan duygusal istismar, akıl sağlığı, algılanan aile tutumları ve madde kullanımının ilişkisini araştırmıştır. Sonuçlar duygusal istismar ve ebeveyn reddi algılayan deneklerin akıl sağlığıyla ilgili daha fazla sorunu olduğunu göstermiştir. Anne reddi algılayan denekler, duygusal istismar da algılamışlardır. Madde kullanımı, yüksek duygusal istismar algılayan grupta daha yüksek oranda yer almaktadır. Ailelerini demokratik olarak değerlendiren öğrenciler daha az psikolojik sorun yaşayıp daha az istismar algılayan, ailelerini ilgisiz olarak değerlendiren öğrencilerin akıl sağlıklarının daha kötü olduğu saptanmıştır.

Türkiye'de yapılmış olan araştırmaları gözden geçiren Erkman (1991), EKRA'nın kültürler arası geçerliliğinin bulunmasının yanısıra duygusal istismar kuramı temelinde güçlü desteği olduğu sonucunu çıkarmıştır (Anjel, 1993).

1.4 PAKİSTAN'DA EBEVEYN KABULÜ-REDDİ KURAMI İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Kişinin kendisi hakkında bilgi verdiği Çocuk EKRA ve Çocuk KDA (Rohner, Saavedra, & Granum, 1978) anketlerinin Urdu diline (Pakistan'ın resmi dili) çevrilmiş olan (Haque, 1981) versiyonları, Pakistanlı araştırmacıları Ebeveyn Kabulü ve Reddi Kuramı (Rohner, 1975, 1986) ile ilgiyi çalışmalarına hız vermiştir. Pakistan'da, EKRA'ı farklı değişkenlerle (örneğin sosyal sınıf & cinsiyet farklılıkları, aile yapısı farklılıkları, okul durumları vb.) ilişki içinde inceleyen birçok araştırma yapılmış; ayrıca bazı araştırmalar saldırgan ve suçlu deneklerle yürütülmüştür.

Haque (1981, 1987), Shah Latifabad, Hyderabad'daki (Sindh) kız ve erkek öğrenciler arasındaki kişilik eğilimleri ve algılanan anne kabulü ve reddindeki sosyal sınıf farklarını incelemiştir. Çocuk EKRA ve Çocuk KDA'nin Urdu dilindeki versiyonları, orta ve çalışan sınıftaki ailelere mensup 200 kız ve erkeğe uygulanmıştır.

Sonuçlar, kız veya erkeklerin örnekleminde hiçbir sosyal sınıf farkına rastlanmadığı göstermiştir. Bununla beraber, çalışan sınıftaki ailelere mensup olan erkekler annelerini orta sınıftaki erkeklere göre daha ihmalkar olarak algılamışlardır. Daha sonra, EKRA ve KDA puanları bir araya getirilerek cinsiyet farklılıkları incelenmiştir. Orta ve çalışan sınıfın birleştirilmiş sonuçları, erkeklerin annelerini bütün Çocuk EKRA değişkenlerinde kızlara göre belirgin şekilde daha soğuk ve daha reddedici bulduklarını göstermiştir. Yazar, sonuçları Pakistanlı annelerin erkek çocuklarını “iyi bir çocuk” olması için terbiye ederken gücünü kabul ettirme (power assertion) yöntemini kullanmalarına bağlayarak açıklamıştır. Ayrıca, iki cinsiyetin de toplam EKRA puanlarının toplam KDA puanlarıyla yüksek derecede ilişkili olduğu görülmüştür. Bu da Rohner (1975) tarafından geliştirilmiş olan Ebeveyn Kabulü ve Reddi Kuramı’na (EKRRK) destek sağlamıştır.

Sindh Üniversitesi’nden bir araştırmacı (Habibah, 1983) çalışan sınıftaki ailelerden tesadüfi olarak seçtiği 47 kız ve erkek okul öğrencisine Çocuk EKRA ve Çocuk KDA ölçeklerini (Rohner & Arkadaşları, 1978) uygulamıştır. Habibah ayrıca toplam EKRA toplam puanları ile dört alt ölçek arasında korelasyonlar hesaplamıştır; bulguları, Çocuk EKRA ölçeklerinin iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermiştir. Buna göre erkek çocuklar annelerini daha soğuk, daha düşmanca, saldırgan, daha ihmalkar ve daha reddedici bulduklarını belirtmişlerdir. Toplam EKRA puanları toplam KDA puanlarıyla yüksek derecede ilişkili (korele) bulunmuştur.

Yine Sindh Üniversitesi’nden bir araştırmacı (Sarfray, 1989), metropol bir şehir olan Karachi’deki (Sindh) ortanın üstü ve orta sınıftaki okul öğrencileri arasında algılanan anne kabulü ve reddi ile kişilik örgütlenmesindeki cinsiyet farklarını incelemiştir. Daha önce olduğu gibi, Çocuk EKRA ya da Çocuk KDA (Urdu versiyonları) ölçeklerinde hiçbir sosyal sınıf farkı görülmemiştir. Birleştirilen sonuçlar belirgin cinsiyet farklılıkları göstermiştir. Yine burada, kızlar annelerini erkeklere göre belirgin şekilde daha sevecen, daha az saldırgan ve daha az ihmalkar olarak algıladıklarını belirtmişlerdir. Böylece Sindh’deki Pakistanlıların sonuçları Çocuk EKRA ya da Çocuk KDA ölçeklerinde hiçbir belirgin sosyal sınıf farkını ortaya koymamıştır. Kızların

annelerinde, erkeklere göre daha fazla sıcaklık ve daha az reddetme algılamaları ilginçtir.

Sindh Üniversitesi'nden başka araştırmacılar, Karachi'de yüksek sosyo-ekonomik statüye sahip olan kesime hizmet veren ve İngilizce eğitim veren bir okulda okuyan kız öğrencilerden veri toplamak amacıyla bir araştırma yapmıştır. Huma Shaikh ve Fatima Zohra (1994) Çocuk EKRA ve Çocuk KDA anketlerinin İngilizce versiyonlarını (Rohner, 1986) kullanmışlardır. Araştırmada, algılanan ebeveyn kabul-reddi ve okul sınavlarındaki akademik performansları incelenmiştir. Sonuçlar, baba bağıl Çocuk EKRA ölçeklerinin hiçbirindeki belirtilen algılarda, belirgin bir farklılaşma göstermemiştir. Fakat, akademik performansları yüksek olan kızlar, daha düşük olanlara kıyasla annelerini daha saldırgan ve reddedici olarak algılamışlardır. Sıcaklık ölçeğinde farklılaşma bulunmamıştır. Araştırmacıların verileri her iki gruptaki kızların genel kabul ranjı içinde bulduklarını göstermektedir. Bu nedenle, yüksek başarı gösteren kızların okulda başarılı olmaları için düşük başarı gösteren kızlara göre daha çok anne baskısıyla karşılaştıkları varsayılabilir. Bu baskı, annelerinin yüksek başarı gösterenler tarafından düşmancalığı, saldırganlığı ve fark gözetmeyen bir şekilde reddediciliği biçiminde algılanmış olabilir.

Pakistan'ın kuzey kısmında Peshawar Üniversitesi'nden bir profesör (Riaz,1991), üç farklı aile yapısındaki farkları incelemek için (örneğin iki ebeveynin de olduğu aileler, üvey ebeveynli aileler, tek ebeveynli aileler) Çocuk EKRA ve Çocuk KDA'nin Urdu dilindeki versiyonlarını (Haque, 1981) kullanmıştır. Veriler açıkça göstermiştir ki, üvey ebeveynli ailelere mensup olanlar sadece annelerini değil babalarını da, iyi uyumlu iki ebeveynin de bulunduğu ailelerdekilere göre daha soğuk, daha saldırgan, daha ihmalkar ve daha reddedici algılamaktadırlar. İyi uyumlu ve parçalanmış ailelerden gelenlerle karşılaştırıldığında, üvey ebeveynli ailelerden gelenlerin kendi kişilik eğilimleriyle ilgili daha olumsuz düşünceleri olduğu görülmüştür. Araştırmanın sonuçları Rohner'in (1975) ebeveyn kabulü ve reddi kuramı ile tutarlıdır.

Ebeveyn Kabulü ve Reddi Anketi ve Özsaygı Anketi'yle yapılan ikinci bir araştırmada (Riaz, 1996), ergenlerdeki (Pakistan'ın kuzey kesiminde) öz saygının

algılanan anne kabul ve reddi ile doğrudan ilişkili olup olmadığı incelenmiştir. Bundan başka, Mah Nazir Riaz üvey anneli ailelerden gelen ergenlerin tek eşli ailelerden gelen ergenlere göre özsayılarının daha düşük olacağını öngörmüştür. Sonuçlar, çok eşli ailelerden gelen ergenlerin üvey annelerini, tek eşli ailelerden gelenlerin anneleriyle ilgili değerlendirmeleriyle karşılaştırıldığında belirgin bir biçimde daha soğuk, daha saldırgan, daha ihmalkar ve daha reddedici algıladıklarını göstermiştir. Buna bağlı olarak, çok eşli ailelerde yetiştirilen deneklerde, tek eşlilerde yetiştirilenlere göre belirgin biçimde düşük özsayı görülmüştür. Korelasyonel analizler, algılanan anne sıcaklığının hem tek eşli hem de çok eşli ailelerden gelen ergenlerin EKRA değişkenlerindeki özsayı puanlarıyla pozitif ilişkili olduğunu ve bu nedenle kültürler arası bulgularla (Rohner, Rohner & Saaverda, 1980) tutarlı olduğunu ortaya koymuştur.

Pakistan'ın kuzey kesiminde yapılan üçüncü Çocuk EKRA ve Çocuk KDA araştırması okul durumu ve algılanan ebeveyn davranışını incelemek için yapılmıştır (Jahangir & Tahir, 1999). Araştırma, okul durumunun ebeveyn kabul ve reddini, kişilik değerlendirmesini ve benlik kavramını etkilediğini göstermiştir. Korelasyonel analiz, Çocuk EKRA ölçeklerinin Çocuk KDA ölçekleriyle anlamlı şekilde ilişkili olduğunu göstermiştir.

Pakistan'daki birkaç araştırmacı ebeveynlik tarzları ve saldırganca & suçlu davranışı inceleyen araştırmalara ilgi göstermişlerdir. Sindh Üniversitesinden Refail & Haque (1999), suçlu ve suçsuz ergenlerin çocuk suçluluğu puanları ile algılanan ebeveyn kabul ve reddi puanları arasındaki ilişkileri incelemiştir. Sonuçlar, toplam EKRA (hem anne hem baba versiyonlarının) puanlarının çocuk suçluluğu puanlarıyla pozitif ilişkili olduğunu göstermiştir. Munir 1975'de yaptığı bir araştırmada suçu alışkanlık haline getirmiş olan (habitual) suçluların non-habitual suçlulara göre daha az sıcaklık ve daha çok saldırganlık, ihmalkarlık ve ayrıştırılmamış reddedicilik(undifferentiated rejection) algılayacaklarına dair hipotezini sınamıştır. Sonuçlar, suçu alışkanlık haline getirmiş olan suçlularda algılanan anne reddine açık delil oluşturmuştur.

Ulusal Psikoloji Enstitüsü'nde (İslamabad), S. Babbree (1997) saldırgan olan ve olmayan çocuklara Çocuk EKRA'nın (Haque,1981) Urdu versiyonunu uygulamıştır.

Saldırgan çocuklar hem annelerinden hem de babalarından daha az yakınlık ve daha fazla ayrıştırılmamış reddedilme algılamışlardır.

Pakistan'ın kuzey-batı sınırında, Peshawar Üniversitesi'nde Maher Bano & Farah Deeba(2000), suçluların kişilik gelişiminde kişilik faktörlerinin payını araştırmışlardır. Bu araştırmada hem Yetişkin EKRA hem de KDA kullanılmıştır. Suçluların Düşmanca/saldırganlık, ihmal/kayıtsızlık ve ayrıştırılmamış reddedilme puanları suçlu olmayanların puanlarından anlamlı olarak daha yüksektir. KDA ölçeklerini sonucunda tüm KDA ölçeklerinde suçluların daha saldırgan, duygusal olarak daha tepkisiz, duygusal olarak daha az durağan olduklarını ve dünyaya olumsuz bir bakış açısıyla baktıklarını gösteren anlamlı farklar bulunmuştur.

Nagina Parween (1987) Hyderabad kentindeki Sindhçe konuşan annelerin erkek ve kız çocuklarına karşı tutumlarının farkını inceleme amaçlı bir araştırma düzenlemiştir. Örneklem, orta sınıf ailelerine mensup olan 100 Müslüman anneden oluşmaktadır. Annelerin, yaş ortalaması 38.2 olan 50si erkek çocuk, yaş ortalaması 35.9 olan 50si ise kız çocuk sahibidir. Kızları ve oğulları 5 ile 10 yaş arasındayken onlara nasıl davrandıklarını soran Anne EKRA (Sindhçe versiyonu) iki grup deneğe de uygulanmıştır. Yordamaların aksine*, Anne EKRA ölçeğine göre erkek çocuk sahibi annelerin kız çocuk sahibi annelere kıyasla anlamlı ölçüde az sıcak, daha düşmanca/saldırgan, daha ihmalkar, daha ayrıştırılmamış reddedici oldukları bulunmuştur. Aynı cinsiyet tercihi (kız çocuğunun kabulü) kent kültüründeki eğitimli Sindhi annelerin değerlerinin değişmesiyle açıklanmıştır.

Yetişkin EKRA'nın bir Urdu çevirisi Ansari (1996) tarafından çeşitli özürlüleri (fiziksel özürlü, zihinsel özürlü, kör & sağır) olan çocuklara sahip 80 ebeveyne (40 anne ve 40 baba) ve hiçbir özürlü olmayan çocuklara sahip 20 ebeveyne uygulanmıştır. Katılımcılar Pakistan'da, kuzey Punjab'ın küçük kasabalarından, alt-orta sınıfa mensup kişilerdir. Düşük okur-yazarlık düzeyleri nedeniyle anket sözlü olarak uygulanmıştır. Özürlü çocuk sahibi olan ebeveynlerin çocuklarına karşı normal çocuklara sahip

---

* Razia, F.Karim(1975) ve Farhat Sultana'nın önceki çalışmaları, Sindhçe konuşan kültürde, erkek evlat tercihi bulunduğuna işaret etmektedir. Bunun bir sebebinin ise kırsal Sindh'te geleneksel kültüre göre,

ebeveynlerden genellikle daha sıcak ve daha az reddedici tutumlar içinde oldukları sonucuna varılmıştır. Fakat, bu, tüm özürlü çocuk grupları için geçerli değildir. Sonuçlar fiziksel özürlü çocukların zihinsel özürlü çocuklardan daha fazla sevgi gördüğünü göstermiştir.

1.5 TÜRKİYE'DE ÇOCUK YETİŞTİRME ve SOSYALİZASYON

Sosyalizasyon; yeni doğmuş bir çocuğun kendi grubunun kültürüyle şekillendiği ve toplumun kabul gören bir üyesi haline geldiği süreçtir. Çocuk, sosyalizasyon süreci sayesinde kültürüne ait tutum ve değerleri kazanır, böylece kültürel olarak uygun davranış örüntülerine sahip bir birey haline gelir (Sinha, 1962). Ebeveynlerin benimsediği çocuk yetiştirme şekli de o toplumda bulunan normlarla uyum gösterir. Bu nedenle sosyalizasyon süreci, belirli bir sosyo-kültürel bağlam çerçevesinde anlaşılabilir. Çocuk yetiştirme şekilleri, genel olarak çocuğun ebeveynle olan bütün etkileşimlerine göndermede bulunur. Bu etkileşimler; ebeveynin çocuğuna bakım ve eğitim vermesinden ifade ettiği tutumlar, ilgiler ve inançlarına kadar pek çok alış veriş kapsar.

Türkiye'deki algılanan ebeveyn kabul ve reddini, ebeveyn kontrolünü ve çocuğun kişilik organizasyonunu tam olarak anlayabilmek için aile yapısını ve çocuk yetiştirme şekillerini dikkate almak gerekir.

1.5.1. Aile Yapısı ve Çocuk Yetiştirme

Değişik araştırmalar (örneğin, Timur, 1972) Türkiye'de temel olarak dört çeşit aile yapısı bulunduğunu göstermektedir. Bunlar:

1. Çekirdek Aile: Karı-koca ve ailedeki evlenmemiş çocuklar.
2. Ataerkil olarak genişlemiş (extended) aile: Kocanın ebeveynleriyle yaşayan evli çift.

---

evlilik öncesinde kız tarafının erkek tarafına, binlerce rupee başlık parası ödeme zorunluluğu bulunması olarak açıklanmaktadır. Eğitim düzeyi arttıkça bu uygulamanın dikkate alınma sıklığı azalmaktadır.

3. Geçici olarak genişlemiş aile: Yaşlı ebeveynlerin, korunmak için evli çocuklarının evine taşınması.
4. Parçalanmış aile: Karı-kocadan birinin ya da her ikisinin de bulunmadığı aile. Ayrıca, dul anne ile evlenmemiş torunların birlikte yaşaması.

Timur (1972), Türkiye'deki ailelerin çoğunluğunu çekirdek ailelerin oluşturduğunu göstermiştir. Ama yine de ilginçtir ki çoğunluğun çekirdek aile olmasına karşın, Türkiye'de ideal olarak görülen ve arzulanan aile şekli genişlemiş ailedir. Araştırmaya göre, genişlemiş ailelerde otorite babadadır ve çekirdek ailede de bu rolü baba üstlenir (Polat,1988).

Türk aileleri genel olarak saldırgan değil, sıcak; reddedici değil, sevgi doludur (Ohlson-Prather, 1978; Gleanson, 1989). Aile reisinin genel tutumu kontrol edici ve koruyucudur. İtaat, sessizlik, uysal ve saygılı davranışlar ödüllendirilirken; meraklılık, bağımsızlık ve girişimci davranışlar cezalandırılır. Dayak atma, azarlama, tehdit ve doğaüstü güçlerden bahsederek korkutma disiplinin en bilindik özelliklerini oluşturur. Türk ailesindeki dinamikler, dış denetim odağını vurgulayarak pasif ve bağımlı kişilikleri beslemeye eğilimlidir (Fişek, 1982).

Ohlson-Prather (1978)'a göre; Türk ailesinde bebekler ve küçük çocuklar şımartılır ve onlardan beklentiler kısıtlıdır. Ama altı veya yedi yaşından sonra çocuk ilkokula başladığında ebeveynin kendisine olan toleransı azalır, itaat beklentisi ve fiziksel cezalandırma artar.

Sözlü muhakeme çok ender kullanılır ve fiziksel cezalandırma en yaygın disiplin tekniğidir (Yörükoğlu, 1982; Zeytinoğlu ve Kozcu, 1987). Batılı ailelerde sevgi hoşgörüyü eşlik eder ve kontrol kullanımı sevginin yetersizliğine işaret ederken, Türk ailelerde, bunun tersine, katı disiplin ve kontrol, ebeveynin reddediciliği olarak algılanmaz zira ebeveyn-çocuk etkileşimlerinde kontrol ile sevgi bir aradadır (Kağıtçıbaşı, 1970).

1.5.2 Sosyal Sınıf ve Çocuk Yetiştirme

Yaygın çocuk yetiştirme örüntüleri ve disiplin teknikleri ve bu bakım yöntemlerinin sonuçları, araştırmalara konu olmuştur. Erbaş (1983) yüksek sosyo-ekonomik statüdeki (SES) annelerin düşük SES annelerden daha az korumacı ve bağımsızlığı teşvik edici olduklarını belirtir . Kuzucuoğlu (1982) ve Peker (1985) gibi birçok araştırmacı; annenin aşırı korumacılığı ve anneye bağımlılık ile çocukların kaygı düzeyleri arasında pozitif ilişki bulmuştur. Kulaksızoğlu (1985), yüksek SES annelerin ergenlere karşı demokratik ve eşitlikçi tutumları tercih ederken düşük SES annelerin daha katı disiplin şekillerini kullandığını belirtmiştir. Odabaş (1985), demokratik çocuk yetiştirme örüntülerini benimseyen annelerin çocuklarının, eşitlikçi olmayan annelik tutumuyla yetişen çocuklardan daha yüksek benlik kavramına sahip oldukları sonucuna varmıştır. Küçük (1987), demokratik ebeveynlerin çocuklarının kısıtlayıcı ebeveynlerin yetiştirdiği gençlere oranla aile ilişkilerinde anlamlı ölçüde daha başarılı ve daha az kaygılı olduklarını göstermiştir. Kırsal kesimde yaşayan alt sınıfa ait kadınlar çocuk sahibi olmayı evliliklerinin güvencesi olarak görmekteyler çünkü kısırlık veya çocuk sahibi olamamanın sonunda boşanma veya poligami gündeme gelecektir (Olson- Pather 1976).

Kağıtçıbaşı (1973), bir grup lise öğrencisi arasında modernizasyon bağlamında ailevi ve sosyal değişkenlere bağlı olarak tutumlar ve amaçlar gibi belirli psikolojik boyutları değerlendirmiştir. Bu araştırmada iki temel kişilik tipi ortaya çıkmıştır. Vatanseverlik, iyimserlik, pekiştirmenin içsel kontrolüne inanç ve başarıya yönelme; sevgi dolu aile atmosferinde büyümüş modern bir kişinin özellikleri olarak belirtilmiştir. Otoriteryenizm, anomi, kötümserlik, pekiştirmenin dıştan kontrolüne inanç ve dine yönelme; sıkı disiplin teknikleri kullanan ebeveynlerin yetiştirdiği geleneksel bireylerin kişilik özellikleri olarak belirlemiştir. Kızların erkeklere göre daha tutucu bir bakış açısı yansıttıkları görülmüştür. Aile kontrolünün hareketsiz, düşük sosyo-ekonomik statüdeki ve kırsal bölgelerde yaygın olmasına karşılık, üst SES evlerinde aile sevgisinin yaygınlığı vardır.

Sever (1985) göstermiştir ki; birbirini takip eden üç kadın kuşağı boyunca otoriteryen denetime verilen önem azalmış, bağımsızlık ve duyguların açıkça ifade

edilmesi daha çok teşvik edilir olmuştur. Bunlarla birlikte algılanan çocuk yetiştirme örüntüleri, tutumları ve inançları da anlamlı ölçüde değişmiştir.

Kandiyoti de (1978), iki kuşağın sosyalizasyon özellikleri arasındaki belirgin değişiklikleri göstermiştir. Anne kuşağı, kendi sosyalizasyon süreçlerinde daha katı bir disiplin algılamakta, kızlar bağımsızlığa daha çok teşvik edildiklerini algılamışlardır.

Artan sosyal ve coğrafi hareketlilik ile modernizasyon, görünüşe göre katı disiplinin ve sıkı denetimin azalmasına yol açmakta; buna, çocukların giderek daha az fayda ve yaşlılıkta güvenlik duygusu; daha fazla sevgi ve duygu alışverişi için önemsenmesi eşlik etmektedir.

1.5.3 Kültürel Bağlamda Benlik: Kuramsal Analiz

Kültürel bağlamda benliğin yorumlanma şeklinin sosyalizasyon ile doğrudan ilgisi vardır. Çocuk yetiştirme ve sosyalizasyon amaca yöneliktir; amaç ise kültürel olarak değerli bulunan yetişkin özellikleridir (Kağıtçıbaşı, 1996).

Çocuk ile bakım verenin (caretaker) erken etkileşimi “bağlanma psikolojisi” (psychology of relatedness) yansıtacağından benliğin gelişimini anlamak için önemli ipuçları oluşturabilir. Bu etkileşim hakkında fazla sistematik araştırma yoktur; ilişkisel ve ayrık benliklerin öncüllerini anlamak için daha pek çok kültürler arası çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Böyle bir analizde toplum-aile-sosyalizasyon kesişiminin fonksiyonel desteklerini incelemek gerekir. Örneğin; ailedeki etkileşim örüntülerinin ve sosyalizasyon değerlerinin sosyo-ekonomik-kültürel bağlamdan nasıl etkilendiğinin ve çocuk yetiştirmeyi nasıl etkilediğinin anlaşılması gerekir. Bağlamdaki her değişikliğin nedensel ilişkiler zincirindeki değişikliklere etkisi olacaktır. Bu tip bir kavramlaştırma sadece psikolojik düzeyde kalmaz ve benlikle aileyi daha geniş bağlama yerleştirmesi gerekir. Aile, benlik ve toplum arasındaki fonksiyonel/nedensel ilişkilerde en kritik aracılık rolünü üstlecektir.

Bir araştırmada Phalet ve Claeys (1993) Türk ve Belçikalı gençleri karşılaştırarak; modern, kentli Türk gençlerinin “sadakat” (aileye ve daha büyük gruba/topluma) ve “kendini gerçekteştirme”yi birlikte tercih ettiğini, Belçikalı gençlerin ise yalnızca “kendini gerçekteştirme”yi tercih ettiklerini bulmuştur.

Kendine ve diğerlerine yönelik başarı güdüsünü doğuran çocuk sosyalizasyon tipinin kendisi oldukça karmaşıktır ve değişik amaçların birleşimini kapsar. Örneğin Lin ve Fu (1990); Çinli, göçmen Çinli ve Anglo-Amerikan ebeveynleri karşılaştırmış ve iki Çinli grubun hem ebeveyn kontrolü hem de bağımsızlığı teşvik (başarıya da önem vererek) konusunda Anglo grubundan yüksek olduğunu bulmuştur. Bireyselci bir perspektiften bakıldığında, bu karmaşık sosyalizasyon yönelişleri birbiriyle geçimsiz görünebilir ve çatışan fikirler içerebilir. Ancak bu yorumun altında bireyi grubun karşısına koyan bir bakış açısı vardır. Gerçekte, “benliğe sadakat” ve “kendini gerçekteştirme”nin, ilişkisel benliğin gelişmesine katkıda bulunan “gruba sadakat” ile çatışması gerekmez (Kağıtçıbaşı, 1987).

1.5.4 Anlam olarak bağlam

Kültüre odaklanan birey-evre ilişkisine bağlamsal bir yaklaşım, onu bir anlam kaynağı olarak kabul eder. Gerçekte kültürel bağlam, davranış ve nedensel bağlantılarını gözlemlemekte değerli bir anlam sağlar. Böylece “aynı” davranış farklı bağlamalarda farklı anlamlar kazanabilir. Bunun nasıl gerçekteşebileceğini, bazı örnekler açıklayabilir: Azuma (1968) Japon annenin belirli bir sebze-yi yemeyi reddeden çocuğuna karşı gösterdiği genel bir tepkinin anlamını sorgulamıştır. Anne genellikle “Peki yleyse, onu yemek zorunda değilsin.” demektedir. Azuma, Amerikalı meslektaşının bu tür cümleleri annelerin çocuğunun başka bir Şey yemesi gerektiğini güçlü bir Şekilde düşünmediklerini anlatmak için kullandıklarını belirtmiştir. Azuma, bu annelerin özellikle çocuğun sebze-yi yemesi gerektiğini en çok düşünen anneler olduklarını ve “Biz hep birbirimize yakın olduk. Ama Şimdi sen kendi yolunda olmak istiyorsun. Aramızdaki bağı koparacağım. Yaptıklarınla ilgilenmeyeceğim. Artık benim bir parçam değilsin.” anlamına gelen güçlü “Benim sözümü dinlemek zorunda

değilsin.” tehdidini bu nedenle kullandıklarını açıklamıştır. (Azuma,1986). Açıkça görülmektedir ki, aynı sözcükler Japon anneler ve Amerikalı asistan için farklı anlamlar taşımaktadır. Aynı sözcüklerin iki kültürdeki çocuklar için de annelere paralel olarak farklı anlamları mı vardır? Azuma sözlerini Japon annelerin bu stratejinin çocukları onların istediklerini yapmaya iten en etkili yol olduğunu anlattıklarını söyleyerek sürdürmektedir. Bunun nedeni Japon aile kültüründe çocuğun anneye olan bağımlılığı ve annenin kendini tamamiyle çocuğuna adanmasının erken sosyalizasyonun anahtarı olmasıdır. Buna karşılık Amerikalı çocuklar için bu yalnızca sebzeleri yememe özgürlüğüne sahip oldukları anlamını taşıyacaktır.

Yukarıdaki örnek sosyal olarak tanımlanmış ve bağlamsal olarak konumlanmış anlamın önemini göstermektedir. Kuzey Amerika ve Almanya’da ebeveyn kontrolü ve çocukların ebeveyn kabulü algıları arasındaki ilişkileri inceleyen bir araştırma programında ebeveyn kontrolünün, algılanan ebeveyn hostilitesi ve reddiyle ilişkilendirildiği bulunmuştur. (R.P Rohner & E.C. Rohner, 1978; Saaverda, 1980; Trommsdorff, 1985). Buna karşılık, Japonya’da (Kornadt, 1987; Trommsdorff, 1985) ve Kore’de (R.P. Rohner & Pettengil, 1985) aynı ebeveyn kontrolü davranışının, algılanan ebeveyn sıcaklığı ve kabulüyle ilişkilendirildiği bulunmuştur.

Aynı gibi görünen davranışa, farklı kültürel bağlamlarda, çocuklar ve ergenler tarafından karşıt anlamlar yüklenmesi gibi bir sorunun nedenlerini anlamak için en doğru başvuru adresi, “normal”i ve normal olmayanı tanımlayan bağlamsal olarak konumlanmış anlam sistemleridir. Özellikle, Birleşik Devletler gibi kültürel bağlamlarda özerkliği vurgulayan çocuk sosyalizasyonunda, kısıtlayıcı olmayan disiplin normdur. Bu tür bağlamlarda, güçlü ebeveyn disiplini istisnadır ve bu nedenle “normal” olarak algılanmaması ve ebeveynler açısından Düşmanlık ya da reddediciliği yansıtır olarak algılanması daha olasıdır.

Bir “sosyal karşılaştırma süreci” bakış açısından (Festinger, 1954; Gerard & Rabbie,1961) diğerlerinden farklı bir davranış ya da deneyimin “normal dışı” olarak yorumlanması beklenir.

Türkiye gibi farklı bir kültürde, Japonya ve Kore’de olduğu gibi çocuk yetiştirme sıkı ebeveyn kontrolüyle nitelendiği için “aynı” sıkı ebeveyn kontrolü tamamen farklı bir anlam taşımaktadır; “normal”dir, bundan dolayı da “iyi”dir. Onunla karşı karşıya kalan bir çocuk kendini diğer çocuklarla karşılaştırır ve onlardan farklı olmadığını görür, ebeveynleri tarafından reddedilmemiştir. Hatta Trommsdorff (1985) “Japon gençler asıl az ebeveyn kontrolü ve daha geniş bağımsızlıkla karşılaştıklarında kendilerini ebeveynleri tarafından reddedilmiş hissediyorlar” demektedir.

Konuda daha ileri inceltmeler Çinli gençler ve yetişkinlerle yaptıkları çalışmada “başat” ve “düzeni koruyucu” ebeveyn kontrolünü ayırt eden Lau ve asistanları (Lau & Che & Cheung; 1987; Lau, Lew, Hau, Cheung & Berndt, 1990) tarafından yapılmıştır; düzen koruyucu (ilgi gösteren/ bakım veren) kontrol ve ebeveyn sıcaklığı arasında pozitif bir ilişki bulunurken, egemen (kısıtlayıcı) kontrolle ebeveyn sıcaklığı arasında negatif bir ilişki bulmuşlardır. Bu Baumrind’in otoriter ve otoriteryen ebeveynlik kavramlaştırmasıyla aynı doğrultudadır.

Bu çalışmalar, kontrolün nasıl algılandığının; “normal” ve meşru olarak görülüp görülmediğinin- ki bu sosyal konvansyon ve normların etkilediği atıflardır- önemini vurgulamaktadır. Genelde, çocuk yetiştirmede bireysel bağımsızlığın vurgulanmadığı yerlerde yüksek kontrol düzeylerine sıkça rastlanmaktadır. Bu, sıkı bağları olan ailevi ve kültürel bağlamlarda konformiteye yönelik çocuk yetiştirmeye dikkat çeken araştırmalarla gösterilmiştir. (Barry, Child & Bacon, 1959; Berry, 1976, 1977; Bond, 1986; Kağıtçıbaşı, 1982; D. Sinha, 1981). Kağıtçıbaşı tarafından yönlendirilen karşılaştırmalı bir araştırmada, Türk ve Amerikalı gençlere büyüme süreçlerinde ne kadar ebeveyn kontrolü ve şefkati gördükleri sorulmuştur. Algılanan ebeveyn şefkatinde kültürel bir fark ortaya çıkmazken, Türk gençlerinin Amerikan gençlerinden daha çok ebeveyn kontrolü hissettikleri sonucu elde edilmiştir. Bu sonuçlarıyla bu araştırma, çocuk yetiştirmede ebeveyn şefkati ve ebeveyn kontrolü boyutlarının birbirinden bağımsızlığı doğrultusunda bilgi sağlamakta ve aynı zamanda, ebeveyn kontrolünün sosyal-normatif ve kültürel temeline dikkat çekmektedir.

Ebeveyn şefkati, türün devamı için çocuğun korunması ve bakımını kapsayan biyolojik/evrimsel işlemlere dayalı bir psikolojik evrensel için bir aday olabilir. (Batson, 1990) Diğer yanda, toplumsallaşmada ebeveyn kontrolü, kültürler arasında ve zamanla değişim gösteren toplumsallaşma değerleri ve hedefleriyle yakından ilintilidir (Peisner, 1989). Burada bir anahtar etken, çocuğun toplumsallaşmasında arzu edilen bağımlılık-bağımsızlık düzeyidir.

1.5.5 Çocukların Değeri Çalışması/Araştırması

Çocukların değeri araştırmasında çocuklara verilen faydacı (ekonomik) ve psikolojik değerler Kore, Filipinler, Singapur, Tayvan, Tayland, Türkiye, Endonezya, A.B.D ve Almanya'da 20,000'den fazla evli katılımcıyla yapılan geniş kapsamlı mülakatlarla belirlenmiştir. Çocuk doğurma nedenleri, çocuklara atfedilen değerler, doğurganlık tercihleri ve daha birçok konu incelenmiştir. (Bulatao, 1979; Darroch, Meyer & Singorimbus, 1981; Fawcett, 1983; L.W. Hoffman, 1987, 1988; Kağıtçıbaşı 1982a, 1982b, 1982c)

Bu karşılaştırmalı araştırmanın en önemli bulgusu, özellikle yaşlılığın güvenceye alınması amacıyla çocuklara faydacı bir şekilde değer verilmesinin az gelişmiş ülkelerde daha çok göze çarpmasıdır. Örneğin, Endonezyalı kadınlardan oluşan iki alt-örneklemin %93'ü ve %98'i, Filipinler'deki kadınların %89'u, Tayland ve Tayvan'daki kadınların %79'u ve Türkiye'deki kadınların %77'si tarafından yaşlılığını güvenceye alma, çocuk doğurmak için çok önemli bir neden olarak görülmektedir. Bu, Almanya ve A.B.D'de kadınların yalnızca %8'inin böyle düşünmesiyle keskin bir zıtlık göstermektedir. Kore (%54) ve Singapur'daki (%51) yüzdeler yüksek olmasına rağmen, bu ülkelerin daha yüksek ekonomik gelişmişlik düzeylerine bağlı olarak diğer doğu ülkelerinden anlamlı oranda düşüktür (Kağıtçıbaşı, 1982c).

Kağıtçıbaşı'na göre Türkiye'deki çeşitlilik de sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından, benzer örüntüler yansıtmaktadır. Örneğin, Türkiye'de yerleşim alanlarının gelişmişlik düzeyi yükseldikçe, çocuklara yaşlılığını güvenceye alma nedeniyle değer verilmesinin görülme oranı düşmektedir: bu oranlar en az gelişmiş alanlarda %100, orta

düzye gelişmiş alanlarda %73, daha çok gelişmiş alanlarda %61, en çok gelişmiş büyük metropol merkezlerinde %40'tır. Benzer olarak, bu oranlar, kadınların eğitim düzeyi ve bunun sonucu olarak profesyonellikleri arttıkça sistematik olarak azalmaktadır.

Türkiye'deki çocuğun değeri araştırmasında, erkeklerin %61'i ve kadınların %59'unun çocuklarda en çok ve ikinci en çok görmeyi arzu ettikleri nitelik, "ebeveynlerine itaat" olarak bulunmuştur. "Bağımsız ve kendine güvenli olma", erkeklerin %17'si ve kadınların %19'u tarafından seçilmiştir.

Türkçe bir sözcük olan "uslu" özellikle çocukları nitelemek için kullanılmakta ve terbiyeli, söz dinleyen, sessiz, yaramaz ve gürültücü olmayan anlamına gelmektedir. Bu nitelik, araştırmada açıklandığı gibi özellikle kızlarda oldukça takdir edilen bir niteliktir (Başaran, 1974; Macro, 1993).

Uslu, çocuklar için kullanılan bir terimdir. Gençler için ise (genç yetişkinler için de olabilir) akıllı-uslu birleşik terimi kullanılır. Sözcük anlamıyla ve tek başına akıllı, "zeki" anlamına gelmektedir; ama birleşik terim içinde uslunun gençler için, çocuklar için olduğuna benzer olan davranışsal bir anlamı vardır.

1.6 PAKİSTAN'DA ÇOCUK YETİŞTİRME VE SOSYALİZASYON

Pakistan katı ahlakçı bir toplumun yaşadığı ve dini unsurun hakim olduğu gelişmekte olan bir ülkedir. Nüfusun yaklaşık %70'i köylerde yaşar; ekonomi tarıma dayalıdır.

Pakistan kültüründe çocuğun ilk yılları, annenin koruması, sevgisi ve eğitiminde geçer. Bu etkileşim içinde çocuk, kendisinden nelerin beklendiğini/talep edildiğini ve çevrenin kendisine neleri sağladığını anlamaya başlar

1.6.1 Çocuk Yetiştirme Dini Yönleri

Pakistan'daki Müslüman ebeveynler çocuklarını Kuran ve Hadislere göre yetiştirirler. Müslüman ailede bir bebek doğar doğmaz, yıkanıp giydirildikten sonra babasına ya da baba yoksa yaşlı bir erkeğe ya da dindar bir kişiye götürülür. Bu kişi bebeğin kulağına Tekbir ya da Ezan okur ve böylece bebeğin Müslüman olduğu ilan edilmiş olur.

Bundan sonra sıra Tehneiq'e gelir. Bu aşamada bebeğe bal damlaları verilir. Bunun amacı, çocuğun büyüyünce ağzından hiç kötü söz çıkmaması ve kimseyi kırmamasıdır. Sağlık açısından ise bal, sağlıklı ve enerji veren bir yiyecektir. Doğumun yedinci gününde, bir kecinin kurban edildiği ve şükür duasının edildiği bir dini tören olan "Uqeeqa" vardır. Çocuğun adı bu törende konur. Bun tören aslında ebeveynlerin Allah'a onlara bir çocuk verdiği, bir insanı yani dünyanın en inanılmaz ve güzel yaratığının yetiştirme sorumluluğunu verecek kadar güvendiği için minnettar olduklarının bir göstergesidir (Ahmad, 1993).

Pakistan'da çocuk yetiştirme dini safhaları çocukların terbiyesinde ilk etkilere sahiptir. İyi durumda ve sağlıklı olan Müslüman annelerin çocuklarını en azından iki tam yıl boyunca emzirmeleri istenir. Köylerde ve kırlık yerlerde yaşayan anneler bunu şehirlerdeki annelere göre daha çok uygular. Pakistanlı çocuklar bebeklikleri boyunca sevgi görürler. Ağladıkları zaman beslenirler. Bebek çok az engellenmeyle karşılaşır ve kendisine hoşgörü gösterilir. Ama aynı zamanda zamana çocukta bağımlılık gereksinmesi de yaratılır. Çocuk büyüdükçe ebeveynler itaatkarlığı ve uysallığı kabul eder. İtaatsizlik cezalandırılır.

1.6.2 Pakistan'daki aile yaşamı örüntüsü

Ortalama bir Müslüman aile, Hinduların geniş ailesiyle batının çekirdek ailesi arasında bir uzlaşmadır. Yeni evli çiftler ailenin kalan kısmından ayrılmaz ama şehirlerde er ya da geç kendilerine ait, genelde ebeveynlerine ve akrabalarına yakın bir

evleri olur. Böylece çekirdek ailedeki özel hayat ve geniş ailedeki güvenlik duygusu bir araya gelmiş olur.

Bir Pakistanlı ailede otorite yaşlılardadır ve evlilikler görücü usulüyle gerçekleşir. Çocuk yetiştirme sadece annenin görevidir ve baba da disiplini kontrol eder. Çocuklar büyüdükçe sosyal kodları öğrenirler örneğin: yaşlılara selam verme, sağ elle yemek yeme, ebeveynlerine itaat etme ve yaşlılara saygı gösterme. Pakistan'ın her yerinde çocukların eğitimi özellikle Kuran'ı okumaları erkenden başlar. Kız çocuk için dini eğitimin daha önce geldiği belirtilmelidir.

1.6.3 Sosyalizasyonda Cinsiyet Farkları

Pakistan'ın her yerinde erkek çocuk tercih edilir ve bir kızın doğumu ülkenin büyük bir kısmında ebeveynler için suçluluk yaratır. Kızlar ve erkeklerin farklı sosyalizasyonun kültürler arası karşılaştırmasını yapan birkaç araştırma vardır. Pakistan'daki Müslüman çocuklarla yapılan kültürler arası araştırmaların bulguları kızlar ve erkeklerde ayrımcı sosyalizasyon olduğunu gösterir. Pakistan verileri (Haque, 1982; Williams, Best, Haque, Pandey & Verma, 1982; Haque & Malik, 1994) devamlı olarak kız ve erkek cinsiyetleriyle ilgili olarak çok iyi ayrılmış psikolojik özellikleri belirtir. Örneğin Haque (1982) üniversite öğrencileri (genç yetişkin) ve genç çocuklarla yaptığı araştırmada "güçlü, saldırgan, maceracı, bağımsız, vb."nin erkeklerle ilgili kavramlar olduğunu bunun yanında da "güçsüz, sevgi dolu, bağımlı, yumuşak kalpli vb."nin kızlarla ilgili özellikler olduğunu ve bunun iki grup tarafından da %70 onay aldığını belirtir. Psikolojik ihtiyaçlar açısından erkeklerin 'hakimiyet' 'saldırganlık' 'başarı' konularında daha yüksek olduğu ve kızların 'yakın ilişki' 'bakım' ve 'gurur kırma'da daha yüksek olduğu bulunmuştur. Best (1982) Pakistan'daki çocukların Amerikan cinsiyet kalıplarını Amerikalı çocuklardan daha iyi bildiklerini gözlemlemiştir.

1.6.4 Çocuk Disiplini

Minturn ve Lambert (1964) Altı Kültür araştırmasının bir bölümü olarak hintli bir çocuğu karakterize edebilecek birçok davranışa dikkat çekmişti. Olumlu pekiştirmenin yoğun kullanımı ve yönlendirmede 'yapma' (don't) lafının az kullanılması buna örnek olabilir.

Oysa Pakistanlı psikolog Dr. Hafeez Zaidi (1975) Pakistan'da çocuklara disiplini benimsetme, doğru hareketlerde bulunmalarını sağlamada kullanılan en sık ve tipik yöntemin, olumsuz pekiştirme olduğunu belirtmektedir. "Çocuğu kötü olmaktan ya da kötü şeyler yapmaktan alıkoymak çok vurgulanır. Olumlu erdemleri öğretmek hiç vurgulanmaz. Bazı değişiklikler olabilir ama genel örüntü sadece olumsuz pekiştirmeyi vurgular". Bir çocuk yaramazlık yaparsa tehdit edilir ya da kapalı bir odaya veya banyoya gönderilir. Eğer anne yumuşaksa çocuğu babasına şikayet etmekle tehdit edebilir. Nitekim, Pakistanlı ebeveynler çocuklarını cezalandırarak ya da tehdit ederek disiplin sağlarlar. Ama çocuk eğer iyi bir şey yaparsa, ya da başarılı olursa sırtı sıvazlanır. Aldığı tek ödül budur. Erdemlere erdem oldukları için neredeyse hiç değer verilmez. Çocuğun iyi davranmasını bekleriz çünkü başkası bununla mutlu olacaktır; iyi olmak kendi içinde doğru olduğundan değil. Bu nedenle iyilik yaparız. Örneğin öğrenciler ya öğretmenini mutlu etmek ya da ceza almamak için ödev yapar. Memmurlar, üstleri yakınlarındaysa çalışırlar; çalışma görüntüsü önemlidir. Otoriter kontrol Pakistan toplumunda bir kuraldır. MacCaslin & Infanti'nin 'otoriter kontrol dogmatik ve boyun eğme odaklıdır' cümlesi dikkat çekicidir. (Psikoloji Ansiklopedisi 2000 Vol 3, sf. 48)

1.7 ARAŞTIRMANIN AMAÇLARI

Yukarıda gözden geçirilmiş olan literatür, ebeveynlik stillerinin (i.e. ebeveyn sıcaklığı ve reddiciliği) çocukta sağlıklı ve sağlıksız kişilik örüntüleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın amacı, bir tarafta algılanan ebeveyn sıcaklığı / reddiciliği ve kişilik eğilimleri ilişkilerini; diğer tarafta Türk ve Pakistanlı ergenlerde algılanan Anne ve Baba sıcaklığı ve kontrolü arasında varolan ilişkileri

incelemektir. Bunun da ötesinde araştırmanın amacı, Türk ve Pakistanlı ergenlerde algılanan çocuk yetiştirme tarzları (EKRA/Kontrol Çocuk ölçeği ile ölçülerek) ile denetim odağı (içsel-dışsal) eğilimlerinin ilişkisini ele almaktır. Araştırma ayrıca çocuk yetiştirme tarzlarında (EKRA/Kontrol Çocuk) ve bu tarzların kişilikler üzerinde etkilerinde (i.e. kişiliklerin örgütlenmesi, denetim odağı) benzerlik ve farklılıkları inceleyerek kültürler arasında bir karşılaştırmaya olanak sağlamayı amaçlar.

1.7.1 Araştırma Soruları:

(A) Türkiye Örnekleme:

1. Türkiye örnekleminde erkek ve kız ergenlerin toplam EKRA puanları (anne/baba bağıl), onların toplam KDA puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki göstermekte midir?
2. Türkiye örnekleminde erkek ve kız ergenlerin Toplam Ebeveyn Kontrolü puanları (anne/baba bağıl), onların toplam KDA puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki göstermekte midir?
3. Türkiye örnekleminde erkek ve kız ergenlerin toplam EKRA puanları (anne/baba bağıl), onların toplam Denetim odağı puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki göstermekte midir?
4. Türkiye örnekleminde erkek ve kız ergenlerin Toplam Ebeveyn Kontrolü puanları (anne/baba bağıl), onların toplam Denetim odağı puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki göstermekte midir?
5. Türkiye örnekleminde erkek ve kızlar arasında çocuk EKRA'da (anne ve baba bağıl), anlamlı ortalama farklılıkları var mı?
6. Türkiye örnekleminde erkek ve kızlar arasında Ebeveyn Kontrolü Ölçeğinde (anne / baba bağıl), anlamlı ortalama farklılıkları var mı?
7. Türkiye örnekleminde erkek ve kızlar arasında KDA'da (anne ve baba bağıl), anlamlı ortalama farklılıkları var mı?
8. Türkiye örnekleminde erkek ve kızlar arasında Denetim odağı Ölçeği'nde, anlamlı ortalama farklılıkları var mı?

(B) Pakistan Örnekleme:

9. Pakistan örnekleminde erkek ve kız ergenlerin toplam EKRA puanları (anne/baba bağıl), onların toplam KDA puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki göstermekte midir?

10. Pakistan örnekleminde erkek ve kız ergenlerin Toplam Ebeveyn Kontrolü puanları(anne/baba bağıl), onların toplam KDA puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki göstermekte midir?
11. Pakistan örnekleminde erkek ve kız ergenlerin toplam EKRA puanları(anne/baba bağıl), onların toplam Denetim odağı puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki göstermekte midir? .
12. Pakistan örnekleminde erkek ve kız ergenlerin Toplam Ebeveyn Kontrolü puanları(anne/baba bağıl), onların toplam Denetim odağı puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki göstermekte midir?
13. Pakistan örnekleminde erkek ve kızlar arasında çocuk EKRA'da (anne ve baba bağıl), anlamlı ortalama farklılıkları var mı?
14. Pakistan örnekleminde erkek ve kızlar arasında Ebeveyn Kontrolü Ölçeğinde(anne / baba bağıl), anlamlı ortalama farklılıkları var mı?
15. Pakistan örnekleminde erkek ve kızlar arasında KDA'da (anne ve baba bağıl), anlamlı ortalama farklılıkları var mı?
16. Pakistan örnekleminde erkek ve kızlar arasında Denetim odağı Ölçeği'nde, anlamlı ortalama farklılıkları var mı?

(C) İki Kültürün Karşılaştırılması: Türkiye/Pakistan Örneklemi:

17. Türkiyeli ergen kızlar, Pakistanlılara kıyasla daha fazla anne sıcaklığı (i.e. daha düşük EKRA puanları) algılamakta mıdır?
18. Türkiyeli ergen kızlar, Pakistanlılara kıyasla daha fazla anne/baba Kontrolü (höşgörü/kısıtlayıcılık) algılamakta mıdır?
19. Türkiyeli ergen kızlar, Pakistanlılara kıyasla daha sağlıklı kişilik eğilimlerine sahip midir?
20. Türkiyeli ergen kızlar, Pakistanlılara kıyasla dışsal etkenlere daha fazla sırtlarını dayama eğilimi (Denetim odağı Ölçeği ile ölçülen) gösterirler mi?
21. Türkiyeli ergen erkekler, Pakistanlılara kıyasla daha fazla anne sıcaklığı (i.e. daha düşük EKRA puanları) algılamakta mıdır?
22. Türkiyeli ergen erkekler, Pakistanlılara kıyasla daha fazla anne/baba Kontrolü (höşgörü/kısıtlayıcılık) algılamakta mıdır?
23. Türkiyeli ergen erkekler, Pakistanlılara kıyasla daha sağlıklı kişilik eğilimlerine sahip midir?

24. Türkiyeli ergen erkekler, Pakistanlılara kıyasla dışsal etkenlere daha fazla itibar etme eğilimi (Denetim odağı Ölçeği ile ölçülen) gösterirler mi?

1.7.2 Hipotezler

(A) Türkiye Örnekleme:

1. Türkiye örnekleminde erkek ergenlerin toplam algılanan EKRA puanları (anne/baba bağıl), onların toplam KDA puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki gösterecektir.
2. Batıda yapılmış çalışmaların sonuçlarından hareketle, Türkiye örnekleminde erkek ergenlerin toplam EKRA puanları(anne/baba bağıl), onların Toplam Anne ve Baba Kontrolü değişkeniyle anlamlı olumlu ilişki gösterecektir.
3. Türkiye örnekleminde erkek ergenlerin toplam EKRA puanları(anne/baba bağıl), onların toplam Denetim odağı puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki gösterecektir.
4. Türkiye örnekleminde erkek ergenlerin Toplam Kontrol puanları, onların toplam KDA puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki gösterecektir.
5. Türkiye örnekleminde kız ergenlerin toplam algılanan EKRA puanları (anne/baba bağıl), onların toplam KDA puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki gösterecektir.
6. Batıda yapılmış çalışmaların sonuçlarından hareketle, Türkiye örnekleminde kız ergenlerin toplam EKRA puanları(anne/baba bağıl), onların Toplam Anne ve Baba Kontrolü değişkeniyle anlamlı olumlu ilişki gösterecektir.
7. Türkiye örnekleminde kız ergenlerin toplam EKRA puanları(anne/baba bağıl), onların toplam Denetim odağı puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki gösterecektir.
8. Türkiye örnekleminde kız ergenlerin Toplam Kontrol puanları, onların toplam KDA puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki gösterecektir.

(B) Pakistan Örnekleme:

9. Pakistan örnekleminde erkek ergenlerin toplam algılanan EKRA puanları (anne/baba bağıl), onların toplam KDA puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki gösterecektir.
10. Batıda yapılmış çalışmaların sonuçlarından hareketle, Pakistan örnekleminde erkek ergenlerin toplam EKRA puanları(anne/baba bağıl), onların Toplam Anne ve Baba Kontrolü değişkeniyle anlamlı olumlu ilişki gösterecektir.

11. Pakistan örneğinde erkek ergenlerin toplam EKRA puanları(anne/baba bağıl), onların toplam Denetim odağı puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki gösterecektir.
12. Pakistan örneğinde erkek ergenlerin Toplam Kontrol puanları, onların toplam KDA puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki gösterecektir.
13. Pakistan örneğinde kız ergenlerin toplam algılanan EKRA puanları (anne/baba bağıl), onların toplam KDA puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki gösterecektir.
14. Batıda yapılmış çalışmaların sonuçlarından hareketle, Pakistan örneğinde kız ergenlerin toplam EKRA puanları(anne/baba bağıl), onların Toplam Anne ve Baba Kontrolü değişkeniyle anlamlı olumlu ilişki gösterecektir.
15. Pakistan örneğinde kız ergenlerin toplam EKRA puanları(anne/baba bağıl), onların toplam Denetim odağı puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki gösterecektir.
16. Pakistan örneğinde kız ergenlerin Toplam Kontrol puanları, onların toplam KDA puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki gösterecektir.

(C) İki Kültürün Karşılaştırılması: Türkiye/Pakistan Örnekleri:

17. Türkiyeli ergen kızlar, Pakistanlılara kıyasla daha fazla anne sıcaklığı (i.e. daha düşük EKRA puanları) algılayacaktır.
18. Türkiyeli ergen kızlar, Pakistanlılara kıyasla daha fazla anne/baba Kontrolü (höşgörü/kısıtlayıcılık) algılayacaktır.
19. Türkiyeli ergen kızlar, Pakistanlılara kıyasla daha sağlıklı kişilik eğilimlerine sahiptir.
20. Türkiyeli ergen kızlar, Pakistanlılara kıyasla dışsal etkenlere daha fazla itibar etme eğilimi (Denetim odağı Ölçeği ile ölçülen) gösterirler.
21. Türkiyeli ergen erkekler, Pakistanlılara kıyasla daha fazla anne sıcaklığı (i.e. daha düşük EKRA puanları) algılayacaktır.
22. Türkiyeli ergen erkekler, Pakistanlılara kıyasla daha fazla anne/baba Kontrolü (höşgörü/kısıtlayıcılık) algılayacaktır.
23. Türkiyeli ergen erkekler, Pakistanlılara kıyasla daha sağlıklı kişilik eğilimlerine sahiptir.
24. Türkiyeli ergen erkekler, Pakistanlılara kıyasla dışsal etkenlere daha fazla itibar etme eğilimi (Denetim odağı Ölçeği ile ölçülen) gösterirler.

2. Bölüm

Problemin İncelenmesindeki Tanımlar ve Yöntemler

2.1 EBEVEYN SICAKLIĞI

Ebeveyn sıcaklığı boyutu bir davranış sürekliliğine gönderme yapar. Bu sürekliliğin bir ucunda ebeveynlerin çocuklarına yeterli sevgiyi ve ilgiyi gösterdikleri “ebeveyn kabulü” bulunurken boyutun diğer ucunda da sıcaklık ve şefkatin yokluğu ya da fark edilir oranda esirgenmesi olarak tanımlanan “ebeveyn reddi” yer almaktadır (Rohner, 1986). Ebeveyn kabulü okşama, öpme, kucağa alma, sırtını sıvazlama vb. gibi fiziksel olarak ifade edilebildiği gibi iltifat etme, ödüllendirme, (çocuk tarafından kavrandığı ya da araştırmacı tarafından ‘nesnel’ olarak saptandığı gibi) çocuğuna ya da çocuğu hakkında güzel şeyler söyleme vb. gibi sözlü olarak ifade edilebilir. Kabul gören çocuklar sevildiklerini, istediklerini ve ilgi gördüklerini hissederek. Diğer yanda, kabullenici davranışlardan birkaçını gösteren ya da hiçbirini göstermeyen ebeveynler tarafından yetiştirilmiş çocukların sevilmediğini ve istenmediğini, örneğin reddedildiğini hissetme olasılığı büyüktür. Ebeveyn reddi (sıcaklık ve şefkatin yokluğu ya da fark edilir oranda esirgenmesi) dünyada saldırganlık/düşmanlık, ihmal/kayıtsızlık ve ‘ayırdezmeksizin’(çocuk nasıl davranırsa davranısın) reddediciliği olma (i.e. sevilmediğini algılama) biçimlerinde üç şekilde ifade edilmektedir.(Rohner, 1975). Böylece, algılanan ebeveyn saldırganlığı/düşmanlığı, algılanan ihmal/kayıtsızlık ve algılanan ayırmsız/ayırıştırılmamış reddedicilik ebeveynin sıcaklığı boyutunun ‘olumsuz’ (i.e. reddedicilik) ucuna düşen davranış biçimleridir.

2.1.1 Ebeveyn Kabulü-Reddi Anketi

Ebeveyn Kabulü-Reddi Anketi (EKRA) Rohner ve arkadaşları tarafından bireylerin ebeveyn kabulü ve reddi algılarını (i.e sıcaklık boyutu) ölçmek için 1978 yılında düzenlenmiştir. Ebeveyn kabulü-reddi sürekliliğinin bir ucunda kabul, bir ucunda ret olmak üzere ebeveyn davranışının iki kutuplu bir boyutudur. EKRA dört alt ölçekten meydana gelmektedir: (1) algılanan ebeveyn sıcaklığı ve şefkati; (2) algılanan ebeveyn

saldırganlığı/düşmancalığı; (3) algılanan ebeveyn ihmali/kayıtsızlığı; (4) algılanan ebeveyn reddediciliği (ayrıştırılmamış). Algılanan ebeveyn sıcaklığı ölçeği, ebeveynlerin koşulsuz sevgi ya da şefkat gösterdiklerinin, ancak bunu bir gösteriye dönüştürmediklerinin, algılandığı ebeveyn-çocuk ilişkisini belirtir. Kabul edici ebeveynler genellikle çocuğundan hoşlanan, onun kişiliğini onaylayan kişilerdir ve çocuğunun etkinlikleriyle ve selametiyle ilgilendikleri görülmektedir.

Algılanan ebeveyn saldırganlığı/düşmancalığı, algılanan ebeveyn ihmali/kayıtsızlığı ve algılanan “ayırdezmeksizin reddedicilik”, sevgi boyutunun ‘olumsuz’ (i.e. reddedicilik) ucuna düşen davranış biçimleridir. Algılanan ebeveyn reddi, sıcaklık ve şefkatin yokluğu ya da farkedilir oranda esirgenmesinin algılandığını belirtir. Reddedici olarak algılanan ebeveynler, çocuğundan hoşlanmayan, onu onaylamayan ya da ona içerleyen kişilerdir ve genellikle çocuğunu bir kıvanç kaynağı yerine bir yük olarak görürler. Birçok reddedici ebeveynin soğuk ve antipatik (unsympathetic) olup çocuğunu uygun olmayan bir biçimde diğer çocuklarla karşılaştırdıkları görülmektedir.

Algılanan “ayırdezmeksizin reddedicilik” ölçeği, çocuğun, ebeveynini, kendisinden sıcaklığı esirgeyici olarak gördüğü; ama bu tür bir reddin açıkça ne algılanan saldırganlığı/düşmancalığı ne de algılanan ihmali/kayıtsızlığı yansıtmadığı koşullara gönderme yapar. Örneğin, Çocuk EKRA’daki 4. madde “Annem beni gerçekte/aslında (really) sevmiyor.” der. Bu madde ne algılanan ebeveyn saldırganlığını/düşmancalığını ne de algılanan ebeveyn ihmali/kayıtsızlığını kesin olarak açığa çıkarır.

“Algılanan saldırganlık/Düşmancalık” ölçeği çocuğun ebeveyninin a)ona öfkeli ve kinli, içerlemekte olduklarına (algılanan düşmancalık) ya da b)ona fiziksel ya da sözel zarar vermeyi amaçladıklarına (algılanan saldırganlık) inanması durumundaki şartları belirtir. Saldırgan olarak görülen ebeveyn, çocuğa karşı çoğunlukla tehlikeli derecede sabırsız, sinirli ve karşıt tavırlar sergiler.

“Algılanan ihmali/kayıtsızlık” ölçeği çocuğun ebeveyninin onu önemsemediklerini ve onunla ilgilenmediklerini düşündüğü durumdaki koşulları belirtir. Böyle ebeveyn çocuk tarafından kendisine dikkat sarfetmiyor, çocuklarıyla minimum miktarda zaman

geçiriyor olarak algılanırlar. İhmalkar ve kayıtsız ebeveynler her zaman düşmanca görünmeyebilirler. Yine de soğuk, mesafeli ve çocuklarına ilgisiz olarak görülebilirler.

Anketin Yanıt Formatı

Çocuk EKRA / Kontrolün anne versiyonundan bazı örnek maddeler şunlardır: “Annem bana istendiğimi ve ihtiyaç duyduğumu hissettiriyor.” (algılanan sıcaklık, şefkat); “Onu rahatsız eden bir şey yapmadığım sürece annem bana kulak asmıyor.” (algılanan kayıtsızlık / ihmal); “Annem aslında beni sevmiyor.” (reddedicilik); “Annem dışarı çıktığımda, bana saat tam kaçta evde olmam gerektiğini söylüyor.” (algılanan kontrol) (Rohner,1990). Çocuk EKRA/Kontrol’ün Anne ve Baba versiyonları, ilgili versiyonda, ilgili ebeveyne (i.e. anne versiyonunda anneye,vb.) yapılan göndermeler dışında tıpatıp aynıdır.

Çocuk EKRA’da katılımcılardan anne/babalarının onlara davranış şekli, ya da şimdi kendilerinin çocuklarına davranış şekilleri hakkındaki maddelerin ebeveynleri/kendileri için doğru olup olmadığını kendilerine sormaları istenir. Eğer yargı temel olarak doğruysa kendilerine “Hemen hemen her zaman mı doğru? yoksa “Yalnızca bazen mi doğru?” ; eğer madde anne/babalarının onlara davranış tarzlarına göre temel olarak yanlışsa kendilerine “Nadiren mi doğru?” yoksa “Hemen hemen her zaman mı yanlış?” sorularını sormaları istenir.

Maddeler şöyle puanlanmıştır; HEMEN HEMEN HER ZAMAN DOĞRU=4; BAZEN DOĞRU=3; NADİREN DOĞRU=2; HEMEN HEMEN HER ZAMAN YANLIŞ=1.

Gençler bunlara benzer maddelere Likert türü “hemem hemen her zaman doğru” (4) dan “hemen hemen hiç bir zaman doğru değil” (1) e kadar olan kabul-red tarzında yanıt verir. Dört kabul-red ölçeği puanlarının toplamı alındığında, olası genel anlamda ‘Kabul Edilme -Reddedilme Algısı’ puanları, en düşük 60 (en yüksek düzeyde algılanan kabul) ile en yüksek 240 (en yüksek düzeyde algılanan red) arasında yer alır. Toplam puanın hesaplanması sırasında Sıcaklık/Şefkat Ölçeği ters puanlanarak ‘algılanan soğukluk ve şefkat eksikliği ölçümü’ oluşturulur.

Anket şöyle düzenlenmiştir: Kabul-red bölümünde 150 puan veya üstü kavramsal olarak, anlamlı ölçüde, kabulden çok reddedilmenin yaşandığını gösterir. 140 ile 149 arasındaki puanlar gençlerin ciddi ölçüde reddedilme hissettiklerini/yaşadıklarını; ancak bunun, kabul edilme deneyimini aşan ölçüde olmadığını gösterir. Diğer taraftan, 60 ile 120 arasındaki puanlar hatırı sayılır ölçüde bir ebeveyn sıcaklığı algısını gösterir.

2.2 EBEVEYN KONTROLÜ

Ebeveyn kontrolü ebeveynlerin çocuklarına verdikleri kendi kendini idare etme yetkisinin miktarıyla ilgilidir. Ebeveynliğin, sürekliliğinin karşıt uçlarında katılık ve hoşgörülü/izin vericilik bulunan iki kutuplu bir boyuttur. Ebeveyn katılığı, çocukları tarafından onları birçok büyük emir(...malısın) ve yasak(...mamalısın)larla yönlendirip zorladıkları algılanan ebeveynleri tanımlar. Böyle ebeveynler kendi kurallarına ve düzenlerine/talimatlarına uyulmasını sağlamak için çocuklarının özgürlüklerini kısıtlarlar. Hoşgörülü ebeveynlerin çocukları ebeveynlerinin onlara birkaç konuda kısıtladıklarını ya da hiç kısıtlamadıklarını ve onların kendi kararlarını almalarına izin verdiklerini algırlar. Çocukları, bu tür ebeveynleri işlerine çok az karışıp müdahale ediyor olarak görürler. Hoşgörülü ebeveynler, çocuklarına çevreyi keşfetmelerine hayli özgürlük tanırlar.

1966'da Baumrind ebeveyn kontrolü kavramlarını tanıtmıştır. Baumrind'in (1966, 1989, 1991) ebeveynlik şeması dört prototipi kapsar: (1) otoriter (yüksek düzeyde sıcaklık ve sıkı bir kontrol), (2) otoriteryen (düşük düzeyde sıcaklık ve katı kontrol), (3) hoşgörülü/serbest (yüksek düzeyde sıcaklık ve az kontrol), (4) reddedici/ihmal eden (düşük düzeyde sıcaklık ve az kontrol). Otoriter ebeveynler çocuklarının davranışlarını sevgi dolu, destekleyici, akılcı ve sorunu çözmeye yönelik bir tutumla yönlendirirler. Sözlü alışverişin, açık iletişimin ve mantıkla muhakeme etmenin önemi üzerinde dururlar. Bunun tersine, otoriteryen ebeveynler çocuklarının tutum ve davranışlarını kesin kurallar çerçevesinde kontrol etmeye, şekillendirmeye ve değerlendirmeye çalışırlar. Çocuklarından kesinlikle kurallara uymalarını ve saygı beklerler. Çocuklarıyla anlaşmazlığa düştüklerinde onlara mani olmak için genellikle cezai ya da baskıcı yaptırımlar uygularlar. Bunun da ötesinde bu ebeveynler, açıklama yapmadan,

keyfi bir şekilde güçlerini ispatlamaya çalışabilirler. Kısacası, otoriteryen mesaj şudur: “Bunu ben söylediğim için yapacaksın!”. Öbür tarafta hoşgörülü ebeveynler çocuklarına karşı, ceza vermekten kaçınan, sevgi dolu ve olumlu bir tutum sergilerler. Çocuklarından çok az istekte bulunurlar ve onların büyük ölçüde kendi hayatlarını düzenlemelerine izin verirler

Darling & Steinberg (1993) otoriter ve otoriteryen ebeveynleri birbirinden açıkça ayırmıştır. Bu yazarlar; otoriteryen ve otoriter ebeveynlerin ikisinin de kontrole önem vermesine rağmen yalnızca otoriteryen ebeveynlerin yüksek düzeyde kısıtlayıcı olduklarını gözlemlemiştir. Kontrolün farklılığı Darling & Steinberg’in (1993) kaynak aldığı gibi Baumrind (1966) tarafından şöyle açıklanmıştır: Hem otoriteryen hem de otoriter ebeveynlerin çocuklarını sınırlandırmasına rağmen ikisinin kontrol yöntemleri değişiktir. Otoriter ebeveynler çocuklarını akılcı bir tutumla yönlendirirler. Sözlü alışveriş kullanılarak aile düzeninin devamı sağlanır. Öbür yanda otoriteryen ebeveynler, çocuklarının kurallara bu kuralların konulma sebebini anlatmadan uymalarını isterler. Bu nedenle, otoriteryen ailelerin çocukları kuralları istenmeyen bir hükümlanlık/baskınlık olarak algılamakta, otoriter ailelerin çocukları kuralları düzeni sağlamak için gerekli önlemler olarak görürler.

2.2.1 Kontrol Ölçeği

Rohner(2000)’e göre kontrol, ebeveynlerin çocuklarının davranışlarına getirdikleri sınırlama ve kısıtlamalarla ve itaat bekleyerek kullandıkları talimat ve ifade ettikleri isteklerin ölçüsüyle ilgilidir. Ebeveyn kontrolü ebeveyn emirleri(...acaksın) ve yasaklarını (...mayacaksın) ifade eder. Ebeveyn kontrolü aynı zamanda ebeveynlerin emir ve yasaklarına uyulmasını konusundaki ısrarının ölçüsünü içerir; fakat ebeveyn kontrolü kavramı kendi başına ebeveynlerin çocuklarını dayakla cezalandırma, ödülleri ve ayrıcalıklar kullanma ya da geri çekme, çocuğu izole etme, çocuğu ikna etmeye çalışma, ya da çocuğu oyalama gibi talimat ve isteklerini yapmaya zorlama yollarına işaret etmez. Ebeveynlerin genellikle kontrol kullanma teşebbüsü gösterdiği alanlar ev halkının ve değerli eşyaların korunması, temizlik, düzen, gürültü, itaat, sorumluluk

davranışı, dakiklik, arkadaş seçimi, alçak gönüllülük davranışı ve saldırganlığı içerir ama bunlarla sınırlı değildir.

Ebeveyn Kabulü-Reddi/Kontrolü Anketindeki(EKRA/Kontrol) Rohner(1990) tarafından bireylerin ebeveyn kontrolü (izin vericilik-katılık) algılarını ölçmek için düzenlenmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirliği (Khaleque & Rohner, 2000) çalışılmış ve psikometrik özellikleri tatmin edici bulunmuştur; örneğin, Çocuk EKRA/Kontrol'ün Baba formundaki alt ölçeklerin Cronbach Alpha değerleri, 0.81 ile 0.94 arasında değişmektedir.

Ebeveyn kontrolü sürekliliğinin bir ucunu düşük/gevşek kontrolün (izin vericilik) bir ucunu da kısıtlayıcı kontrolün (katılık) tanımladığı iki kutuplu bir boyuttur. Yetişkin EKRA/Kontroldeki Kontrol ölçeği, katılımcı yetişkinlerden onlar 7-12 yaş grubundayken annelerinin ya da babalarının onlara karşı davranışlarını dikkate almalarını istemektedir; Ebeveyn EKRA/Kontroldeki Kontrol ölçeği ebeveynlerden yürüme çağında ya da daha büyük yaşta olan çocuklarına karşı şimdiki kontrol davranışlarını dikkate almalarını istemektedir; Çocuk EKRA/Kontrolündeki Kontrol ölçeği 9 yaş ve üstündeki çocuklardan annelerinin ya da babalarının şimdiki kontrol davranışını dikkate almalarını istemektedir.

EKRA/Kontrol bölümünün puanları en düşük 13 (minimum kontrol) ile en yüksek 52 (maksimum kısıtlayıcı kontrol) arasındadır. Kontrol ölçeği şöyle düzenlenmiştir: 13-26 arasındaki puanlar kavramsal olarak düşük/gevşek kontrolü, 27-39 arasındaki puanlar ılımlı kontrolü, 40-45 arasındaki puanlar sıkı kontrolü ve 46-52 arasındaki puanlar katı/kısıtlayıcı kontrolü belirtir. Uygulamada, düşük/gevşek kontrol grubundaki puanlar ebeveynlerin çocuklarının davranışlarını nadiren kontrol etmeye çalıştıkları anlamına gelir. Daha doğrusu, çocukların kendi etkinliklerini olabildiğince kendilerinin düzenlemesine izin verirler. İlimli kontrol grubundaki puanlar ebeveynlerin, çocuklarının davranışlarını bazen ya da sık sık kontrol etmeye çalıştıkları anlamına gelir. Bu, ebeveynlerin bazı bağlamlarda çocukların itaati üzerinde diretirken, başka bağlamlarda çocukların kendi etkinliklerini düzenlemesine önemli ölçüde bir serbestlik tanıyarak esnek bir otorite sergiledikleri anlamına gelir. Sıkı kontrol grubundaki puanlar

ebeveynlerin çocuklarının davranışlarını genellikle kontrol etmeye çalıştıklarını gösterir. Bu ebeveynler çocuklarının davranışlarıyla ilgili talep edici ve emir vericidirler. Son olarak, katı/kısıtlayıcı kontrol bölümündeki puanlar ebeveynlerin çocuklarının davranışlarını (hemen hemen) daima kontrol etmeye çalıştıklarını gösterir. Kısıtlayıcı ebeveynler, emirlerle katı ve tam bir itaat üzerinde ısrarcıdırlar.

2.3 KİŞİLİK DEĞERLENDİRME ANKETİ (ÇOCUK KDA)

Kişilik değerlendirme testi KDA bireyin kendisini yedi davranışsal eğilim (1. saldırganlık/hırçınlık ve düşmanlık 2. bağımlılık 3. benlik-değeri 4. öz-yeterlilik 5. duygusal tepki/karşılık verebilme 6. duygusal istikrar(stability) 7. dünya görüşü) bakımından değerlendirmesini sağlamak amacı ile hazırlanmış bir ölçektir.

Çocuk KDA'sı, ebeveyn kabul ve reddinin ölçümlendiği EKRA testlerinin (Çocuk EKRA) tamamlayıcısı olarak geliştirilmiştir (Rohner, Saaverdra, ve Granum,1978). Bu, ebeveynin kabul ve red kuramında daha önce belirtildiği gibi, ebeveyn sıcaklığı/şefkati, saldırganlık/düşmanlık, ilgisizlik/ihmal ve ayrıştırılmamış reddedicilik (EKRA ile ölçülen) kişilik ve davranış yapılarıyla(KDA ile ölçülen) ilişkilidir (Rohner,1975, 1980).

2.3.1 KİŞİLİK KARAKTERİSTİKLERİ (Saldırganlık/düşmanlık; Bağımlılık; Negatif Özgüven; Negatif Öz-yeterlilik; Duygusal Tepkisizlik; Negatif Dünya Görüşü)

EKRK'nin "kişilik kuramı" dünya üzerindeki tüm reddedilmiş çocukları karakterize ettiği izlenimi edinilen kişilik eğilimleri üzerine odaklanmaktadır. Bu kişilik eğilimleri EKRK'nin "kişilik kuramının" temelini oluşturduğuna göre tüm bu eğilimlerin kuram içerisinde ne anlama geldiğinin açıklanması uygun olacaktır.

Düşmanlık ve saldırganlık(hostility and aggression): Düşmanlık, bir kişiye, bir duruma veya kendine karşı yöneltilen bir dargınlık, Düşmanlık ya da kızgınlık gibi bir duygusal reaksiyondur. Düşmanlık olgusu, davranışsal olarak saldırganlık şeklinde kendini gösterir ve genellikle birine veya birşeye, genelde bir başka kişiye ancak bazen

kendine de zarar verme amacıyla yapılan bir hareket olarak karşımıza çıkar. Saldırganlık eylem olarak, münakaşa etme, tartışma, istihza, veya biri ile dalga geçme, eleştirme, hakaret etme, küfür ederek aşağılama şeklinde ortaya çıkmaktadır. Saldırganlık fiziksel olarak vurarak, kavga ederek, ısıarak veya birilerine bir şeyler fırlatarak da ortaya konulabilir.

Bağımlılık (dependency): Bağımlılık bir kişiye duygusal olarak rahatlık, onay, rehberlik, destek veya güvence bakımından sırtını dayama/destek bekleme anlamına gelmektedir. Bağımsızlık, bu tür duygusal bağımlılıktan temel anlamda özgür değildir. Çocuklar arasında yaşanan bu bağımlılık olgusunun temel hedefi ebeveynin sıcaklığını ve dikkatini çekmektir. Çocuklar arasında bağımlılık olgusunun varlığının göstergeleri, ebeveyne yapışma, dikkat çekmeye uğraşma, ailelerinden ayrıldıkları zaman kaygılanma; güvensiz, üzüntülü ve mutsuz hissetme, ağlama, mızımızlanmayı kapsar. Çocuk KDA'sındaki bağımlılık ölçeği, bireylerin hasta olduklarında veya başları dertte olduğunda yakınlarındaki insanlardan sempati veya teşvik arama arzularını ele alan maddeleri vurgular.

Kendini Değerlendirme (Kişisel yeterlilik ve özgüven) (self-evaluation) Kendini değerlendirme, bireyin kendi hakkında, pozitiften negatife uzanan bir süreklilikte yer alan duyguları, tutumları, algılarından oluşur. Kendini değerlendirme iki temel boyutta incelenebilir: özsaygı ve özyeterlilik (Rohner, 1990).

Özsaygı (self-esteem): Özsaygı, bireyin kendini global olarak, değerlik açısından duygusal boyutta konumlamasıdır. Pozitif Özsaygı hissi, kişinin kendisini sevdiğine, onayladığına, kabul ettiğine, kendisiyle rahat hissettiğine, kendi kendini nadiren düş kırıklığına uğrattığına ve kendisini değerli ve saygı duyulmaya layık biri olarak algıladığına işaret eder. Buna karşılık, Negatif Özsaygı ise kişinin kendini sevmediğini, kendinden memnun olmadığını, kendisiyle rahat olmadığını, kendi kendini düş kırıklığına uğrattığını, kendine değer vermediğini ve kendisini değersiz ve hatta lanetlenmeye layık bir insan olarak gördüğünü ifade eder.

Öz yeterlilik (self-adequacy): Olumlu öz yeterlilik, bireyin, kendisini, günlük görevlerini düzgün biçimde yerine getirebilme, günlük problemlerle başa çıkabilme, kendi kişisel günlük problemlerinin üstesinden gelebilme, hedeflediği şeyleri düzgün bir biçimde ve başarıyla sonuna getirebilme, özgüvenli olma ve sosyal açıdan yeterli olma yönünde genel bir yetkinlik değerlendirmesidir..Olumsuz öz yeterlilik ise, kişinin kendini yeteneksiz olarak algıladığı, günlük yaşamın amaç ve zorluklarının üstesinden gelemeyecek kadar zayıf olduğunu düşündüğü anlamına gelmektedir. Bu durumlarda birey özgüven eksikliği yaşar, genellikle yeteneksiz hisseder; ve birey kendini bir hata olarak görür ve istediklerini başarılı bir şekilde yerine getiremeyecekmiş, bunun için başarıyla rekabet edemeyecekmiş gibi algılar.

Duygusal Tepki/ Karşılık Verebilme (emotional responsiveness) : Duygusal Tepki/ Karşılık Verebilme, kişinin, örneğin; sevgi ve sıcaklık gibi duygularını özgürce ve açıkça ifade edebilme yeteneği anlamına gelmektedir;. Duygusal tepki/karşılık verebilme yetisi, kişinin bir başkasına karşı duygusal tepki vermedeki kendiliğindenliği ve kolaylığı ile görünür olur. Bir başka deyişle, duygusal tepkilerini dile getirebilen kişiler, sıcak, yakın ve uzun süreli bağlar kurmada pek güçlük çekmezler. Onların bağları, duygusal kapanma/kasılma (constriction) veya savunmacılıktan zarar görmez. Bu tür insanlar durumlara uygun olan duygularını oldukça kolay bir şekilde ifade edebilirler. Duygusal açıdan tepki verebilen kişilerin insanlarla olan ilişkileri yakındır ve bu tip insanlar karşıdan gelen arkadaşlık yaklaşımlarına duygusal karşılık vermede oldukça az sorun yaşarlar.

Duygusal olarak tepkilerini dile getiremeyen kişiler ise, sadece sınırlı ve savunmacı duygusal bağlantılar kurabilirler. Bu kişiler dostça ve sosyal olabilirler ancak, arkadaşlık ilişkileri kişisellikten uzak ve duygusal ifadelerden yoksun olur. Bu tip kişiler soğuk, kopuk, uzak ve ifadesiz kişiler olurlar ve doğal (spontane) değildirler. Bu tür kişiler genellikle, normal yakınlık/coşku/duygu alıp vermede zorluk çekerler ve uç koşullarda, apati tarzında davranışlar sergileyebilirler.

Duygusal kararlılık/istikrar (emotional stability): Duygusal kararlılık, bireyin ruh halinin istikrarı ve durağanlığı ve başarısızlıklar, zorluklar, küçük engeller veya diğer

stresörler karşısında duygusal olarak çok fazla denge bozulması yaşamamasıdır. Duygusal açıdan istikrarlı bir kişi, ufak duygusal gerilimler altında sükûnetini koruyabilir. Kolay kolay heyecanlanmaz veya kızmaz ve temel ruh hali oldukça sabittir.

Duygusal açıdan istikrarsız kişiler ise, ruh hallerinde neşeli bir kişiden kasvetli birine, mutludan mutsuza, kanaatkârdan tatminsiz ve arkadaş canlısından düşmancaya kadar uçlar arasında değişen oldukça geniş, sık ve öngörülemeyen gel-gitler yaşarlar. Bu tip kişiler ufak tefek engeller veya güçlükler karşısında, genellikle kolayca dağılırlar ve ufak duygusal gerilimler altında sükûnetlerini kaybederler. Ayrıca bu tip kişiler oldukça çabul kızar ve heyecanlanırlar.

Dünyayı Değerlendirme (Dünya Görüşü) (evaluation of the world/world view)

Dünya görüşü, kişinin, bunu dile getirmese de hayatı ve evreni global ve genel anlamda pozitif veya negatif bir yer olarak değerlendirmesidir. Pozitif dünya görüşü, kişinin dünyayı temel olarak iyi, güvenilir, mutlu, tehlikesiz veya asgari tehlike içeren bir yer olarak görmesi; negatif dünya görüşü ise kişinin dünyayı, kötü, güvenilmez, mutsuz ve tehlikelerle dolu bir yer olarak görmesi anlamına gelmektedir. Dünya görüşü, bireyin hayatın doğasına ve hayatın kendisi ve cosmos hakkında düşündükleri ve hissettiklerine dairdir; bu değerlendirmeler bireyin ampirik yolla elde ettiği ekonomik, politik, sosyal veya yaşadığı doğal çevre hakkındaki bilgilerine göndermede bulunmaz.

2.4 ÇOCUKLAR İÇİN DENETİM ODAĞI ÖLÇEĞİ (Nowicki ve Strickland, 1973)

“İçsel ve dışsal DENETİM ODAĞI (DO)” terimi, kişilerin, davranışları ile bunların çıktıları arasında, ne ölçüde ilişki algıladıklarına gönderme yapar. Kendi kaderleri üzerinde etkilerinin olduğunu düşünen kişilere “içseller” denir ve bu kişiler en azından bazı konuların gidişatının kendi ellerinde olduğuna inanırlar. “Dışsallar” ise kaderleri üzerinde hiçbir etkileri olmadığını düşünürler ve kaderlerinin örneğin; şans, fırsat, güçlü kişiler veya beklenmeyen olaylar gibi, kendileri dışında birtakım faktörler tarafından, kontrol edildiğine inanırlar.

Ölçek, denetim odağını Rotter'in tanımladığı(1966) gibi ölçmektedir. Nowicki ve Strickland'ın ölçme aracı, çocuklar arasındaki içsel ve dışsal kontrolün pekiştirilmesine ilişkin genel beklentilerin ölçümü olarak tasarlanmıştır.

ÖLÇEĞİN BETİMLENMESİ:

Nowicki ve Strickland'ın DO Ölçeği, üçüncü sınıftan lise son sınıf seviyesine kadar olan çocuklar için, evet-hayır şeklinde cevaplanan, 40 soruluk bir kağıt-kalem testidir. Ölçeğin, içsel tutarlılık güvenilirliği, test-tekrar test güvenilirliği, 'convergent' ve 'discriminant' geçerliğine ilişkin verileri, onun halihazırda çocuklar üzerinde kullanılabilir en uygun araç olduğunu göstermektedir. Önerilen formlar üçüncüden onikinci sınıfa kadar sunulmak üzere hazırlanmıştır. Spearman-Brown Prophecy Formülü ile hesaplanan içsel tutarlılık değerleri şöyledir: $r=.63$ (sınıf 3-5); $r .68$ (sınıf 6-8); $r= .74$ (sınıf 9-11) ve $r= .81$ (sınıf 12)

3. BÖLÜM

TÜRKİYE ÇALIŞMASI

3.1 ÖRNEKLEM

Türk örneklemini orta sınıf ailelerden seçilen 80'i erkek 90'ı kız ergenden oluşmaktadır. Tamamlanmamış veya eksik bırakılmış anketler saptandıktan sonra, 200 anketten %52.94'ü kız ve %47.06'sı erkek olmak üzere toplam 170 anket seçilmiştir. Örneklem seçimi rasgele örnekleme ile yapılmıştır. Kızlar için ortalama yaş 15.29 erkekler için ise 15.3 olarak meydana gelmiştir.

Denekler İzmir'den ve iki farklı liseden seçilmişlerdir. Bu liselerden biri İnönü Lisesi ve diğeri de Karataş Lisesi'dir. Bu iki okulun seçilmiş olmasındaki en önemli kriter tüm deneklerin orta sınıf ailelere ait olması koşuludur.

Örneklemin Özellikleri

Örneklemin demografik özelliklerine ait bulgular, Ek-A'da Tablo 1.1 ile 1.7 arasında gösterilmiştir. Bu tablolar, anne ve babaların yaşları, eğitim seviyeleri, iş ortamları, iş özellikleri ve ailedeki çocuk sayısı ile ilişkili bilgiler içermektedir. Erkek çocuklarının annelerinin %50'si 35-39 yaş arasında iken, babaların büyük çoğunluğu 45-49 yaşları arasında (%38.75) yer almaktadır. Kız çocuklarının annelerinin büyük çoğunluğu (%42.22) 40-44 yaşları arasında iken bu çocukların babalarının yaş grubu (%42.22) 45-49 arası olarak tespit edilmiştir. Eğitim seviyeleri dikkate alındığında ise erkek çocuklarının annelerinin % 25'i ve babalarının %12.5'i düşük eğitim seviyesi grubunda (herhangi bir eğitim seviyesi olmayan veya ilkokul mezunu) bulunmakta iken, erkek çocuklarının annelerinin % 56.25'i ve babalarının %47.5'i orta eğitim seviyesi grubunda (orta okul veya lise mezunu) yer almakta ve erkek çocuklarının annelerinin % 18.75'i ve babalarının % 40'ı üniversite mezunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte kız çocuklarının annelerinin % 25'i ve babalarının %12.50'si düşük eğitim grubunda, annelerinin % 55.55'i ve babalarının % 47.77'si orta

eğitim grubunda, annelerin 27.77'si ve babaların % 35.55'i üniversite mezunu olarak saptanmıştır. Annelerin iş durumları dikkate alındığında, kız çocuklarının annelerinin % 30'unun çalıştığı ve kalan % 70'inin ev kadını olduğu, erkek çocukların annelerinin %21.25'inin çalıştığı ve kalan % 78.75'inin ise çalışmadığı görülmüştür.

3.2 ÖLÇME ARAÇLARI VE PROSEDÜR

a) EKRA-Kontrolün Ölçümü

Çocuk EKRA/Kontrol'ü (Rohner,1990) gençlerce anne ve babalarında (1) algıladıkları ebeveyn sıcaklığı ve şefkati; (2) algıladıkları ebeveyn saldırganlığı/düşmancalığı; (3) algıladıkları ebeveyn ihmali/kayıtsızlığı; (4) algıladıkları ebeveyn reddediciliği (ayrıştırılmamış) ve (5) algıladıkları kontrol (hışgörü-sıkı denetim/katılık) üzerine değerlendirme yapan 73 maddelik bir ölçektir. Çocuk EKRA/Kontrol'ün hem Anne hem de Baba versiyonları kullanılmıştır.

b) Kişilik Değerlendirmesi Ölçümü

Ergenlerin kendilerini 7 karakteristik özellik bakımından değerlendirmelerini ölçmek amacıyla bir 'self-report' niteliğinde tasarlanmış olan olan "Kişilik Değerlendirme Anketi" olan KDA (Rohner, Saavedra& Granum, 1978b) yardımı ile ergenlerin kişilik eğilimleri ölçülmüştür.

c) Denetim odağı Ölçümü

Denetim odağı, kişinin kendi dünyasında meydana gelen hareketler ve olaylar üzerinde kontrolünün olduğuna inanması (içsel kontrol) veya kendi dünyasında meydana gelen hareketler ve olaylar üzerinde kontrolünün olmadığına inanması (dışsal kontrol) ile ilişkili bir kişilik değerşkenidir. Denetim odağının tespiti, Nowicki ve Strickland'ın İçsel-Dışsal Denetim odağı Ölçeği'nin (1972) 21 soruluk kısa formuna verilen cevaplar ile yapılmaktadır.

PROSEDÜR

Yukarıdaki ölçeklerin tümü Karataş ve İnönü Liselerinden alınan örnekleme'deki öğrencilere (kız ve erkek) uygulanmıştır. Öğretmenlerine okulda yapılan bu araştırmanın yapısı ve önemi ile ilgili bilgi verilmiş, ölçeklerin öğrencilere nasıl uygulanması gerektiği anlatılmıştır. Ölçekler öğrencilere, normal ders saatlerinde uygulanmıştır. Katılım tamamıyla gönüllü olmuş ve öğrencilere ölçekler uygulanmadan önce, ailelerin onayları alınmıştır. Öğrencilerden kendi yaşı, ebeveynin yaşı, ebeveynin yaptıkları iş, aylık gelirleri, ebeveynin eğitim düzeyi ve kardeşlerin sayısı ile ilgili bilgiler vb. demografik bilgiler toplanmıştır.

Öğrencilerden başlıca bakıcılarının (primary caretaker) kim olduğunu belirtmeleri ve EKRA/Kontrol'ün sorulara cevap verirken başlıca bakıcılarının davranışlarını dikkate almaları istenmiştir. Verilerin mevcut analizi ise "ebeveynlerini başlıca bakıcı" olarak nitelendirenlerin yanıtları üzerinde yapılmıştır.

3.3 BULGULAR

Türk erkek çocuklardan (n=80) ve kızlardan (N=90) elde edilen verilerin ortaya konulması iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısım, güvenilirlik, geçerlik ve çocuk EKRA ile çocuk KDA arasındaki inter-korelasyonu belirtmektedir.

İkinci kısım ise daha önceden ortaya konulmuş olan hipotezleri ve EKRA/kontrol, KDA ve Denetim odağı bakımından cinsiyet farklılıklarını incelemektedir.

DEĞERLENDİRMENİN GÜVENİRLİĞİ

Çocuk EKRA ve çocuk KDA ile ilişkili yürütülen ilk güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları, yaşları 9 ile 12 arasında değişen 220 kişilik bir örneklem üzerinde yapılmıştır (Rohner & Associates, 1978). Örneklem Washington D.C. büyükşehir bölgesinden alınmıştır. Deneklerin hemen hemen tamamı eşit cinsiyet, etniklik, ve sosyoekonomik düzeyden seçilmiştir. 0.72'den 0.90'a kadar bir büyüklükte değişen

güvenirliliği değerlendirmede Cronbach alfa kullanılmıştır (düşük sıcaklık=0.90, düşmancalık/agresiflik = 0.87, ihmal/aldırmazlık= 0.77, farklılaşmamış reddetme= 0.72) (Rohner, 1990). Alfa katsayıları Türk versiyonu için ise 0.76'dan 0.90'a kadar değişmektedir. (düşük sıcaklık=0.89, Düşmancalık/agresiflik = 0.86, umursamazlık/aldırmazlık= 0.79, farklılaşmamış reddetme= 0.76) (Polat 1988).

Cronbach alfa katsayısı çocuk KDA' nin hem İngilizce hem de Türkçe versiyonları için, test güvenilirliğinin temel bir ölçüsü olarak kullanılmıştır. Çocuk KDA'ları için alfalar 0.63'lük bir medyan güvenilirliği ile 0.46 ile 0.74 arasında değişmektedir.

ÖLÇEK	Alfa Katsayısı	
	Amerikan	Türk
<i>Çocuk KDA</i>		
Düşmancalık/saldırıcılık	.66	.65
Bağımlılık	.47	.50
Negatif öz-saygı	.66	.46
Negatif öz-yeterlilik	.63	.52
Duygusal tepkisizlik	.46	.39
Duygusal İstikrarsızlık	.52	.44
Negatif dünya görüşü	.74	.58

(Amerikan kaynak:Rohner,1990)

(Türk kaynak : Polat,1988)

Mevcut çalışmada toplam EKRA değerleri ile dört alt ölçeğin her biri için içsel güvenilirlikler (Cronbach alfa) incelemiştir.

Tablo 1

Türkiye'deki kız ve erkeklerin örnekleminde Çocuk EKRA ve alt ölçeklerinin toplam puanlarının korelasyonları

Örneklem	İç Tutarlılık	
	Anne, referent	Baba, referent
Kızlar	(n = 90)	(n = 90)
Düşük Sıcaklık	0.77***	0.86***
Düşman./Saldırganlık	0.89***	0.77***
İhmal/Umursamazlık	0.80***	0.87***
Reddetme(ayırdetmeksizin)	0.71***	0.7***
Erkekler	(n = 80)	(n = 80)
Düşük Sıcaklık	0.85 ***	0.91***
Düşman./Saldırganlık	0.78***	0.87***
İhmal/Umursamazlık	0.77***	0.92***
Reddetme(ayırdetmeksizin)	0.62***	0.82***

*** p < 0.001

Tablo 1 kızlara bakıldığında (hem anne hem de baba bakımından) toplam çocuk EKRA' sunun dört alt ölçeğinin her birinin iç tutarlılığının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir (p<.001). Bir diğer deyişle; dört alt ölçek da (düşük sıcaklık, düşman./saldırganlık, ihmal/umursamazlık ve reddetme) kızlarda (N=90) hem anne hem de baba bakımından ele alındığında içsel-korelasyon göstermektedir. İçsel korelasyonlar erkekler için de oldukça yüksek olarak tespit edilmiştir (p<.001). İçsel korelasyonların analizlerinden elde edilen çıktılar, sözü edilen dört alt boyutun organize bir bütün olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 2

Türkiye'deki kız ve erkeklerin örnekleminde Çocuk KDA ve alt ölçeklerinin toplam puanlarının korelasyonları

Örneklemler	İç Tutarlılık	
	Kızlar (n = 90)	Erkekler (n = 80)
Düşmancalık/saldırganlık	0.66***	0.25**
Bağımlılık	0.24**	0.27**
Negatif öz-saygı	0.66***	0.76***
Negatif öz-yeterlilik	0.67***	0.63***
Duygusal tepkisizlik	0.58***	0.63***
Duygusal İstikrarsızlık	0.77**	0.62**
Negatif dünya görüşü	0.69***	0.71***

*** p < 0.001

** p < 0.01

Tablo 2 göstermektedir ki, hem erkek hem de kız örneklemler için toplam çocuk KDA değerleri, yedi alt ölçeğinin (Hırçınlık/ agresiflik, Bağımlılık, Negatif öz-saygı , Negatif öz- Duygusal tepkisizlik, Duygusal sakinlik, Negatif dünya görüşü) her biri ile oldukça yüksek biçimde korelasyonludur ve alt ölçekler arasında içsel bir tutarlılık vardır.

Tablo 3

Toplam EKRA'da (baba referent) Türkiye örneklemindeki kız ve erkeklerin frekans dağılımı

	Kızlar (Baba)	CF	%	Erkek (Baba)	CF	%
60-69	20	20	22.22	17	17	21.25
70-79	25	45	27.78	11	28	13.75
80-89	16	61	17.78	10	38	12.50
90-99	11	72	12.22	12	50	15.00
100-109	6	78	6.67	8	58	10.00
110-119	7	85	7.78	4	62	5.00
120-129	1	86	1.11	4	66	5.00
130-139	2	88	2.22	6	72	7.50
140-149	2	90	2.22	3	75	3.75
150-159	0	90	0.00	2	77	2.50
160-169	0	90	0.00	1	78	1.25
170-179	0	90	0.00	1	79	1.25
180-189	0	90	0.00	1	80	1.25
190-199	0	90	0.00	0	80	0.00
Toplam	90		100.00	80		100.00

Tablo 4

Toplam EKRA'da (anne referent) Türkiye örneklemindeki kız ve erkeklerin puanlarının frekans dağılımı

	Kız (Anne)	CF	%	Erkek (Anne)	CF	%
60-69	18	18	20.00	10	10	12.50
70-79	30	48	33.33	16	26	20.00
80-89	15	64	16.67	14	40	17.50
90-99	12	76	13.33	12	53	15.00
100-109	6	82	6.67	12	65	15.00
110-119	6	88	6.67	10	75	12.50
120-129	2	90	2.22	6	81	7.50
130-139	1	64	1.11	0	81	0.00
140-149	0	91	0.00	0	81	0.00
Toplam	90		100.00	80		100

Tablo 3 ve 4 göstermektedir ki frekans tablosu yığılmalar içermektedir. Bu Türk kız ve erkek çocuklarının kendi anne ve babalarını büyük ölçüde kabul edici olarak gördükleri anlamına gelmektedir. Mevcut örnekte gönderme yapılan ebeveynin %98'den fazlası, öğrencilerin anne ve babalarını, temel olarak kabul edenler sınıfına soktuklarını gösteren 150 toplam EKRA değerinin üzerinde puan almıştır.

Tablo 5

Türkiye örneklemindeki kız ve erkek ergenlerin Çocuk EKRA (baba referent) için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri

Çocuk EKRA	Kızlar		Erkekler		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
(Baba, referent)						
Düşük Sıcaklık	29.52	8.8	34.93	13.21	3.15	.01
Düşmacalık/Saldırganlık	19.82	5.35	22.11	6.91	2.42	.05
İhmal/Umursamazlık	22.16	5.78	24.44	7.89	2.15	.05
Reddetme (ayırdetmeksizin)	13.77	3.47	15.89	5.11	3.18	.01
Toplam EKRA	85.27	19.15	97.43	29.52	3.20	.01

Tablo 5, örnekleme yer alan Türk kız ve erkek çocuklarının babalar dikkate alındığında EKRA alt ölçeklerinde göstermiş oldukları farklılıkları ifade etmektedir. Tabloya bakıldığında açıkça anlaşılmaktadır ki, Türk kızları babalarından Türk erkeklerinden daha fazla sıcaklık ve kabul algılamaktadır ($p<.001$). Sonuçlar toplam EKRA skalasında olduğu gibi diğer alt EKRA skalalarında da belirgin farklılıklar ortaya çıkarmaktadır. Tabloya göre, Türk erkekleri babalarından daha fazla hırçınlık/ agresiflik ($t=2.45$, $p<0.05$); daha fazla umursamazlık/fark etmeme ($t=2.15$, $p<0.05$); daha fazla farklılaşmamış reddedilme ($t=3.18$, $p<0.01$) algıladıklarını ortaya koymuştur. Bu farklılıklar aynı zamanda toplam EKRA değerlerinde de kendilerini göstermektedir ($t=3.20$, $p<0.01$)

Tablo 6

Türkiye örneklemindeki kız ve erkek ergenlerin Çocuk EKRA (anne referent) için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri

Ölçeker	Kızlar		Erkekler		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Çocuk EKRA	n = 90		n = 80			
(Anne, referent)						
Düşük Sıcaklık	28.51	5.83	31.34	8.98	2.45	.05
Düşmanlık/Saldırganlık	21.63	8.05	21.08	5.02	0.64	NS
İhmal/Umursamazlık	19.68	4.22	22.73	5.85	3.91	.001
Reddetme (ayırdetmeksizin)	15.29	4.25	15.58	4.25	0.44	NS
Toplam EKRA	83.22	16.21	91.44	18.24	3.09	.01

Tablo 6, erkek çocukların, kız çocuklara kıyasla, annelerinden daha az sıcaklık ve daha fazla umursamazlık gördüklerini ve erkek çocukların toplam EKRA sonuçlarının da oldukça belirgin bir şekilde daha yüksek olduğunu ($t=3.09$, $p<0.01$) göstermektedir. Ancak farklılaşma, Düşmanlık/Saldırganlık ve Reddetme (ayırdetmeksizin) bakımından belirgin değildir.

Tablo 7

Türkiye örneklemindeki kadın ve erkek ergenlerin Çocuk KDA için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri

<u>Çocuk</u> <u>KDA</u>	Kızlar n = 90		Erkekler n = 80		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
<i>Düşmanlık/Saldırıcılık</i>	12.49	3.62	13.01	3.45	0.95	NS
<i>Bağımlılık</i>	18.72	2.99	16.88	3.06	3.94	.01
<i>Neg.öz-saygı</i>	9.02	2.63	10.01	3.32	2.15	.05
<i>Neg.öz-yeterlik</i>	9.31	2.59	10.16	2.81	2.04	.05
<i>Duygusal tepkisizlik</i>	10.73	2.93	12.06	3.05	2.88	.01
<i>Duygusal İstikrarsızlık</i>	17.02	3.69	15.48	3.04	2.93	.01
<i>Neg-dünya görüşü</i>	11.5	3.39	11.66	3.43	0.3	NS
<i>Toplam KDA</i>	88.8	13.55	89.38	13.03	0.28	NS

Tablo 7 ise hem erkekler hem de kızlar için KDA 'nın ortalamalarını, standart sapmalarını ve t değerlerini göstermektedir. Negatif dünya görüşü ve düşmanlık/saldırıcılık hariç tüm diğer alt skalalarda ortalama farklılıkları anlamlıdır. Neg.öz-yeterlik alt skalasındaki farklılık, Türk kızlarının kendilerine güven ve kendilerine yetme bakımından Türk erkeklerinden daha iyi yeteneklere sahip olduklarına işaret etmektedir. Kızlar, erkeklere oranla duygusal açıdan daha tepki verebilir($t=2.88$) iken erkekler de duygusal açıdan kızlara kıyasla daha istikrarlıdır($t=2.93$).

Tablo 8**Türkiye örneklemindeki kız ve erkek ergenlerin kontrol puan ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri**

Toplam Kontrol	Kızlar n = 90		Erkekler n = 80		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Baba, referent	36.25	7.21	35.22	5.48	1.03	NS
Anne, referent	36.81	7.62	34.26	5.06	2.52	.05

Tablo 8, hem anneler hem de babalar için toplam kontrol puan ortalamaları, standart sapmaları ve T-değerlerini göstermektedir. Ortalama değerleri, Türk örneklemine katılan ailelerinin büyük çoğunluğunun ılımlı kontrol kategorisi olarak nitelendirilen bölgede yer aldıklarını işaret etmektedir. Bu bölgedeki değerler, ebeveynlerin bazen veya genellikle gencin davranışlarını kontrol etmeye çalıştıklarını ortaya koymaktadır. Bu, ailelerin kontrol etme bakımından esnek olduklarını, bazı konularda ailesel isteklerinin gerçekleştirilmesi konusunda ısrarcı olsalar da gençleri makul bir oranda kendi aktivitelerini istedikleri gibi yönetmekte de serbest bıraktıkları anlamına gelmektedir. Sonuçlardan açıkça görülmektedir ki, Türk kızları erkeklerinin gördüğünden daha fazla kontrole maruz kalmaktadır (anneleri bakımından $p < 0.05$)

Tablo 9

Türkiye örneklemindeki kadın ve erkek ergenlerin denetim odağı puan ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri

Denetim odağı	Kızlar n = 90		Erkekler n = 80		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
	34.14	2.75	32.73	3.37	2.98	.01

Tablo 9, kız ve erkeklerin denetim odağı sonuçlarının t- değerlerini ve ortalama standart sapmalarını göstermektedir değerler denetim odağı sonuçları bakımından incelenildiğinde kızların erkeklerden daha yüksek değerler aldıklarını göstermektedir. (t=2.98)

Tablo 10

Türk örneklemdaki kız ve erkeklerin KDA ölçeği ve algılanan toplam Anne/Baba Çocuk EKRA arasındaki korelasyonlar

Örnek	Düş./S al	Bağımlı k	N-öz- saygı	N-öz- Yeterlik	Duygu- tepkisiz lik-	Duygu - Istikra rsizlik	Neg- Dünya görüşü	Toplam KDA
Erkeklerin Anne (N=80)	0.19*	-0.29**	0.43***	0.29**	0.37***	0.09	0.34***	0.35***
Erkeklerin Baba (N=80)	0.25**	-0.17	0.50***	0.21*	0.45***	0.24*	0.33***	0.45***
Kızların Anne (N=90)	0.19*	0.01	0.12	0.16	0.06	0.07	-0.02	0.13
Kızların Baba (N=90)	0.17	-0.06	0.04	0.12	0.02	0.16	0.00	0.11

*p<.05

**p<.01

***p<.001

Korelasyon analizleri (tablo 10) erkek çocukların toplam sıcaklık değerleri (hem anne hem de baba bakımından) toplam KDA ($p<0.001$) ile yüksek bir biçimde korelasyonludur. Negatif öz-güven, duygusal açıdan tepkisizlik ve negatif dünya görüşüde aynı şekilde hem anne hem de baba dikkate alındığında elde edilen değerler ile oldukça yüksek korelasyon içindedir. ($p<0.001$) Bağımlılık kişisel değişkeninin ise sıcaklık veya yakınlık değerleri ile ters ilişki içerisinde olduğunu söylemek mümkün olabilir. Ancak, kızların sonuçları hiçbir alt skalada (hem anne hem de baba bakımından) belirgin bir farklılık göstermezken, sadece hırçınlık/ agresiflik (anne bakımından) ile zayıf bir pozitif ilişki ortaya koymuştur. ($p<0.05$)

Tablo 11

Toplam EKRA (anne referent) ve toplam EKRA (baba referent) puanları arasındaki korelasyonlar.

<u>Katılan Ergenler</u>	<u>Toplam EKRA ölçekler</u>
<u>r</u>	
Kızların (Anne ve Baba, referent)	0.49***
Erkeklerin (Anneve Baba, referents)	0.00

Tablo 11, bir tarafta kızların toplam EKRA değerlerinin hem anne ile ilgili hem de baba ile ilgili olarak birbirileri ile yüksek bir korelasyon ($r < 0.49$) içerisinde olduklarını gösterirken diğer taraftan erkek çocuklardan aynı olaydan bahsetmenin mümkün olmadığını toplam EKRA değerlerinin birbirileri ile herhangi bir korelasyon sergilemediklerini ($r = 0.00$) belirtmektedir. Ancak, mevcut bulgular kız çocuklarının hem annelerinden hem de babalarından eşit davranışları gördüklerini vurgularken erkek çocukların anne ve babalarından gördükleri davranış biçimleri arasında bir ilişki olmadığını da belirtmektedir.

Tablo 12

Algılanan toplam EKRA (anne ve babanın her ikisi de referent) ve Türk örneklemdaki kız ve erkek ergenlerin toplam kontrol puanları arasındaki korelasyonlar

Katılan Ergenler	r
<u>Kızlar</u>	
Baba, Referent	- 0.37***
Anne, Referent	0.32***
<u>Erkek</u>	
Baba, Referent	0.02
Anne, Referent	- 0.01

***p<.001

Tablo 12, türk erkek ve kız çocuklarının Toplam kontrol puanları ve Toplam EKRA puanları arasındaki korelasyonu göstermektedir. Kızların sonuçlarından ebeveynsel sıcaklığın baba için belirenen ebeveynsel kontrol değişkeni ile güçlü bir ters ilişki içerisinde olduğu ve anne ile ilgili olarak ise pozitif bir ilişkiye sahip olduğu ortaya konulabilmektedir. Ancak erkek çocuklarının sonuçları ne anne ne de baba ile herhangi bir ilişki içerisinde olmadığı açıktır.

Tablo 13

Algılanan toplam EKRA (anne ve babanın her ikisi de referent) ve Türk örneklemdaki kız ve erkek ergenlerin toplam KDA puanları arasındaki korelasyonlar

Katılan Ergenler	r
<u>Kızlar</u>	
Baba, Referent	0.11
Anne, Referent	0.13
<u>Erkekler</u>	
Baba, Referent	0.45***
Anne, Referent	0.35***

***p<.001

Tablo 13, erkek çocuklarından oluşan örnekleme de, Toplam EKRA puanlarının (hem anne hem de baba için) Toplam KDA puanları ile oldukça yüksek bir korelasyon ($p<0.001$) sergilediğini belirtmektedir. Kızlardan elde edilen sonuçlar ise hem anne hem de baba bakımından EKRA puanları ile KDA puanları arasında zayıf bir korelasyon olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen sonuçlar “hem anne ilgili hem de baba ilgili ebeveynsel kabul ve red puanları kızların ve erkeklerin kişiliksel değişkenleri ile pozitif olarak ilişkilidir” diyen PAR kuramı ile uyumludur.

Tablo 14

Algılanan toplam EKRA (anne ve babanın her ikisi de referent) ve Türk örneklemedeki kız ve erkek ergenlerin toplam denetim odağı puanları arasındaki korelasyonlar

Katılan Ergenler	r
<u>Kızlar</u>	
Babam, Referent	-0.27**
Anne, Referent	-0.31***
<u>Erkekler</u>	
Baba, Referent	-0.14
Anne, Referent	-0.15

**p<.01. ***p<.001

Tablo 14, toplam EKRA puanlarının (hem anne hem de baba bakımından ele alındığında) kız ve erkek örneklemlerinde toplam denetim odağı puanları ile ters korelasyonlu olduklarını ifade etmektedir. Sonuçlar, kızlardaki toplam EKRA puanlarının, toplam denetim odağı puanları ile negatif korelasyon gösterdiğine ve bu ilişkinin yüksek düzeyde anlamlı olduğuna işaret etmektedir (baba versiyonunda $r=-0.27$, anne versiyonunda $r=-0.31$; $p<.01$ & $.001$). Sonuçlardan bellidir ki, aynı zamanda erkeklerdeki toplam EKRA puanları, toplam denetim odağı puanları ile negatif korelasyonludur ancak bu korelasyon istatistiksel olarak anlamlı değildir (baba versiyonunda $r=-0.14$; anne versiyonunda $r=-0.15$, ve $p=NS$).

Tablo 15

Türkiye örneklemindeki kız ve erkek ergenlerin toplam KDA ve toplam denetim odağı puanları arasındaki korelasyonlar

Katılan Ergenler	r
Kızlar	-0.17
Erkekler	-0.40***

***p<.001

Tablo 15 hem kızlarda hem de erkeklerde elde edilen Toplam KDA puanlarının toplam denetim odağı puanları ile ters korelasyonlu olduğunu göstermektedir.

Tablo 16

Türkiye örneklemindeki kız ve erkek ergenlerin toplam KDA ve algılanan toplam ebeveyn kontrolü puanları arasındaki korelasyonlar

Katılan Ergenler	r
<u>Kızlar</u>	
Baba Kontrol	0.23*
Anne Kontrol	0.27*
<u>Erkekler</u>	
Baba Kontrol	0.16
Anne Kontrol	-0.07

* $p > .05$

Tablo 16, Türkiye örnekleminde yer alan kız ve erkek ergenlerin ebeveyn kontrolü puanları ile KDA puanları arasındaki korelasyonu göstermektedir. Sonuçlarda açıkça görülmektedir ki; kızlardan elde edilen ebeveyn kontrolü puanları, kendilerinin KDA puanları ile pozitif korelasyonlu iken, erkek çocuklarının sonuçları başka bir şekilde ortaya çıkmaktadır: baba kontrolü puanları için ilişki pozitif yönlüdür ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Oysa erkek ergenlerdeki anne kontrolü, KDA puanları ile hiçbir ilişki göstermemektedir.

Tablo 17

Türkiye örneklemindeki kız ve erkek ergenlerin toplam denetim odağı ve algılanan toplam ebeveyn kontrolü puanları arasındaki korelasyonlar

Katılan Ergenler	r
<u>Kızlar</u>	
Baba Kontrol	0.10
Anne Kontrol	-0.04
<u>Erkekler</u>	
Baba Kontrol	-0.08
Anne Kontrol	0.15

Tablo 17, Türkiye örnekleminde yer alan erkek ve kız ergenlerin toplam denetim odağı puanları ile ebeveynsel kontrol puanları arasındaki korelasyonu sergilemektedir. Değerler, kızların anne kontrol puanları ile onların toplam denetim odağı puanları arasında ve erkeklerin baba kontrolü ve onların toplam denetim odağı puanları arasında hiçbir ilişki göstermemektedir. Kızların baba kontrol puanları ile erkeklerin anne kontrol puanları ise toplam denetim odağı puanları arasında zayıf pozitif ilişki göstermektedir (NS).

PAKİSTAN ÇALIŞMASI

3.4 Pakistan Örnekleme

Pakistanlı örnekleme orta sınıf ailelerden seçilen 94'i erkek 98'i kız ergenden oluşmaktadır. Tamamlanmamış ve ya eksik bırakılmış anketleri saptadıktan sonra, 200 Pakistan gencinden %49'ü kız ve %47'si erkek olmak üzere toplam 192 kişi seçilmiştir. Deneklerin seçim metodu rasgele örnekleme ile yapılmıştır. Kızlar için ortalama yaş 14.48, erkekler için ise 14.46 olarak meydana gelmiştir.

Denekler Karachi'den ve iki farklı liseden seçilmişlerdir. Bu liselerden biri Federal Government Erkekler Public High School ve Federal Government Kızlar High School'dur. Bu iki okulun seçilmiş olmasındaki en önemli kriter tüm deneklerin orta sınıf ailelere ait olması koşuludur.

Örneklem karakteristikleri

Örneklemin demografik karakteristiklerinin bulguları Ek-A'da Tablo 1.8 ile 1.14 arasında gösterilmiştir. Bu tablolar, anne ve babaların yaşları, eğitim seviyeleri, iş ortamları, iş özellikleri ve ailedeki çocuk sayısı ile ilişkili bilgiler içermektedir. Erkek çocukların annelerinin %42.55'si 35-39 yaş arasında iken, babaların büyük çoğunluğu 40-44 yaşları arasında (%29.78) yer almaktadır. Kız çocuklarının annelerinin büyük çoğunluğu (%37.76) 35-39 yaşları arasında iken, bu çocukların babalarının yaş grubu (%38.78) 40-44 arası olarak tespit edilmiştir. Eğitim seviyeleri dikkate alındığında ise erkek çocuklarının annelerinin % 6.38'i ve babalarının %6.52'i düşük eğitim seviyesi grubunda (herhangi bir eğitim seviyesi olmayan veya ilkokul mezunu) bulunmakta iken, erkek çocuklarının annelerinin % 44.68'i ve babalarının %59.58'i orta eğitim seviyesinde (orta okul veya lise mezunu) yer almakta ve erkek çocuklarının annelerinin % 14.89'i ve babalarının % 34'ü üniversite mezunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte kız çocuklarının annelerinin % 6.12'i ve babalarının %5.10'si düşük eğitim grubuna, annelerinin % 85.71'i ve babalarının % 69.39'si orta sınıf eğitim düzeyine aitken, annelerin %8.16'si ve babaların % 25.51'i üniversite mezunu olarak

saptanmıştır. Annelerin iş durumları dikkate alındığında, kız çocuklarının annelerinin % 14.29'unun çalıştığı ve kalan % 85.71'inin ev kadını olduğu; erkek çocukların annelerinin %9.57'inin çalıştığı ve kalan % 90.43'inin ise çalışmadığı görülmüştür.

3.5 ÖLÇME ARAÇLARI VE PROSEDÜR

a) EKRA-Kontrolün Ölçümü

Çocuk EKRA/kontrolü gençlerin, annelik ve ebeveynin sıcaklık/etki; sakinlik/agresiflik; fark etme/ihmal etme; farklılaşmış reddetme ve kontrolü (hoşgörme veya katı davranma) üzerinde değerlendirme yapan 73 maddelik bir kişisel değerlendirme metodudur.

b) Kişilik Değerlendirmesi Ölçümü

Ergenlerin kişilik eğilimleri, kendilerini 7 karakteristik özellik bakımından değerlendirmeleri amacıyla tasarlanmış olan bir self-report niteliğinde olan “ Kişilik Değerlendirme Anketi” olan KDA yardımı ile ölçülmüştür.

c) Denetim odağı Ölçümü

Kontrol odağı, kişinin kendi dünyasında meydana gelen hareketler ve olaylar üzerinde kontrolünün olduğuna inanması (içsel kontrol) veya kendi dünyasında meydana gelen hareketler ve olaylar üzerinde kontrolünün olmadığına inanması (dışsal kontrol) ile ilişkili bir kişilik değişkenidir. Denetim odağının tespiti, sadece “evet-hayır” olarak cevaplandırılan 21 soruluk kısa bir değerlendirme testi olan Nowicki ve Strickland'ın kontrolün içsellik ve dışsallığı ölçeğine verdikleri yanıtlar ile ölçülmektedir.

PROSEDÜR

Yukarıdaki anketlerin tamamı Federal Government Erkekler Public High School ve Federal Government Kızlar High School liselerinden alınan öğrencilerin tamamına

uygulanmıştır. Öğretmenlere okulda yapılan bu araştırmanın yapısı ve amacı ile ilgili bilgi verilmiş ve anketleri öğrencilere nasıl uygulamaları gerektiği anlatılmıştır. Öğrencilere daha sonra normal ders saatlerinde anketler dağıtılmıştır. Katılım tamamıyla gönüllü olmuş ve ailelerin onayı onlara uygulama yapılmadan önce alınmıştır. Öğrencilerden de kendi yaşı, ebeveynin yaşları, yaptıkları iş, aylık gelirleri, eğitim düzeyleri ve kardeşlerin sayısı ile ilgili bilgiler toplanmıştır.

Öğrencilerden başlıca bakıcılarının (primary caretaker) kim olduğunu belirtmeleri ve EKRA/Kontrol'ün sorulara cevap verirken başlıca bakıcılarının davranışlarını dikkate almaları istenmiştir. Verilerin mevcut analizi ise "ebeveynlerini başlıca bakıcı" olarak nitelendirenlerin yanıtları üzerinde yapılmıştır.

3.6 BULGULAR

Pakistanlı erkek çocuklardan (n=94) ve kızlardan (N=98) elde edilen verilerin ortaya konulması iki aşamadan oluşmaktadır. İlk kısım, güvenilirlik, geçerlik ve çocuk EKRA ile çocuk KDA'su arasındaki içsel-korelasyonu belirtmektedir.

İkinci kısım ise daha önceden ortaya konulmuş olan hipotezleri ve EKRA/kontrol, KDA ve Denetim odağı bakımından cinsiyet farklılıklarını incelemektedir.

DEĞERLENDİRMENİN GÜVENİRLİĞİ

Pakistan'da Babree (1997), Çocuk EKRA'nın (Urdu versiyonu, Haque, 1981) alfa güvenilirliğini Anne ve Baba versiyonları için, Lahore'da, 100 erkek okul çocuğu ile gerçekleştirmiştir. Alfa katsayıları, Baba ve Anne versiyonları için sırasıyla, .71-.89 ve .76- .87 arasında değişmektedir. Toplam Çocuk EKRA için Alfa katsayısı ise, hem Anne hem de Baba versiyonları için .94'tür. Daha önceleri, Habibah(1983) Çocuk EKRA ve Çocuk KDA ölçeklerinin Alfa katsayılarını araştırmıştır. Bulgular, her iki ölçekte de güçlü iç tutarlılığa işaret etmiştir. Halihazırdaki çalışmada da dört alt ölçeğin toplam EKRA puanlarıyla iç tutarlılıklarının incelemesi aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 18**Pakistan örnekleminde kız ve erkek ergenlerin Çocuk EKRA ve alt ölçeklerinin toplam puanlarının korelasyonları**

	İç Tutarlılık	
	Anne, referent (n = 98)	Baba, referent (n = 98)
Kızlar		
Düşük sıcaklık	0.71***	0.83***
Düş/Saldırganlık	0.82***	0.80***
İhmal/Umursamazlık	0.86***	0.83***
Reddetme (ayırdetmeksizin)	0.78***	0.72***
Erkekler		
Düşük Sıcaklık	0.85 ***	0.79***
Düşman/Saldırganlık	0.86***	0.89***
İhmal/Umursamazlık	0.82***	0.87***
Reddetme(ayırdetmek)	0.79***	0.85***
	*** p < 0.001	

Tablo 18 de, kızlara bakıldığında (hem anne hem de baba bakımından) toplam çocuk EKRA'nın dört alt skalasının her birinin iç tutarlığının oldukça anlamlı düzeyde yüksek olduğunu görülmektedir ($p < .001$). Bir diğer deyişle; dört alt skala da (düşük sıcaklık, hırçnılık, umursamazlık ve reddetme) kızlarda (N=98) hem anne hem de baba bakımından ele alındığında içsel-korelasyonludur. İçsel korelasyonlar erkekler için de yüksek ve anlamlı olarak tespit edilmiştir ($p < .001$). Buna ek olarak, içsel korelasyonların analizlerinden elde edilen çıktılar, düşük sıcaklığın(ilginin), düşmancalığın, umursamazlığın ve farklılaşmamış reddetmenin organize bir bütün olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 19

Pakistan kız ve erkek ergen örnekleminde Çocuk KDA ve alt ölçeklerinin toplam puanlarının korelasyonları

Örnekleme	İç Tutarlılık	
	Kızlar	Erkekler
Ölçekler	(n = 98)	(n = 94)
Düşmanlık/saldırganlık	0.55***	0.30***
Bağımlılık	0.37***	0.36***
Negatif Öz-saygı	0.69***	0.73***
Negatif Öz-Yeterlik	0.69***	0.81***
Duygusal Tepkisizlik	0.66***	0.78***
Duygusal İstikrarsızlık	0.59***	0.59***
Negatif dünya-görüşü	0.62***	0.76***

*** p < 0.001

Tablo 19 göstermektedir ki, hem erkek hem de kız örneklem için toplam çocuk KDA değerleri yedi alt skalanın (Hırçınlık/ agresiflik, Bağımlılık, Negatif öz-saygı , Negatif öz- Duygusal tepkisizlik, Duygusal sakinlik, Negatif dünya görüşü) her biri ile oldukça yüksek biçimde korelasyonludur ve alt skalalar arasında içsel bir uyum vardır.

Tablo 20

Toplam EKRA'da (baba referent) Pakistan kız ve erkek ergenlerin frekans dağılımı

	Kız (Baba)	CF	%	Erkek (Baba)	CF	%
60-69	2	2	2.04	0	0	0.00
70-79	16	18	16.33	7	7	7.45
80-89	28	46	28.57	11	18	11.70
90-99	16	62	16.33	20	38	21.28
100-109	17	79	17.35	19	57	20.21
110-119	3	82	3.06	16	73	17.02
120-129	4	86	4.08	5	78	5.32
130-139	6	92	6.12	4	82	4.26
140-149	4	96	4.08	6	88	6.38
150-159	1	97	1.02	2	90	2.13
160-169	1	98	1.02	2	92	2.13
170-179	0	98	0.00	0	92	0.00
180-189	0	98	0.00	0	92	0.00
190-199	0	98	0.00	1	93	1.06
200-209	0	98	0.00	1	94	1.06
Toplam	98		100.00	94		100.00

Tablo 21

Toplam EKRA'da (anne referent) Pakistan örneklemindeki kız ve erkek ergenlerin puanlarının frekans dağılımı

	Kızlar Anne	CF	%	Erkekler (Anne)	CF	%
60-69	1	1	1.02	0	0	0.00
70-79	10	11	10.20	1	1	1.06
80-89	23	34	23.47	12	13	12.77
90-99	22	56	22.45	17	30	18.09
100-109	18	74	18.37	25	55	26.60
110-119	10	84	10.20	19	74	20.21
120-129	7	91	7.14	10	84	10.64
130-139	2	67	2.04	3	87	3.19
140-149	2	95	2.04	3	90	3.19
150-159	1	96	1.02	1	91	1.06
160-169	2	98	2.04	1	92	1.06
170-179	0	98	0.00	1	93	1.06
180-189	0	98	0.00	0	93	0.00
190-199	0	98	0.00	1	94	1.06
Total	98		100.00	94		100

Tablo 20 ve 21 göstermektedir ki frekans tablosu düşük puan (sıcaklık-kabul) ucuna doğru birikmeler (skewedness) içermektedir. Bu Pakistanlı kız ve erkek çocuklarının kendi anne ve babalarını kabul edici olarak gördükleri anlamına gelmektedir. Mevcut örnekte bulunan ergenlerin %95'den fazlası, ailelerini temel olarak kabul edenler olarak algıladıklarını gösteren 150 toplam EKRA değerinin üzerinde yer almaktadır.

Tablo 22

Pakistan örneklemindeki kız ve erkek ergenlerin Çocuk EKRA (baba referent) için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri

Ölçekler Çocuk EKRA	Kızlar n = 98		Erkekler n = 94		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Düşük Sıcaklık	33.5	8.77	32.95	8.12	0.45	NS
Düşmanlık/Saldırganlık	22.44	6.32	29.18	8.74	6.11	
001						
İhmal/Umursamazlık	24.39	6.83	25.01	7.12	0.61	NS
Reddetme (ayırdetmeksizin)	16.81	4.70	21.29	5.23	6.22	.001
Toplam EKRA	97.13	21.38	108.43	24.83	3.37	.001

Tablo 22 Pakistanli kız ve erkek çocuklarının babalar dikkate alındığında EKRA skalalarında göstermiş oldukları farklılıkları ifade etmektedir. Tabloya bakıldığında açıkça anlaşılmaktadır ki, Pakistanli kızları babalarından Pakistanli erkeklerinden daha fazla sıcaklık ve kabul görmektedir ($t=3.37$ $p<.001$). Sonuçlar toplam EKRA skalasında olduğu gibi diğer alt EKRA skalalarında da belirgin farklılıklar ortaya çıkarmaktadır. Tablo, Pakistanli erkekleri babalarından daha fazla hırçınlık/ agresiflik ($t=6.11$ $p<.001$); daha fazla farklılaşmamış reddedilme ($t= 6.22$ $p<.001$) algıladıklarını ortaya koymuştur. Bu farklılıklar aynı zamanda toplam EKRA değerlerinde de kendilerini göstermektedir ($t=3.37$, $p<.001$).

Tablo 23

Pakistan örneklemindeki kız ve erkek ergenlerin Çocuk EKRA (anne referent) ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri

Ölçekler	Kızlar		Erkekler		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Çocuk EKRA (Anne, referent)	n = 98		n = 94			
Düşük Sıcaklık/Affection	31.59	7.68	32.79	7.67	0.86	NS
Düşmancalık/saldırıcılık	25.91	6.67	30.64	7.13	4.72	.001
İhmal/Umursamazlık	23.28	6.16	24.43	5.27	1.38	NS
Reddetme (ayrıştırılmamış)	19.00	4.56	20.77	4.23	2.77	.01
Toplam EKRA	99.73	19.78	108.63	20.25	3.06	.01

Tablo 23, erkek çocukların, kız çocuklarına kıyasla, annelerinden daha az yakınlık ve umursamazlık gördüklerini ve erkek ergenlerin toplam EKRA puanının anlamlı ölçüde yüksek olduğunu ($t=3.06$, $p<0.01$) göstermektedir. Sonuçlar Düşmancalık/saldırıcılık ($p=.001$) ve ayrıştırılmamış Reddetme alt ölçeklerindeki farklılaşmanın da aynı yönde ve anlamlı ($p=.01$) olduğunu göstermektedir.

Tablo 24

Pakistan örneklemindeki kız ve erkek ergenlerin Çocuk KDA ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri

<u>Çocuk</u> <u>KDA</u>	Kızlar n = 98		Erkek n = 94		t	P
	Orta.	SS	Orta.	SS		
<i>Düşman/Saldırgan</i>	11.46	3.89	11.84	3.95	0.67	NS
<i>Bağımlılık</i>	17.34	3.28	16.38	2.85	2.15	.05
<i>Neg.öz-saygı</i>	11.60	3.86	11.81	3.37	0.40	NS
<i>Neg.öz-yeterlik</i>	11.38	4.01	10.39	3.22	1.87	NS
<i>Duyg. Tepkisizlik</i>	13.80	3.87	13.55	3.46	0.47	NS
<i>Duyg. İstikrarsızlık</i>	17.79	10.64	15.63	3.45	1.87	NS
<i>Neg-dünya görüşü</i>	11.62	4.42	11.50	4.0	0.20	NS
<i>Toplam</i>	94.98	20.36	91.11	17.02	1.42	NS
KDA						

Tablo 24, pakistanlı kızların pakistanlı erkeklere oranla biraz daha bağımlı olduklarına işaret eden bağımlılık skalasındaki anlamlı farklılık dışında, pakistanlı kızlar ve erkekler arasında herhangi bir KDA alt skalası üzerinde istatistiksel bir farklılık olmadığını göstermektedir. Özyeterlilik ve istikrara alt ölçeklerinde, anlamlılık düzeyinde olmasa da, erkeklerin daha özyeterli ve istikrarlı olduğuna işaret eden ortalama farklılıkları göze çarpmaktadır.

Tablo 25

Pakistan örneklemindeki kız ve erkek ergenlerin kontrol puan ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri.

Toplam Kontrol	Kız n = 98		Erkek n = 94		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Baba, referent	40.95	4.92	42.63	4.30	1.08	NS
Anne, referent	42.74	3.84	42.60	4.08	0.24	NS

Tablo 25, hem anne hem de babaya dair puan ortalamaları, standart sapmaları ve t değerlerini göstermektedir. Ortalama değerler pakistanlı örnekte bulunan tüm deneklerin ılımlı kontrol seviyesinde bulduklarını göstermektedir. Bu araştırmadaki skorlar, ebeveynlerin, genellikle gencin davranışlarını kontrol etme istemi içinde olduklarını ortaya koymuştur. Bu aileler oldukça ısrarcıdırlar ve çocuklarının davranışlarını kontrol etmeyi severler. Sonuçlardan açıkça belli olmaktadır ki; anne bağıl puanlarda olduğu gibi baba ile ilişkili puanlarda da Pakistanlı kız ve erkek çocuklarının arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 26

Pakistan örneklemindeki kız ve erkek ergenlerin denetim odağı puan ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri

Denetim odağı	Kızlar		Erkekler			
	n = 98		n = 94			
	Ort.	SS	Ort.	SS	t	p
	28.77	3.27	28.14	3.54	1.27	NS

Tablo 26 denetim odağı skalası üzerinde, Pakistanlı kız ve erkek çocuklar arasındaki t değerlerinin anlamlı olmadığını göstermektedir.

Tablo 27

Pakistanli örneklemdaki kız ve erkek ergenlerin KDA ölçeği ve algılanan toplam Anne/Baba Çocuk EKRA arasındaki korelasyonları

KDA								
Örnekl. EKRA	Düşma n./Sald lık	Bağımlı lık	N-öz- saygı	N-öz- Yeterlilik	Duygu- tepkisiz lik	Duygusal İstikrarsız lık	Neg- Dünya görüşü	Toplam KDA
Erkeklerin Anne (N=94)	0.43***	0.21*	0.23*	0.34***	0.33***	0.29**	0.29**	0.44***
Erkeklerin Baba (N=94)	0.49***	0.29**	0.24*	0.40***	0.40***	0.45***	0.41***	0.79***
Kızların Anne (N=98)	0.28**	0.06	0.50***	0.42***	0.47***	0.03	0.55***	0.46***
Kızların Baba (N=98)	0.35***	0.15	0.46***	0.42***	0.49***	0.01	0.36***	0.44***

*p<.05. **p<.01. ***p<.001

Yapılan korelasyon analizi (tablo 27) göstermektedir ki; kız ve erkeklerin EKRA puanları (hem anne hem de baba bağıl olarak- toplam EKRA skalası ile hiçbir ilişki sergilemeyen kızların bağımlılık ve duygusal kararlılık puanları hariç- KDA alt ölçekleriyle oldukça yüksek, pozitif yönde ve anlamlı korelasyonlar göstermektedir. Örnekleme gerekirse, erkek ergen, anne bağıl EKRA dan yüksek puan alırsa (i.e.annesini reddedici olarak algılasa) tüm KDA alt skalalarında da yüksek puanlar alma eğiliminde olmaktadır (ör.kendisini daha saldırgan, daha bağımlı, daha düşük özsaygılı ve özyeterli, daha az duygusal tepki verebilen, daha az istikrarlı ve daha olumsuz dünya görüşüne sahip olarak bildirmektedir). Bu tablo, iki ölçek puanlarının ilişkisinin büyük çoğunlukla örnekteki yönde olduğunu göstermektedir.

Tablo 28

Toplam EKRA (anne referent) ve toplam EKRA (baba referent) puanları arasındaki korelasyonlar

<u>Katılan Ergenler</u> <u>Ölçekler</u>	<u>Toplam EKRA</u>
Kızlar (Anne and Baba, referentler)	0.66***
Erkekler (Anne ve Baba, referentler)	0.14

***p < 0.001
*p < 0.01

Tablo 28 kızların anne ve baba bağıl toplam EKRA değerlerinin aralarında oldukça yüksek ($r=0.66$) korelasyon gösterdiğini ortaya koyarken, erkek çocukların anne ve baba bağıl toplam EKRA değerlerinin aralarında daha zayıf bir korelasyon ($r=0.14$) içinde olduklarını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, kızlar çok daha fazla olmak kaydıyla, erkek ve kız çocukların kendilerine davranışları bakımından anne ve babayı benzer olarak algıladıkları düşünülebilir.

Tablo 29

Pakistanli örneklemdaki kız ve erkek ergenlerin, toplam EKRA (anne ve babanın referent) ve toplam kontrol puanları arasındaki korelasyonlar

Katılan Ergenler	r
<u>Kızlar</u>	
Baba, Referent	- 0.37***
Anne, Referent	- 0.17
<u>Erkekler</u>	
Baba, Referent	- 0.42***
Anne, Referent	- 0.37***

***p<.001

Tablo 29, Pakistanlı kız ve erkek çocuklarının toplam EKRA ve toplam kontrol puanları arasındaki korelasyonu göstermektedir. Sonuçlarda görülmektedir ki; ebeveynin kabul ediciliği, hem kız hem de erkek örneklem için, ebeveyn kontrolü ile aksi yönde ilişki içindedir. Tablo, algılanan ebeveyn sıcaklığı ve kontrolünün hem kızlar hem de erkekler bakımından anlamlı bir biçimde korelasyonlu olduğunu göstermektedir.

Tablo 30

Pakistanli örneklemdaki kız ve erkek ergenlerin toplam EKRA (anne ve babanın her ikisi de referent) ve toplam KDA puanları arasındaki korelasyonlar

Katılan Ergenler	r
<u>Kızlar</u>	
Baba, Referent	0.44***
Anne, Referent	0.46***
<u>Erkekler</u>	
Baba, Referent	0.79***
Anne, Referent	0.44***

***p<.001

Tablo 30'da hem kız çocukları için hem de erkek çocukları için toplam EKRA puanlarının (hem anne hem de baba bağı) toplam KDA puanları ile benzer yönde, yüksek ve anlamlı korelasyon içinde olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, "algılanan ebeveynsel kabul ve red puanlarının hem anne hem de baba bakımından ele alındığında kız ve erkeklerin kişilik değişkenleri ile pozitif ilişkilidir" diyen EKR kuramı ile uyum içerisindedir.

Tablo 31

Pakistanli örneklemdaki toplam EKRA (anne ve babanın her ikisi de referent) ve kız ve erkek ergenlerin toplam denetim odağı puanları arasındaki korelasyonlar

Katılan Ergenler	r
<u>Kızlar</u>	
Baba, Referent	0.23*
Anne, Referent	0.41***
<u>Erkekler</u>	
Baba, Referent	0.44***
Anne, Referent	0.32***

*p<.05. ***p<.001

Tablo 31’de, kızların baba-bağıl EKRAları ile DO puanları arasındaki korelasyon göreceli olarak daha zayıf ve sınırlı anlamlılık göstermekte olsa da, hem kız hem de erkek ergenlerin toplam EKRA puanlarının (hem anne hem de baba bağıl) genel olarak, toplam denetim odağı puanları ile benzer yönde, yüksek ve anlamlı korelasyon içinde olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, “algılanan ebeveynsel kabul ve red puanlarının hem anne hem de baba bakımından ele alındığında kız ve erkeklerin denetim odağı ile pozitif ilişkilidir” diyen EKR kuramı ile uyum içerisindedir.

Tablo 32

Pakistanli örneklemedeki kız ve erkek ergenlerin toplam KDA ve toplam denetim odağı puanları arasındaki korelasyonlar

Katılan Ergenler	r
Kızlar	0.31***
Erkekler	0.43***

***p<.001

Tablo 32, toplam KDA puanlarının kız ve erkek örneklemini için toplam denetim odağı puanları ile benzer yönde, yüksek ve anlamlı korelasyon içinde olduğunu göstermektedir. Negatif kişilik özellikleri (KDA'nın ölçümlerine göre) ile dışsal denetim odaklı olma arasında, bu bulgulara göre, bir "benzer yönde gidiş", "birarada bulunma" aranabilir.

Tablo 33

Pakistanli örneklemdede kız ve erkek ergenlerin toplam KDA ve algılanan toplam ebeveyn kontrolü puanları arasındaki korelasyonlar

Katılan ergenler	r
<u>Kızlar</u>	
Baba Kontrol	- 0.16
Anne Kontrol	0. 04
<u>Erkekler</u>	
Baba Kontrol	-0.30***
Anne Kontrol	-0.14

***p<.001

Tablo 33, kız ve erkek ergenlerin toplam ebeveyn kontrolü puanları ile KDA puanları arasındaki korelasyonu göstermektedir. Sonuçlar, erkek çocukların anne kontrol puanları, kızların ise baba kontrol puanları ile KDA arasında zayıf bir negatif ilişki gösterirken, erkeklerin toplam baba kontrolü puanları ile KDA puanları arasında yüksek düzeyde anlamlı aksi yönde bir ilişki, açıkça görülmektedir. Bu güçlü ilişki, erkek ergenlerde güçlü baba kontrolü algısının, KDA'nın tanımladığı kişilik parametrelerinde olumlu self-reportlar ile bir arada bulunduğuna işaret etmektedir.

Tablo 34

Pakistanli örneklemedeki kız ve erkek ergenlerin toplam denetim odağı ve algılanan toplam ebeveyn kontrolü puanları arasındaki korelasyonlar

Katılan Ergenler	r
<u>Kızlar</u>	
Baba Kontrol	-0.18
Anne Kontrol	0.04
<u>Erkekler</u>	
Baba Kontrol	-0.20*
Anne Kontrol	-0.15

* $p < .05$

Tablo 34, kız ve erkek ergenlerin toplam ebeveyn kontrolü puanları ile denetim odağı puanları arasındaki korelasyonu göstermektedir. Tablo, kızların anne kontrolü puanları ile DO puanları arasında her hangi bir korelasyon göstermezken; DO ile kızların baba kontrolü ve erkeklerin anne kontrolü arasında zayıf bir ilişkiye işaret etmektedir. Sonuçlarda yer alan, görece olarak en yüksek ve anlamlı korelasyon, erkeklerin denetim odağı puanları ile baba kontrolü puanları arasında aksi yöndeki korelasyondur.

3.7 KÜLTÜRLER-ARASI KARŞILAŞTIRMA

Hipotez 17 : “Türkiyeli ergen kızlar, Pakistanlılara kıyasla daha fazla anne sıcaklığı (i.e. daha düşük EKRA puanları) algılayacaktır.”

Table 35

Türkiye ve Pakistan örneklemelerindeki kız ergenlerin Çocuk EKRA (anne referent) için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri

ölçekler	Türkiye		Pakistani		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Çocuk EKRA	N = 90		N = 98			
Düşük Sıcaklık	28.51	5.83	31.59	8.58	3.06	.01
Düşmanlık/Saldırganlık	21.63	6.05	25.91	6.67	4.57	.001
İhmal/Umursamazlık	19.68	4.22	23.28	6.16	4.61	.001
Reddetme (ayırdetmeksizin)	15.29	4.25	18.96	4.56	5.73	.001
Toplam EKRA	83.22	16.21	99.73	14.32	6.19	.001

Tablo 35, türk kızları ile pakistanlı kızların anne sıcaklığına karşı gösterdikleri duyarlılık arasındaki ortalama farklarını göstermektedir. Hesaplanan t değeri ve toplam çocuk EKRA değerleri 6.19 ve $p < 0.001$ dir. Bu nedenle, yukarıda belirtilmiş olan hipotezin desteklendiği söylenebilir. Sonuçlardan da açıkça görülmektedir ki türk kızları pakistanlı kızlarla kıyaslandığında annelerından daha fazla sıcaklık algılamaktadırlar. Sonuçlar aynı zamanda pakistanlı kızların düşmanlık/saldırganlık ($t=4.57$), umursamazlık/ihmal ($t=4.61$), reddedici tutum ($t=5.73$) bakımından türkiyeli kızlarla kıyaslandığında daha yüksek (negatif) değerler aldıklarını göstermektedir.

Hipotez 17 : “Türkiyeli ergen kızlar, Pakistanlılara kıyasla daha fazla baba sıcaklığı (i.e. daha düşük EKRA puanları) algılayacaktır.”

Tablo 36

Türkiye ve Pakistan’daki kız ergenlerin Çocuk EKRA (baba referent) ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri

ölçekler	Türkiye		Pakistanlı		t	p
	N = 90		N = 98			
Çocuk EKRA	Ort.	SS	Ort.	SS		
Düşük Sıcaklık	29.52	8.8	33.5	9.47	3.09	.01
Düşmanlık/Saldırganlık	19.82	5.35	22.44	6.32	3.04	.01
İhmal/Umursamazlık	22.16	5.78	24.39	6.83	2.39	.05
Reddetme (ayırdetmeksizin)	13.77	3.47	16.81	4.7	4.98	.001
Toplam EKRA	85.27	19.15	97.13	11.53	19.34	.001

Tablo 36 türk kızları ile pakistanlı kızların ebeveyn sıcaklığına karşı gösterdikleri duyarlılıklar arasındaki ortalama farklarını göstermektedir. Hesaplanan t değeri ve toplam çocuk EKRA değerleri 19.34 ve 85.27, 97.13; $p < 0.001$ dir. Bu nedenle, yukarıda belirtilmiş olan hipotezin desteklendiği söylenebilir. Sonuçlardan da açıkça görülmektedir ki türk kızları, pakistanlı kızlarla kıyaslandığında babalarından daha fazla ebeveynsel sıcaklık algılamaktadırlar. Sonuçlar aynı zamanda pakistanlı kızların düşmanlık/saldırganlık ($t=3.09$), umursamazlık/ihmal ($t=2.39$), reddedici tutum ($t=4.98$) bakımından türk kızlarla kıyaslandığında daha yüksek (negatif) değerler aldıklarını göstermektedir.

Hipotez 18 “Türkiyeli ergen kızlar, Pakistanlılara kıyasla daha fazla anne/baba Kontrolü (kısıtlayıcılık/ hoşgörü) algılayacaktır.”

Tablo 37

Türkiye ve Pakistan’daki kız ergenlerin kontrol puanı ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri

Kontrol ölçeği	Türkiye N = 90		Pakistanlı N = 98			
	Ort.	SS	Ort.	SS	t	p
Baba, referent	36.25	7.21	40.95	4.92	5.23	.001
Anne, referent	36.81	7.62	42.74	3.84	6.78	.001

Öngörülenin aksine, tablo 37, pakistanlı kızların anne kontrolü bakımından oldukça sıkı kontrol altında olduklarını; türk kızlarının ise daha ılımlı bir anne kontrolü yaşadıklarını göstermektedir. Babaların davranışları ele alındığında türk ve pakistanlı kızların ortalamaları 36.25 ve 40.95 iken anneler söz konusu olduğunda bu değerler 36.81 ve 42.74 olarak karşımıza çıkmaktadır. Hesaplanan t değerleri ise 5.23 ve 6.78 olmuştur. Bu nedenle, yukarıda belirtilen hipotez desteklenmemiştir.

Hipotez 19: “Türkiyeli ergen kızlar, Pakistanlılara kıyasla daha sağlıklı kişilik eğilimlerine (KDA ile ölçülen) sahiptir.”

Tablo 38

Türkiye ve Pakistan'daki kız ergenlerin Çocuk KDA için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri

KDA	Türkiye		Pakistan		t	p
	N = 90		N = 98			
	Ort.	SS	Ort.	SS		
<i>Düşm/Saldırganlık</i>	12.49	3.62	11.46	3.89	3.62	.001
<i>Bağımlılık</i>	18.72	2.99	17.34	3.28	2.99	.01
<i>Neg.öz-saygı</i>	9.02	2.63	11.6	3.86	5.28	.001
<i>Neg.öz-yeterlilik</i>	9.31	2.59	11.38	4.01	4.41	.001
<i>Duygu.tepkisizlik</i>	10.73	2.93	13.8	3.87	6.06	.001
<i>Duygu.İstikrarsızlık</i>	17.02	3.69	17.79	10.64	0.65	NS
<i>Neg-dünya görüşü</i>	11.5	3.39	11.62	4.42	0.21	NS
Toplam KDA	88.8	13.55	94.98	20.36	2.42	.05

Bu hipotez de yine ebeveynsel kabul ve red kuramı üzerine kurulu olup ailelerinden daha fazla sevgi ve sıcaklık gören türk kızlarının kişilik gelişimlerinin doğal olarak ailelerinden daha az yakınlık ve sıcaklık görmekte olan pakistanlı kızların kişilik yapılarına göre daha sağlıklı olacağını öngörmektedir. Tablo 38 pakistanlı kızların elde ettiği KDA değerleri ile türk kızlarının elde ettikleri KDA değerleri arasındaki farklılıkları göstermektedir. Türk kızları özsaygı ve özyeterlilik ve duygusal olarak kendilerini ifade etme/tepki vermede daha olumlu konumdadırlar($t=5.28, 4.41, 6.06$); ancak düşmanlık/saldırganlık ve bağımlılık alt boyutlarında pakistanlı kızların daha olumlu konumda ($t=3.62, 2.99$) oldukları dikkati çekmektedir. Duygusal istikrarsızlık ve negatif dünya bakışı bakımından iki kız grubu arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Toplam KDA değerleri türk kızlarının daha sağlıklı kişilik yapılarına sahip olduğunu göstermektedir. 19 no.lu hipotez kısmen doğrulanmış ancak düşündürücü sorular ortaya konmuştur .

Hipotez 20: “Türkiyeli ergen kızlar, Pakistanlılara kıyasla dışsal etkenlere daha fazla itibar etme eğilimi (Denetim odağı Ölçeği ile ölçüldüğü üzere) gösterirler.”

Tablo 39

Türkiye ve Pakistan’daki kız ergenlerin denetim odağı puan ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri

Denetim odağı	Türkiye		Pakistani		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
	34.14	2.75	28.77	3.27	12.07	.001

Tablo 39, türk kızları ile pakistanlı kızların DO skalasındaki ortalamaları, standart sapmaları ve t değerlerini göstermektedir. Hipotez, Fişek’in (1982); Öztürk’ün (1986); ve Kağıtçıbaşı’nın (1982) bulgularına dayanmaktadır. Tabloda açıkça görülmektedir ki Türk kızları çok daha yüksek sonuçlar elde etmişlerdir ve bu da sonuçların dışsallık yönünde olduğu anlamına gelir. Bu sonuç, dışsal faktörlere daha fazla güvenildiğini göstermektedir. Hipotez de aynı şeyi savunmaktadır. Türk ailelerinin dinamiği daha pasif ve daha bağımlı bir kişilik gelişimini desteklemektedir. Ancak, kültürler arası kıyaslama yapıldığında türk ve pakistanlı deneklerin DO skalasındaki değerleri benzer örüntüdedir. Her iki grupta da ağırlıklı olarak başvuru denetim odağı dışsaldır; ancak türk ergenlerin puanları daha yüksek olduğundan iki grup arasındaki fark, istatistiksel anlamlılık arz etmektedir.

Hipotez 21 “Türkiyeli ergen erkekler, Pakistanlılara kıyasla daha fazla anne sıcaklığı (i.e. daha düşük EKRA puanları) algılayacaktır.”

Tablo 40

Türkiye ve Pakistan’daki erkek ergenlerin Çocuk EKRA (anne referent) ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri

Ölçek	Türkiye		Pakistani		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Çocuk EKRA	n = 80		n = 94			
Düşük Sıcaklık	31.34	8.98	32.79	7.62	1.14	NS
Düşmanlık/Saldırganlık	21.08	5.02	30.64	7.13	9.99	.001
İhmal/Umursamazlık	22.73	5.85	24.43	5.27	2.00	.05
Reddetme(ayrıştırılmamış)	15.58	4.25	20.77	4.23	8.00	.001
Toplam EKRA	91.44	18.24	108.63	10.94	5.81	.001

Tablo 40, türk erkek ergenler ile pakistanlı erkek ergenler arasındaki algılanan anne kabulü ve reddi farklılaşmasını göstermektedir. Sonuçlardan açıkça belli olmaktadır ki, türk erkek çocukları pakistanlı erkek çocuklarla kıyaslandığında anne sıcaklığına daha fazla maruz kalmaktadır (Toplam EKRA $t = 5.81$; $p < .001$). Hipotezde öngörülen de budur. Ayrıştırılmamış reddetme olgusunda olduğu gibi ($p < .001$), umursamazlık ($p < .05$) ve düşmanlık/saldırganlık bakımından ($p < .001$) da anlamlı farklılıklar mevcuttur. Bu, pakistanlı erkek çocukların, türkiyeli erkek çocuklarla kıyaslandığında annelerinden, daha fazla düşmanlık/saldırganlık, umursamazlık ve farklılaşmamış reddetme gördüklerini göstermektedir. Sonuçlarda sadece düşük sıcaklık bakımından belirgin bir farklılık bulunmamıştır.

Hipotez 22 “Türkiyeli ergen erkekler, Pakistanlılara kıyasla daha fazla baba sıcaklığı (i.e. daha düşük EKRA puanları) algılayacaktır.”

Tablo 41

Türkiye ve Pakistan’daki erkek ergenlerin Çocuk EKRA (baba referent) için ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri

ölçekler	Türkiye		Pakistani		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Çocuk EKRA		n = 80		n = 94		
Düşük Sıcaklık	34.93	13.21	32.95	8.28	1.20	NS
Düşmancalık/Saldırganlık	22.11	6.91	29.18	8.74	9.82	.001
İhmal/Umursamazlık	24.44	7.89	25.01	7.12	0.5	NS
Reddetme(ayrıştırılmamış)	15.89	5.11	21.29	5.23	6.82	.001
Toplam EKRA	97.43	29.52	108.43	15.59	2.65	.01

Tablo 41, türk erkek ergenler ile pakistanlı erkek ergenler arasındaki algılanan baba kabulü ve reddi farklılaşmasını göstermektedir. Sonuçlardan açıkça belli olmaktadır ki, türk erkek çocukları pakistanlı erkek çocuklarla kıyaslandığında babalarından daha fazla yakınlık görmektedir (Toplam EKRA $t = 2.65$; $p < .01$). Bu nedenle, yukarıda belirtilen hipotez desteklenmektedir. Ayrıştırılmamış reddetme ve düşmancalık/saldırganlık bakımından anlamlı farklılıklar ($p.001$) mevcuttur. Bu, pakistanlı erkek çocukların, türkiyeli erkek çocuklarla kıyaslandığında babalarından, daha fazla düşmancalık/saldırganlık ve farklılaşmamış reddetme gördüklerini göstermektedir. Sonuçlar, düşük sıcaklık ile ihmal/umursamazlık bakımından önemli farklılıklara işaret etmemektedir.

Hipotez 23 “Türkiyeli ergen erkekler, Pakistanlılara kıyasla daha fazla anne/baba Kontrolü (kısıtlayıcılık/höşgörü) algılayacaktır.”

Tablo 42

Türkiye ve Pakistan’daki erkek ergenlerin kontrol puanları ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri

Toplam Kontrol	Türkiye n = 80		Pakistanlı n = 94		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Baba, referent	35.22	5.48	42.63	4.3	9.93	.001
Anne, referent	34.28	5.06	42.6	4.08	11.93	.001

Tablo 42 türk ve pakistanlı erkek çocuklar için kontrol puanlarının ortalama, SS ve t değerlerini göstermektedir. Kızların sonuçları paralelinde, erkeklerin kontrol puanları da ‘ılımlılık’ diliminde yer almaktadır. Sonuçlara göre, örneklemdaki pakistanlı ailelerin kontrol yapısı, türk ailelerin kontrol yapısına kıyasla daha katı bir dilimdedir. İlgili hipotez desteklenmemiştir.

Hipotez 24 “Türkiyeli ergen erkekler, Pakistanlılara kıyasla daha sağlıklı kişilik eğilimlerine (KDA ölçümlerine göre) sahiptir.”

Tablo 43

Türkiye ve Pakistan örneklemelerindeki erkek ergenlerin KDA ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri

<u>KDA</u>	Türkiye		Pakistan		t	p
	n = 80		n = 94			
	Ort.	SS	Ort.	SS		
<i>Düşman/ Saldırgan</i>	13.01	3.45	11.84	3.95	2.05	.05
<i>Bağımlılık</i>	16.88	3.06	16.38	2.85	1.11	NS
<i>Neg.öz-saygı</i>	10.01	3.32	11.81	3.37	3.52	.001
<i>Neg.öz-Yeterlilik</i>	10.16	2.81	10.39	3.22	0.49	NS
<i>Duygu.tepkisizlik</i>	12.06	3.05	13.55	3.46	2.97	.01
<i>Duygu. İstikrarsızlık</i>	15.48	3.04	15.63	3.45	0.3	NS
<i>Neg-dünya görüşü</i>	11.66	3.43	11.5	4.00	0.28	NS
<i>Toplam KDA</i>	89.38	13.03	91.11	17.02	0.74	NS

Tablo 43 pakistanlı ve türk erkek çocukların elde ettikleri KDA değerleri arasındaki, ortalama farklılıklarını göstermektedir. Pakistanlı kızlarla türk kızlarının elde ettikleri değerlerin aksine türk erkek çocukları ile pakistanlı erkek çocuklarının elde ettikleri değerler arasında Düşmanlık/saldırganlık, negatif öz saygı ve duygusal açıdan tepkisizlik bakımından önemli farklılıklar görülmektedir. Türk erkek çocukları, pakistanlı erkek çocuklarına göre daha yüksek düşmanlık/saldırganlık puanları almışlardır ($t=2.05$; $p<0.05$). Türk erkek çocukları, pakistanlı erkek çocuklarına göre daha olumlu bir özsaygı ($t=3.52$), duygusal açıdan tepkilerini daha iyi dile getirebilme ($t=2.97$, $p<0.01$) konumundadırlar. Diğer KDA değerlendirmeleri bakımından iki grubun arasında belirgin farklılıklar bulunmamaktadır. Sonuçlar, hipotezi desteklememiştir.

Hipotez 25 “Türkiyeli ergen erkekler, Pakistanlılara kıyasla dışsal etkenlere daha fazla itibar etme eğilimi (Denetim odağı Ölçeği ile ölçülen) gösterirler.”

Tablo 44

Türkiye ve Pakistan'daki erkek ergenlerin denetim odağı puanları ortalamaları, standart sapmaları ve t-değerleri

Denetim odağı ölçek	Türkiye n = 80		Pakistanlı n = 94		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
	32.73	3.37	28.14	3.54	8.66	.001

Tablo 44, türk erkek ergenler ve pakistanlı erkek ergenlerin DO ölçeği ortalamalarını, standart sapmalarını ve t değerlerini göstermektedir. DO ölçeği ortalamaları arasındaki fark, türk erkek ergenlerin, pakistanlılara kıyasla daha büyük oranda dışsal denetime eğilimli olduklarına, oldukça belirgin biçimde işaret etmektedir. ($t=8.66$, $p<0.001$) . Sonuç, hipotezi desteklemektedir.

4.BÖLÜM

TARTIŞMA VE SONUÇ

4.1 TÜRKİYE ÇALIŞMASI: TARTIŞMA

Türkiyeli erkek ve kızların EKRA frekans çizelgeleri, pozitif uçta önemli ölçüde yığılma (skewedness) göstermiştir. Bu yığılma, türk ergenlerin ebeveynlerini temelde kabul edici olarak algıladıklarına işaret etmektedir. Aile, Türk insanının hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Türk ailelerinin temel karakteristikleri sıcaklık, ebeveynlerin çocuklar üzerindeki kontrolü, koruyuculuğu ve onlardan itaat ve bağlılık beklemesidir. Bu karakteristikler batı ülkelerindeki ve diğer bazı kültürlerdeki normlardan farklıdır. Türkiye sonuçlarını anlamaya çalışırken, yukarıda özetlenen değerleri göz önünde bulundurmak gerekir. Türkiye sonuçları, tez raporunun başında ifade edilmiş olan hipotezler çerçevesinde tartışılacaktır.

İlk hipotez şöyledir: Türkiye örnekleminde erkek ergenlerin toplam algılanan EKRA puanları (anne/baba bağıl), onların toplam KDA puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki gösterecektir. Bu beklenti, Türk erkek ergenlerin korrelasyonel analiz sonuçlarıyla desteklenmiştir. Türk erkek ergenlerinin baba bağıl puanları ($r=0.45$) ve anne bağıl puanları ($r=0.35$) yüksek pozitif korelasyon göstermek ($P<.001$) suretiyle Rohner'in Ebeveyn Kabulü-Reddi Kuramına (1975) destekleyici veri sağlamaktadır.

İkinci hipoteze göre, batıda yapılmış çalışmaların (Saaverda,1980; Rohner&Rohner,1978) sonuçlarından hareketle, Türkiye örnekleminde erkek ergenlerin toplam EKRA puanları (anne/baba bağıl), toplam Anne ve Baba Kontrolü değişkeniyle anlamlı olumlu ilişki gösterecektir. Türkiye örneklemindeki erkek ergenlerden alınan veriler, hipotezi desteklememektedir. Erkeklerin sonuçları (hem baba, hem anne bağıl) EKRA ile Kontrol değişkenleri arasında hiç bir ilişki olmadığına işaret etmektedir (Baba versiyonu $r=0.02$, Anne versiyonu $r=-0.01$). Böylece erkek ergenlerle ilgili sonuçlar Türkiye'de daha önce yapılmış araştırma sonuçlarını desteklemiştir (Kağıtçıbaşı,1970; Polat,1988). Kağıtçıbaşı ve Polat, aile içindeki kontrol ve sıcaklığın

birbirinden bağımsız olduğunu bulmuşlardır. Kağıtçıbaşı, ABD ve Türkiye’de yaptığı karşılaştırmalı çalışmasında ABD ve Türk ergenlerine, büyürken ne ölçüde ebeveyn kontrolü yaşadıklarını sormuştur. Algılanan ebeveyn sıcaklığı düzeyinde kültürler arasında hiç bir farklılık bulunmazken, Türk ergenleri Amerikan ergenlerine oranla daha fazla ebeveyn kontrolü algılamıştır. Böylece çalışma, çocuk yetiştirme değerlerinin kontrol ve sıcaklık boyutlarının birbirinden bağımsızlığına dair veri sağlamıştır. Çalışma aynı zamanda, ebeveyn kontrolünün sosyal-normatif temelini anlaşılmasına da katkıda bulunmuştur. Faktör analitik çalışmalar, ebeveynliğin bu iki boyutunun birbirinden bağımsız olduğuna işaret eden bir diğer kaynaktır. Bir başka deyişle, ebeveynin çocuk tarafından ne ölçüde sıcak/yakın olarak algılandığını bilmek, ebeveynin ne ölçüde kontrol edici olarak algılanacağını yordayabilme temeli sağlamamaktadır (Becker,1964).

Üçüncü hipotez de Türkiye örneğinde erkek ergenlerin toplam EKRA puanlarının (anne/baba bağıl), onların toplam Denetim odağı puanlarıyla anlamlı olumlu ilişki göstereceği tahmininde bulunmuştur. Bu hipotez yine Ebeveyn Kabulü-Reddi Kuramına ve Rohner ve Rohner’in geçmiş araştırmalarından birinin bulgularına dayanmaktadır (1980). Araştırma sonuçları ise, erkek ergenlerin toplam EKRA puanlarının, Denetim odağı puanlarıyla negatif bir korrelasyon içinde olduğunu göstermiştir (Baba versiyonu $r=-0.14$; Anne versiyonu $r=-0.15$; $p=NS$). Hipotez, desteklenmemiştir.

Batıda yapılmış çalışmaların sonuçlarından hareketle, Türkiye örneğinde kız ergenlerin toplam EKRA puanları (anne/baba bağıl), onların Toplam Anne ve Baba Kontrolü değişkeniyle anlamlı olumlu ilişki göstereceğini öne süren hipotezin kısmen doğrulandığı görülmüştür; Kızların Baba versiyonu puanları, babanın algılanan reddediciliği ile babanın kontrolü arasında ters yönde bir ilişki ($r=-.37$) ortaya koyarken, Anne versiyonu puanları annenin algılanan reddediciliği ile kontrolü arasında pozitif bir korrelasyon ($r=0.32$) göstermiştir. Kuzey Amerika ergenleri, sıkı ebeveyn kontrolünü ebeveynin düşmanlığı ve reddediciliği ile ilişkilendirirken; Türkiye örneğindeki kız ergenler, baba kontrolünü, baba sıcaklığı ve düşük ihmali ile ilişkilendirmiştir. Anneleri söz konusu olduğunda ise kız ergenler, onları, kendilerini

kontrol ettikleri oranda reddedici olarak algılamaktadır. Bu çelişkili sonuç küçük grup sosyolojisinde bilinen bir görüngü ile açıklanabilir. Homans'ın ileri sürdüğü (1974) bu ilkeye göre, küçük ve durağan gruplarda, duygu ile bağlanılan/ifadeye dönük bir rol sahibi bir kişi otorite ortaya koyarsa, bu otoritenin içerleme ve dirençle karşılaşma olasılığı yüksektir; öte yanda, işe-yönelik bir kişi otorite ortaya koyarsa; onunki daha az direnç uyandırır. Türk babalarının oynadığı rol daha ziyade 'sembolik baş', 'işlerin yürütmesini sağlayan lider'; anneninki ise 'duygusal sorunları çözen ve şefkat, merhamet ve anlayış kaynağı' dır. Dolayısıyla, annenin otorite kullanması reddediciliğin ifadesi olarak algılanabilir.

Yedinci hipotez, kız ergenlerin toplam algılanan EKRA puanlarının, Denetim odağı puanlarıyla pozitif korrelasyon içinde olacağını öne sürer, Bu hipotez Rohner ve Rohner tarafından daha önceleri (1980) yapılmış olan bir araştırmanın sonuçlarına dayandırılmıştır. Araştırmamızın sonuçları, kızların toplam EKRA puanlarının, Denetim odağı puanlarıyla negatif korrelasyon içinde olduğunu göstermektedir. (Baba versiyonu, $r = - 0.27$; Anne versiyonu, $r = 0.31$). Sonuçlar hipotezi desteklememektedir. Rohner ve Rohner (1980) tarafından da belirtildiği üzere, hipotezdeki pozitif ilişki beklentisinin nedeni, (Batı kültüründe yaygın olan) bağımsızlık eğitimi gibi ebeveyn davranışlarının pozitif algılanması ve çocuklardaki içsellik ile ilişkilendirilmesi olabilir. Kağıtçıbaşı'na göre (1982) çocuk yetiştirmede özel bir aile etkileşimi sözkonusudur. Bu etkileşimde itaat/bağımlılık eğilimi vardır ve bu etkileşimin ana karakteri özerklikten ziyade, kontroldür. Çocuğun değeri çalışmasında da, "ebeveyne itaat etmek" erkeklerin % 61'i ve kadınların % 59'u tarafından "bağımsız olmak; kendi ayakları üzerinde durmak" ise ekeklerin % 17'si, kadınların % 19'u tarafından seçilmiştir (Kağıtçıbaşı, 1982a). Dolayısıyla, eğer bağımsızlık eğitiminin, çocuklarda içsellik ile güçlü bir bağlantısı varsa, aile dinamiklerinin inert ve bağımlı kişilikler geliştiren özellikte olduğu toplumlarda çocukların kişiliklerinde dışsal kontrol boyutunun öne çıkmasına şaşırılmamak gerekir.

4.2 PAKİSTAN ARAŞTIRMASI: TARTIŞMA

Karaçi kentindeki ergen kız ve erkeklerle yürütülmüş olan Pakistan araştırması bulgularında, algılanan anne ve baba kabulü ve reddi ve kontrolü davranışlarının kişilik değişkenleri ile ilişkileri, incelenmiştir. Daha önce öne sürülen hipotezlerden bazıları tartışılacaktır:

9. ve 13. Hipotezler, kız ve erkek ergenlerin algılanan toplam ERKA puanlarının (hem Anne, hem Baba bağıl), toplam KDA puanlarıyla olumlu ilişkide olacağını öne sürmektedir. Bu beklenti desteklenmiştir. Erkeklerin baba bağıl korrelasyon katsayısı $r=0.79$; anne bağıl korrelasyon katsayısı ise $r = 0.44$ olarak bulunmuştur ($p < .001$). Kızlarda ise anne bağıl korrelasyon katsayısı $r = 0.46$; baba bağıl korrelasyon katsayısı ise $r = 0.44$ ($p < .001$) olarak bulunmuştur. Her iki grupta da bulgular, Ebeveyn Kabul ve Red Kuramına (1975, 1990) güçlü destek sağlamıştır.

11. ve 15. Hipotezler, kız ve erkek ergenlerin algılanan toplam EKRA puanlarının, onların Denetim odağı puanlarıyla olumlu korrelasyon içinde olacağını öne sürer. Bu hipotez de EKRa (Rohner ve Rohner, 1980) dayandırılmıştır. Pakistanlı grup bulguları, hem erkek, hem de kız ergenlerin EKRA ve DO puanlarının olumlu korrelasyon içinde olduğunu göstermektedir (Erkek, baba bağıl $r = 0.44$, anne bağıl $r = 0.32$; Kız baba bağıl $r = 0.23$, anne bağıl $r = 0.41$; $p < 0.001$).

10. ve 14. Hipotezlerde, erkek ve kız ergenlerin toplam EKRA puanlarının (Anne ve Baba), toplam kontrol puanlarıyla pozitif ilişki göstereceği öngörülmüştür. Bu hipotezler, Batı'da yapılmış olan araştırma sonuçlarına dayandırılmıştır (Saaverda, 1980; Rohner ve Rohner, 1978). Pakistanlı erkek ergenlerde, bu hipotez desteklenmemiştir. Sonuçlar, Ebeveyn reddi ile, Anne ve Baba kontrol puanlarının aksi yönde güçlü bir ilişki gösterdiğini (Baba, $r = -0.42$;; Anne, $r = 0 -0.37$, $p < 0.001$) ortaya koymuştur. Kızların sonuçları da benzer yöndedir. (Baba, $r = - 0.37$; Anne, $r = - 0.17$). Pakistan ergen sonuçlarından hareketle şunu söyleyebiliriz: Kore (Rohner ve Pettengil, 1985) ve Japonya (Trommsdorf, 1985) örneklerinde olduğu üzere Pakistan'da da ailede sıkı bir disiplin uygulanmaktadır ve bu uygulama yaygın olduğundan çocuklar tarafından 'normal' bir süreç olarak algılanmaktadır, ve dolayısıyla bu sıkı denetim

'ebeveyn reddi' ile değil 'ebeveyn kabulü' ile ilişkilendirilmektedir. Bu sonuca giden yolda 'sosyal karşılaştırma'nın etkili olabileceği düşünülmektedir. Kağıtçıbaşı (1972) aile denetiminin, sevgiyi, dışlamadığının düşünüldüğünü saptamıştır.

12. Hipotez, erkek ergenlerin toplam kontrol puanlarının toplam KDA puanlarıyla pozitif korelasyon göstereceğini yordamaktadır. Sonuçlar, erkek ergenlerin Baba kontrol puanlarının, KDA puanlarıyla aksi yönde ilişki ($r = - 0.30$; $p < 0.001$) gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu bulguya göre, sıkı baba kontrolü, erkek ergenlerde sağlıklı kişilik organizasyonu ile ilişkilidir. Pakistan aile yapısında baba temel otoritedir ve karar vericidir. Önceleri yapılmış bir araştırmada erkeklerin kızları kıyasla daha düşük sıcaklık ve daha yüksek denetim algıladıkları bulunmuştur (Haque, 1987). Algılanan ebeveyn kabul ve reddinde cinsiyet farklılığı ebeveynin, itaatsizlik eden oğulun davranışını düzene sokmakta kullandığı katı disiplin önlemleriyle açıklanmıştır. Güç kullanma tekniği, Pakistan toplumunda yaygın olarak uygulandığından, ebeveynin bu tür muamelesi 'normal' karşılanır ve bu uygulamalar erkek çocuğun kişilik organizasyonu üzerinde olumsuz yönde etki yapmaz.

4.3 KÜLTÜRLERİN KARŞILAŞTIRMALI TARTIŞMASI

Farklı kültürlerde çocuk yetiştirme uygulamalarındaki benzerlik ve farklılıkları açıklamaya çalışan bir kaç kuram vardır. Robert Le Vine (1974), örneğin, çocuk yetiştirme örüntülerindeki farklılaşmanın, çocuğun hayatta kalmasını güvenceye almak için, çevrenin (çevresel koşulların) dayattığı gerekliliklerin bir sonucu olduğunu ileri sürer. Super ve Harkness'a (1981) göre, yetişkinlerin çocuğun doğasına ya da genel olarak dünyaya dair inançları farklıdır; bu inançlar, ebeveynlik davranışlarını etkiler. Hoffman (1977), ebeveynlerin çocuklarını, onların yetişkin rollerine uygun olacak nitelik ve tavırları edindirecek şekilde yetiştirdiklerini düşünmektedir. Hoffman'a göre yetişkin rol beklentileri kültürden kültüre, toplumdan topluma, hatta alt gruplar arasında farklılaştığından, çocuk yetiştirme örüntülerinde kültürel farklılıklar kaçınılmazdır.

Kağıtçıbaşı'nın ailede 'Duygusal karşılıklı bağımlılık' modeli, Türkiye ve Pakistan'daki ebeveynlik değerlerinde gözlenen benzerlik ve farklılıkları kavramsallaştırmak için daha uygun, yararlı bir yoldur. Kağıtçıbaşı'nın ortaya koyduğu örüntü, endüstrileşmiş/kentli bir yaşam stili sürdüren, ancak bazı geleneksel toplulukçu değerleri ve aile bağılıklarını koruyan bir aile yapısını betimler. Hem Pakistan hem de Türkiye'deki tablo bu örüntüyle tastamam olmasa da, büyük ölçüde uymaktadır ve bu modelle ilişkilendirilebilir. Kağıtçıbaşı'nın (1996) modeli, ergenlerin algılanan Sıcaklık ve Kontrol verileri tarafından desteklenmiştir.

Çalışmanın temel değişkenleri Pakistan ve Türkiye'deki erkek ve kız ergenlerde anne ve baba bağıl algılanan sıcaklık ve kontrol ve buna bağlı kişilik organizasyonudur. Aşağıda kültürler arasında karşılaştırma esaslı hipotezlerden yola çıkarak, Türkiye Pakistan örneklemeleri arasındaki benzer ve farklı çıktılar tartışılmaktadır.

17. Hipotez, Türkiye örneklemindeki kızların Pakistan örneklemindeki kızlardan daha fazla anne ve baba sıcaklığı algılayacaklarını ifade eder. Bu hipotez araştırma bulgularıyla desteklenmiştir ($p < 0.001$). Hem Pakistan hem de Türkiye örneklemini sıcaklık/kabul sınırları dahilinde bulunmuştur; ancak Türkiyeli kızların anne ve baba sıcaklığı algısı Pakistanlılara göre daha fazladır. Türkiyeli kızlar Pakistanlı kızlara kıyasla babalarından daha büyük sıcaklık algılamaktadırlar ($r = 19.31, p < 0.001$).

Bu bulgular Ohlson-Prather'in (1978; 1989) Türk ailesinin düşmancadan ziyade sıcak, reddedici den ziyade sevecen olduğunu belirten Türkiye sonuçlarıyla da uyumludur.

Araştırmacının Türkiye'deki dört yıllık ikamet süresi içinde; değişik kentlere ziyaretleri sırasında yaptığı kişisel gözlemlere dayanarak şunları saptamıştır: Türkiyeli yetişkin genelde hoş tavrılıdır, gülümser, tekrar tekrar selâm cümlelerini kullanır; sosyal ilişkilerinde sıcaklık belirtir. Kendine güvenen, sakin (relaxed) bir görünüşü vardır; karşısındaki kişiyle ilk karşılaşmasından başlamak üzere onu rahat ettirir. Tipik bir Türk yetişkinin sahip olduğu, dünyaya olumlu bakış, belki de anne-babadan, ilk çocukluk

dönemlerinde alınan sevgi ve sıcaklıkla ilişkilidir. İnsanlara sevgi gösterir çünkü kendi ebeveyninden sevgi görmüştür.

Kağıtçıbaşı (1970) ve Fişek (1982)in çalışmalarına dayalı olarak 18. Hipotezde “Türkiyeli ergen kızların anne ve babalarından, Pakistanlı kızlara göre daha fazla kontrol (hoşgörü/sınırlandırma) algılayacağı” öne sürülmüştür. Öngörümüzün aksine, araştırma sonuçları, Türkiyeli kızların orta düzeyde kontrol algıladığını; oysa Pakistanlı kızların ebeveynlerinden sıkı kontrol algıladıklarını göstermiştir. Sırasıyla iki grup arasındaki farkın, anne ve baba kontrolü açılarından t. değeri ile ifadesi 6.78 ve 5.23 tür ($p < 0.001$). Dolayısıyla, hipotez desteklenmemiştir. Hipotezin desteklenmeme sebebi, modernleşme bağlamında yaşanan kültürel değişimin Türkiyeli ebeveynlerin yetiştirme tutumlarına yansması olabilir. Polat (1988), Sever (1985) ve Kandiyoti'nin (1978) bulguları, bu araştırmanın sonuçlarıyla aynı yöndedir. Polat (1988), çalışmasında 120 çocuktan 96sının (% 80) orta düzeyde kontrol algıladığını bildirmektedir. Sever (1985), birbirini izleyen üç kuşağa mensup kadınlar arasında, algılanan çocuk yetiştirme örüntüleri, tutumlar ve inançlar açılarından giderek azalan otoriteriyen kontrol doğrultusunda, anlamlı farklılık bulmuştur. Bu bulgulara ek olarak Kandiyoti (1978), iki kuşağın sosyalizasyon karakteristikleri arasında anlamlı farklılığa dikkat çekmektedir. Kızlar arasında, bağımsızlığın teşvik edilmesine ilişkin algılar daha yüksek oranda iken; annelerin kuşağı, kendi sosyalizasyon süreçlerinde vurgunun daha çok katı disiplin üzerine olduğu algısını belirtmiştir. Kandiyoti, ayrıca Sosyal ve Coğrafi hareketliliğin ve modernleşmenin, daha az katı disiplin ve otoriteriyenizme yol açtığını; zira çocuklara daha çok şefkat ve sevgi alışverişi için değer verildiğini; onlara; yaşlılık ve yarar açılarından bakışın azaldığını eklemektedir.

19. Hipotez Türkiyeli ergen kızların Pakistanlı kızlara oranla, daha sağlıklı kişilik organizasyonlarının (KDA ölçümlerine dayalı olarak) olacağını belirtmektedir. Bu hipotez, daha fazla sıcaklık/kabul algısının daha sağlıklı bir kişilik öncülü (precede) olabileceğini öngören EKR Kuramına dayandırılmıştır. Türkiyeli kızlar kendine verdiği değer-kendini değerli bulma (self-esteem) ve öz-yeterlilik (self-adequacy) açılarından, Pakistanlılara oranla daha yüksek konumda bulunmuşlardır. Türk kız grubu duygusal tepki/karşılık verme boyutunda da daha yüksek konumlanırken duygusal stabilite ve

dünya görüşü alt skalarında Pakistanlılarla aralarında anlamlı farklılaşma olmadığı görülmüştür. Toplam KDA puanları Türkiyeli ergen kız örnekleminde, Pakistan örneklemine göre daha sağlıklı kişilik organizasyonuna işaret etmektedir. Hipotez, genel olarak desteklenmiştir.

20. Hipotez Fişek (1982), Öztürk (1986) ve Kağıtçıbaşı'nın çalışmalarına dayalı olarak "Türkiyeli kızlarda, Pakistanlı kızlara oranla (Denetim odağı (DO) ölçümlerinden hareketle) dış etkenlere bağımlılığın daha fazla olduğunu" öngörmektedir. Bulgular Türkiyeli kızların DO ölçeğinden anlamlı ölçüde daha yüksek puanlar aldıklarını ($t = 12.07$; $p < 0.001$) ve bu puanların daha çok dışsallık yönünde olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, dışsal etkenlere daha fazla bağlılığa işaret eder ve hipotezi destekler niteliktedir. Ancak, DO ölçeği üzerinde Türkiye ve Pakistan örneklemi karşılaştırıldığında, iki grubun puan örüntüsü arasında bir benzerliğin de bulunduğunu düşündürmektedir. Bu benzerlik iki ülkede de çıktılardan dışsallık yönünde olmasından kaynaklanmaktadır. Türkiye örnekleminin ortalamalarının daha yüksek olması farkın anlamlılığını getirmiştir.

Hipotez 21, Türkiye'de daha önce yapılan çalışmalara dayalı olarak "Türkiyeli ergen erkeklerin, Pakistanlılara oranla daha fazla anne ve baba sıcaklığı algılayacaklarını" öngörür. Sonuçlar, bu öngörüğü genel anlamda destekler nitelikte bulunmuştur (Toplam EKRA, $t = 5.81$, $p < 0.001$).

22. Hipotez "Türkiyeli ergen erkeklerin, Pakistanlılara kıyasla daha fazla anne/baba kontrolü (sınırlandırıcılık/ hoşgörü) algılayacağını" belirtir. Kızların sonuçlarına benzer şekilde Türkiyeli erkeklerin kontrol algıları da 'orta' kategoride; Pakistanlı erkek grubunkiler ise 'sıkı kontrol' kategorisinde bulunmuştur. Böylece hipotez desteklenmemiştir. Desteklenmeme nedenleri, büyük ölçüde modernleşmeye bağlı olarak anne-baba tutumlarının hoşgörü yönünde değişme çerçevesinde düşünülmektedir.

23. Hipotez, "Türkiyeli ergen erkeklerin kişilik eğilimlerinin (KDA ölçümlerinden hareketle) Pakistanlılara göre daha sağlıklı olduğu"dur. KDA ölçeğinde Türkiyeli ve

Pakistanlı kızların puanlarından değişik olarak erkeklerin puanları, bir kaç alt ölçekte anlamlı bir farklılaşma göstermiştir Düşmanlık(hırçınlık)/Saldırganlık, negatif öz-değerlendirme ve Duygusal tepkisizlik alt ölçüleri bu farklılaşmanın gözlendiği yerlerdir. Bir başka deyişle Türkiyeli erkek ergen örneklemini, Pakistanlılara kıyasla daha saldırgan ve hostildir ($t = 2.05$, $p < 0.05$); daha yüksek öz-değer duygusuna sahiptir ($t = 3.52$); ve daha fazla duygusal tepki/karşılık verme davranışı göstermektedir ($t = 2.97$, $p = 0.01$). Diğer alt özelliklerde, gruplar arası farklılıklar anlamlı düzeyde bulunmamıştır. Bu noktada akla gelen soru şudur: Pakistanlı erkek çocukların daha az anne ve baba sıcaklığı algılamalarına karşın KDA puanları niçin aynı yönde yüksek değildir? Yanıt, Pakistanda erkek evlada gösterilen normal ve yaygın ebeveyn davranışı ile ilişkili olabilir. Erkek çocuklar, Türkiyelilere oranla daha az sıcaklık görmekte olsalar da bu tür ebeveyn davranışı erkek çocuk tarafından normal karşılanmakta, dolayısıyla da, büyük olasılıkla çocuğun kişilik organizasyonunu olumsuz yönde etkilememektedir. Rohner ve meslekdaşları (1996) fiziksel cezaların, ancak bu cezaların gençler tarafından, bakım verenin bir reddetme biçimi olarak görüldüğü zaman, çocuğun psikolojik uyumsuzluğu ile ilişkili olduğunu ileri sürer.

24. Hipotez, “Türkiyeli ergen erkeklerin dış etkenlere daha fazla bağımlı olacaklarını” ifade eder. Denetim odağı puanları, beklendiği üzere anlamlı farklılaşma göstermiş, ($t = 8.66$; $p < 0.001$) ve böylece hipotez desteklenmiştir.

4.4. SONUÇ

Bulgularımız, Türkiye ve Pakistan örneklemelerindeki ergenlerde ana-baba sıcaklığı ile sağlıklı kişilik organizasyonu arasında olumlu korelasyon ortaya koymak suretiyle EKRRK'nın ilgili öngörüsünü desteklemiştir.

Ancak Ana-Baba kontrolü farklı anlamlandırılır, farklı dinamiklerle yaşanır ve tanımı her kültürün sosyo-normatif ve kültürel ortamında belirlenir. Ebeveynin kısıtlayıcı ya da hoşgörülü kontrol uygulaması fark etmemekte; görünüşe göre, yaygın uygulamalar "normal" kabul edilmekte ve kişilik eğilimlerini olumsuz yönde etkilememektedir. Hatta kendisine norm dışı davranılan ergen (norm kısıtlayıcı kontrol iken hoşgörüle yaklaşılana) kendisinin ihmal edildiğini hissedebilmektedir (Trommsdorf, 1985).

Kontrol bulguları örneği sosyal olarak tanımlanan ve bağlama konumlanmış anlamın (contextually situated meaning) önemini göstermektedir. Kuzay Amerika ve Almanya'da ebeveyn kontrolü ile çocukların ebeveyn kabulü algıları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma programında, ebeveyn kontrolü, algılanan ebeveyn hostilitesi (düşmancalığı) ve reddediciliği (rejection) ile ilişkili bulunmuştur (R.P. Rohner & E.C.Rohner, 1978; Saaverdra, 1980; Trommsdorf, 1985). Öte yanda aynı davranış (ebeveyn kontrolü), Japonya'da (Kornadt, 1987; Trommsdorf, 1985) ve Kore'de (R.P. Rohner & Pettengill, 1985) ebeveyn sıcaklığı ve kabulü ile ilişkili bulunmuştur.

Yukarıdaki bulgular, bir çok diğeri gibi ebeveyn sıcaklığı ihtiyacının, türün devamı için yavrunun korunması ve bakımını tetikleyen biyolojik/evrimsel süreçlere dayalı (Batson, 1990), evrensel bir fenomen olabileceğine işaret etmektedir. Sosyalizasyonda ebeveyn kontrolü ise, sosyalizasyon değerleri ve hedefleriyle bağlantılı olduğundan, kültürler göre ve zaman içinde farklılaşmaktadır (Peisner, 1989). Bu farklılaşmada ana faktörlerden biri, çocuğun toplumsallaşması sürecinde, ilgili kültürde arzulanan bağımlılık-bağımsızlık düzeyidir (Kağıtçıbaşı, 1996).

Bu çalışmanın, ileri araştırmalar için bir basamak oluşturması, ana-baba davranışlarına müdahil eğitim programlarında ana-baba sıcaklığını arttırıcı/ihmalini azaltıcı yönde çabalara destekleyici etki yapması, ve ocuk yetiştirme uygulamalarında ebeveynlere seçeneklerini tanımada katkıda bulunması umudumuzdur.

KAYNAKÇA

- Abro, M.A. (1988). *Differences in perceived maternal acceptance-rejection of habitual and non-habitual criminals in Sind*. Unpublished Masters thesis, Department of Psychology, University of Sindh, Jamshoro, Pakistan.
- Anjel, M. (1993). *The transliteral equivalence, reliability, and validity studies of the parental acceptance-rejection questionnaire mother-form: A tool for assessing child abuse*. Unpublished Masters thesis Department of Educational Sciences, Bogazici University, Istanbul, Turkey.
- Ansari, Z.A. (1996). *Disabled children as measured through Mother/Father PARQ in Pakistan*. Unpublished research paper. National Institute of Psychology, Quaid-e-Azam University, Islamabad, Pakistan.
- Azuma, H (1986). Why study child development in Japan? In H.Stevenson, .Azuma, & K.Hakuta (Eds.). *Child development and education in Japan* (pp. 3-12). New York: Free-man.
- Babree, S. (1997). Aggressive and non-aggressive children's perceptions of parental acceptance-rejection and control. Unpublished M.Phil. Dissertation National Institute of Psychology, Quaid-e-Azam University, Islamabad., Pakistan.
- Barry, H., Bacon, M., & child, 1. (1957). A cross-cultural survey of sex differences in socialization. *Journal of Abnormal and Social Psychology*. 55, 327-332.
- Başaran. E. A. (1974). *Osiko-sosyal gelisim [Psycho-social development]*. Ankara, Turkey: Ankara University Press.
- Batson, C.D. (1990). How social an animal? *American Psychologist*, 45, 336-346.

- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monographs*, 4, 1 Part 2).
- Baumrind, D. (1980). New directions in socialization research. *American Psychologist*, 35, 639-652.
- Baumrind, D. (1989). Rearing competent children. In W. Damon (Ed.), *Child development today and tomorrow*. (pp 349-378). San Francisco: Jossey-Bass.
- Becker, W.C. (1964). *Consequences of Different Kinds of Parental Discipline*. In Review of Child Development Research. Martin L. Hoffman And Lois W. Hoffman (Eds.). New York: Russell Sage Foundation. Pp. 169-208.
- Berry, J.W. (1969). On cross-cultural comparability, *International Journal of Psychology*, 4, 119-128
- Berry, J.W. (1976). *Human ecology and cognitive style: Comparative studies in cultural and psychological adaptation*. New York: Sage/ Halsted.
- Berry, J.W. (1979). *A cultural ecology of social behaviour*. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 12, pp. 177-206). New York: Academic Press.
- Berry, J.W. (1989). Imposed etics- emics-derived etics: The operationalization of a compelling idea. *International Journal of Psychology*, 24, 721-735.
- Bond, M.H. (Ed.) (1986). *The psychology of the Chinese people*. Hongkong: Oxford University.
- Bower, E.M: (1972) *Education as a humanizing process and its relationship to other humanizing processes*. In S:E. Golann, C. Eisdorfer (Ed.) *Handbook of Community mental health*. New Jersey: Prentice Hall. Pp. 37-49.
-

- Bulatao, R.A. (1979). *On the nature of the transition in the value of children*. Honolulu, Hawaii: East-West Population Institute.
- Darroch, R., Meyer, P.A., & Dingarimbun, M. (1981). *Two are not enough: The value of children of Javanese and Sundanese parents*. Honolulu: East-West Population Institute.
- El-Mofty, M. (1979). *Children's reports of child rearing practices: A preliminary study*. In N.V. Caccio (Ed.), *Child Development in Egypt*. Vol.3. Monograph 2. Cairo: The American university in Cairo.
- Encyclopedia of Psychology*. (2000). Vol.6, Alan E. Kazdin (Ed.). New York: Oxford University Press.
- Erbaş, N. (1983). *The relationship between perceived child rearing attitudes, ego strength and socio economic status*. Unpublished master's thesis. Boğaziçi University, Istanbul.
- Erdem, T. (1990). *The reliability and validity study of the Turkish form of the parental acceptance-rejection questionnaire*. Masters thesis, Bosphorus University, Istanbul, Turkey.
- Erkman, F. (1989). *The experience of psychological maltreatment of remigrant adolescents*. (International cross-cultural konferansında sunulan bildiri, Amesterdan, Hollanda.
- Erkman, F. (1992). Support for Rohner's parental acceptance-rejection theory as a psychological abuse theory in Turkey. In Iwawaki, Dashima, & Leung (Eds.), *Innovations in Cross-Cultural Psychology* (pp. 384-395). Liets: Swets & Zeitlinger.
-

- Erkman, F. & Alantar, M. (1988). *Psychological Maltreatment: Its Definition by Experts and its assessment Among A Group of Adolescents in Turkey*. Çocuk istismarı ve İhmali VII. ci Uluslararası Kongresi, Brezilya (Bildiri).
- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human Relations*, 8, 117-140.
- Fişek, G. (1982). Psychopathology and the Turkish family: A family system's theory analysis. In Ç. Kağıtçıbaşı (Ed.), *Sex roles, family and community in Turkey*. (pp. 295-321). Indiana: Indiana University Turkish Studies.
- Gerard, H.B., & Rabble, J.M. (1961). Fear and social comparison. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 62, 586-592.
- Goldin, P.C. (1969). A review of children's reports of parent behaviours. *Psychological Bulletin*, 71, 222-236.
- Goslin, D.A. (Ed.), (1969). *Handbook of Socialization Theory and Research*. Chicago: Rand McNally
- Habibah, U. (1983). *Sex differences in perceived parental acceptance-rejection and personality dispositions among working class children in Shah Latifabad township*. Unpublished Masters' Thesis, University of Sind, Jamshoro, Pakistan.
- Haque, A. (1981). The effects of perceived parental acceptance-rejection on personality organization in Pakistani children. Unpublished research paper. Department of Psychology, University of Sindh, Pakistan.
- Haque, A. (1987). *Social class differences in perceived maternal acceptance-rejection and personality dispositions among Pakistani children*. In C. Kağıtçıbaşı (Ed.), *Growth and Progress in Cross-Cultural Psychology* (pp. 189-195). Berwyn: Swets & North America, Inc.
-

- Haque, A. (1988) Relationship between perceived maternal acceptance-rejection and self-esteem among young adults in Nigeria. *Journal of African Psychology*, 1(1), 15-24.
- Hjelle, L.A, Zeiegler, D.J. (1981). *Personality theories: Basic assumptions, research and applications*. (2nd edition). Tokyo: McGraw Hill.
- Hoffman, M.L. (1960). *Power assertion by the parent and its impact on the child*. *Child Development*. 31, 129-143.
- Hoffman, M.L. (1977). *Personality and social development*. *Annual Review of Psychology*, 28, 295-321.
- Jahangir, S. F., & Tahir, S. A. (1999). Parental acceptance-rejection and schooling status: Contributory factors to self-concept development of a child. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 14, 105-111.
- Khaleque, A.& Rohner R:P. (2000). *Analysis of the reliability and validity of the Parental Acceptance-Rejection Questionnaire, PARQ/Control, and Personality Assessment questionnaire*. (Available from the centre for the study of Parental Acceptance and Rejection, School of family studies, University of Connecticut at Storrs, 06269-2058).
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1970). Social norms and Authoritarianism. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 16, No:3, 444-451.
- Kagitcibasi C. (1973a) *Early childhood education and intervention*. UNESCO: Child, Family Community, Paris: UNESCO.
- Kagitcibasi C. (1973b) Psychological aspects of modernization in Turkey. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 4, 157-174.
-

- Kagitcibasi C. (1982a). *The changing value of children in Turkey* (Publ. No. 60-E). Honolulu: East-West Center.
- Kagitcibasi C. (1982b). Sex roles, value of children and fertility in Turkey. In C. Kagitcibasi (Ed.), *Sex roles, family and community in Turkey* (pp. 151-180). Bloomington, IN: Indiana University Press..
- Kagitcibasi C. (1982c). Old-age security value of children: Cross- national socio-economic evidence. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 13, 29-42.
- Kagitcibasi C. (1987a). Child rearing in Turkey: Implications for immigration an intervention. In L. Eldering & F. Kloprogge (Eds.), *Different cultures, same school* (pp. 10-152). Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Kagitcibasi, C. (1987b). Individual and group loyalties In C. Kagitcibasi (Ed.), *Growth and progress in cross-cultural psychology* (pp. 94-103) Lisse: Swets & Zeitlinger
- Kagitcibasi, C. (1996) *Family and human development across cultures*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Kagitcibasi, C., Sunar, D., & Bekman, S. (1988). *Comprehensive Preschool Education Project: Final Report*. Ottawa, Canada: International Development Research Center.
- Kapıkıran, N.A. (1993). 11-12 Yaş Çocuklarında Denetim Odağına Bağlı Öğrenilmiş Çaresizlik Modelinin incelenmesi ve Öğrenim Durumları Üzerindeki Etkilerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir. Turkey.

- Kim, K. & Rohner, R. P. (1999). *Parental warmth, control, and involvement in schooling: Predicting academic achievement among Korean American adolescents*. Submitted for publication.
- Kozacıoğlu, G. (1982). *Çocukların anksiyete düzeyleri ile annelerin tutumları arasındaki ilişki*. Unpublished doctoral dissertation, Istanbul University. Istanbul.
- Kozcu, Ş. (1992). *Duygusal İstismar : Duygusal İstismar ve genel Ruh Sağlığı İlişisini İnceleyen Bir Araştırma*. Seminer Psikoloji. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, Sayı: 9, İzmir.
- Küçük, S. (1987). *The Validity of the Turkish for the PART subscales II, III, IV*. Unpublished master's thesis. Boğaziçi University. Istanbul.
- MacDonald, A.P. (1971). Internal-External Locus of Control: Parental antecedents. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 37(1), 141-147.
- Martin, B. (1975). Parent-child relations. In F.D. Horowitz (Ed.) *Review of child development research* vol.4. (pp. 463-540). Chicago: University of Chicago Press.
- Mead, G.H. (1934). *Mind, Self and Society*. Chicago: University of Chicago Press.
- Nowicki, S., & Strickland, B. (1973). A locus of control scale for children. *Journal of Consultation and Clinical Psychology*., 40, 148-154.
- Odabaş, S. (1985). *The impact of maternal democratic vs. domineering child rearing attitudes on the self concept of preschool children*. Unpublished master's thesis. Boğaziçi University. Istanbul.

- Ohlson-Prather, E. (1978). *Socioeconomic and psychocultural context of child abuse and neglect in Turkey*. Paper presented at the meeting of the Anthropological Association, 77th Annual Meeting, Los Angeles, U.S.A.
- Öztürk, M.O. (1986). *Anadolu kişiliğinde özerklik ve grişme duygularının kısıtlanması*. In L. Bovete, Parent effectiveness training: a test of its effectiveness with a turkish sample. (pp.8). Unpublished master's thesis, Boğaziçi University, Istanbul.
- Peisner, E.S. (1989). To spare or not to spare the rod. In J. Valsiner (Ed.), *Child development in cultural contest* (pp. 111-141). Toronto: Hogrefe.
- Peker, N. (1985). *The relationship between parental child rearing attitude, anxiety and dependency behaviour of 4 to 6 year old Turkish preschoolers*. Unpublished master's thesis. Boğaziçi University. Istanbul.
- Perween, N. (1987). *Differences in treatment towards sons and daughters of Sindhi-speaking mothers as measured through mother PARQ*. Master's thesis, Department of Psychology, University of Sind, Jamshoro, Pakistan.
- Polat, A.S. (1988). *Parental acceptance-rejection*. Unpublished M. A. thesis, Bogazici University, Bebek, Istanbul, Turkey.
- Pettingill, S. M., & Rohner, R. P. (1985). *Korean-American adolescents' perceptions of control, parental acceptance-rejection, and parent-adolescent conflict*. In I. R. Lagunes & Y. H.
- Poortinga (Eds.), *From a Different Perspective: Studies of Behavior Across Cultures*, (pp. 240-249). Lisse: Swets & Zeitlinger.
-

Rafail, E., & Haque, A. (1999). Relationships between perceived parental acceptance-rejection and juvenile delinquency scores: A study of criminal and non-criminal adolescents. *Pakistan Journal of Psychological Research*, *14*, 9-16

Riaz, M. N. (1996). Self-esteem of adolescents: A comparison of monogamous and polygamous families. *Pakistan Journal of Psychological Research*, *11*, 21-30.

Riaz, M.N. (1991). Parental relationship and psychological development. *Pakistan Journal of Psychological Research*, *6*, 73-89.

Rohner, E. C. (1980). Perceived parental acceptance-rejection and children's reported personality and behavioral dispositions: An intracultural test. *Behavior Science Research*, *15*, 81-88.

Rohner, E. C., Chaille, C. & Rohner, R. P. (1980). Perceived parental acceptance-rejection and the development of children's locus of control. *Journal of Psychology*, *104*, 83-86.

Rohner, R. P. (1970). Parental rejection, food deprivation and personality development: Tests of alternative hypotheses. *Ethnology*, *9*, 414-427.

Rohner, R. P. (1972). The rejection-acceptance project. *Cross-Cultural Social Psychology Newsletter*, *6*, 9-10.

Rohner, R. P. (1975). Parental acceptance-rejection and personality development: A universalist approach to behavioral science. In R. W. Brislin, S. Bochner, & W. J. Lonner (Eds.), *Cross-Cultural Perspectives on Learning* (pp. 251-269). Beverly Hills, CA: Sage Publishing Company.

Rohner, R. P. (1975). *They Love Me, They Love Me Not: A Worldwide Study of the Effects of Parental Acceptance and Rejection*. New Haven, CT: HRAF Press.

- Rohner, R. P. (1978). Parental acceptance and rejection: A review and annotated bibliography of research and theory. *Child Development*, 53, 5-6.
- Rohner, R. P. (1986). *The Warmth Dimension: Foundations of Parental Acceptance-Rejection Theory*. Beverly Hills, CA: Sage Publications, Inc.
- Rohner, R. P. (1990). *Handbook for the Study of Parental Acceptance and Rejection*. Storrs, CT: University of Connecticut.
- Rohner, R. P. (1994). Patterns of parenting: The warmth dimension in cross-cultural perspective. In W. J. Lonner & Malpass (Eds.), *Readings in Psychology and Culture* (pp.113-120). Needham Heights, MA: Allyn and Bacon, Inc.
- Rohner, R. P. (1994). Some causes and effects of psychological maladjustment among McIntosh students. *The Darien News*, 44, 11.
- Rohner, R. P. (1998). Father love and child development: History and current evidence. *Current Directions in Psychological Science*, 7(5), 157-161.
- Rohner, R. P. (1999). Acceptance and rejection. In D. Levinson, J. Ponzetti, & P. Jorgensen (Eds.), *Encyclopedia of Human Emotions*, Vol. 1 (of 2), 6-14. New York: Macmillan.
- Rohner, R. P., Bourque, S. L., & Elordi, C. A. (1996). Children's perceptions of corporal punishment, caretaker acceptance, and psychological adjustment in a poor, biracial southern community. *Journal of Marriage and the Family*, 58(4), 842-852.
- Rohner, R. P., Hahn B. C., & Rohner E. C. (1980). Social class differences in perceived parental acceptance-rejection and self-evaluation among Korean-American children. *Behavior Science Research*, 15, 55-66.
-

- Rohner, R. P., Kean, K. J., & Cournoyer, D. E. (1991). Effects of corporal punishment, perceived caretaker warmth, and cultural beliefs on the psychological adjustment of children in St. Kitts, West Indies. *Journal of Marriage and the Family*, 53, 681-693.
- Rohner, R. P., & Ness, R. C. (1975). Procedures for assessing the validity and reliability of data in cross-cultural research. *Catalog of Selected Documents in Psychology*, 5, 190.
- Rohner, R. P. & Nielson C. C. (1978). *Parental Acceptance and Rejection: A Review and Annotated Bibliography of Research and Theory*. New Haven, CT: HRAF Press.
- Rohner, R. P., & Pettingill, S. M. (1985). Perceived parental acceptance-rejection and parental control among Korean adolescents. *Child Development*, 56(2), 524-528.
- Rohner, R. P., & Rohner, E. C. (1979). Coping with perceived parental rejection: Correlates of social cognition. In Eckensburger, L. H., Lonner, W. J., & Poortinga, Y. H. (Eds.), *Cross-Cultural Contributions to Psychology* (pp.195-204). Amsterdam, Netherlands: Swets and Zeitlinger.
- Rohner, R. P., & Rohner, E. C. (1980). Antecedents and consequences of parental rejection: A theory of emotional abuse. *Child Abuse and Neglect*, 4, 189-198.
- Rohner, R. P., & Rohner, E. C. (1980). Parental acceptance-rejection and parental control: Cross-cultural codes [abstract]. *Ethnology*, 20, 245-260.
- Rohner, R. P. & Rohner, E. C. (1980). Worldwide tests of parental acceptance-rejection theory. *Behavioral Science Research*, 15, 1-21.

- Rohner, R. P., Rohner, E. C. & Roll, S. (1980). Perceived parental acceptance-rejection and personality organization among Mexican and American elementary school children. *Behavior Science Research*, 15, 23-39.
- Rohner, R. P., & Rohner, E. C. (1982). Enculturative continuity and the importance of caretakers: *Cross-cultural codes*. *Behavior Science Research*, 17(1-2), 91-113.
- Rohner, R. P., Saavedra, J. M., & Granum, E. O. (1978). Development and validation of the parental acceptance-rejection questionnaire. *Catalog of Selected Documents in Psychology*, 8, 17-48.
- Saavedra, J. M. (1977). The interaction between adolescents' perception of parental warmth and control and the association of these dimensions of parenting with self-esteem and self-adequacy among Puerto Rican males. *Dissertation Abstracts International*, 38(7-B), 3372.
- Saavedra, J. M. (1980). Effects of perceived parental warmth and control on the self-evaluation of Puerto Rican adolescent males. *Behavior Science Research*, 15, 41-54.
- Salama, M. (1987). Perceived parental acceptance-rejection and personality dispositions among college students in Egypt. In Ç. Kağıtçıbaşı (Ed.), *Growth and Progress in Cross-Cultural Psychology*. (pp. 181-188). Lisse: Swets and Zeitlinger, B.V.
- Salama, M. (1991). Self-esteem and parental controls in late adolescence and young adulthood. *Egyptian Journal of Psychological Research*, 679-702.
- Sears, R.R., Maccoby, E.E. & Levin, H. (1957). *Patterns of child rearing*. Evanston, III.: Row, Peterson.
-

Yörüklüoğlu, A. (1982). *Çocuk Ruh Sağlığı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Zaidi, S.M.H. (1975). Psychological research on social change. In S.M.H. Zaidi (Ed.), *Frontiers of psychological research in Pakistan* (pp. 43-59). Karachi: Department of Psychology, University of Karachi.

Zeytinoğlu, S., Kozcu, Ő. (1987). *A study of Child Abuse in Turkey*. Paper presented at the meeting of the First European Congress on Child Abuse and Neglect, Rhodes, Greece.

COMPUTER SOFTWARE

Rohner, P. C. & Rohner R. P. (1995). *PARSCORE II* (computer software). Storrs, CT: Rohner Research.

APPENDIX-A
Demographic Data
(TURKEY)

Table 1.1

(Girls / Boys) Mother's Age							
Age Group	Coded Level	Frequency		Percentage		Mother's Mean Age	
		Girls	Boys / Girls	Girls	Boys	Girls (N=90)	Boys (N=80)
25-29	1	3	10	3.33	12.5		
30-34	2	12	20	13.33	25.0		
35-39	3	29	40	32.22	50.0	41.3	37.9
40-44	4	38	08	42.22	10.0		
45-49	5	06	02	6.66	2.5		
≥50	6	02	0	2.22	0.0		

Table 1.2

Father's Age (Girls / Boys)									
Age Group	Coded Level	Frequency				Percentage		Mother's Mean	
		Age		Girls	Boys	Girls	Boys	Girls	Boys
		Girls	Boys						
35-39	1	12	4	13.33	5.0				
40-44	2	24	18	26.66	22.5				
45-49	3	38	22	42.22	27.5	46.5	45.2		
50-54	4	10	31	11.11	38.75				
55-59	5	6	5	6.66	6.25				

Table 1.3

Family Size (Boys/					
No. of Siblings	Frequency		Percentage		
	Girl	Boy	Girl	Boy	
1	14	15	15.5	18.75	
2	28	25	31.1	31.25	
3	40	32	44.4	40.0	
4 >	8	8	8.8	10.0	

Table 1.4

Mother's Education (Girls / Boys)				
Education Level	Frequency		Percentage	
	Girl	Boy	Girl	Boy
Home Education Only	1	3	1.11	3.75
Primary School	14	17	15.55	21.25
Secondary School	20	35	22.22	43.75
High School	30	10	33.33	12.5
University Graduate	25	15	27.77	18.75

Table 1.5

Father's Education (Girls)				
Education Level	Frequency		Percentage	
	Girl	Boy	Girl	Boy
Home Education Only	3	1	3.33	1.25
Primary School	12	9	13.33	11.5
Secondary School	13	10	14.44	12.5
High School	30	28	33.33	35.0
University Graduate	32	32	35.55	34.04

Table 1.6

Status of Mothers (Girls / Boys)				
Status	Frequency		Percentage	
	Girl	Boy	Girl	Boy
Working	27	17	30.0	21.25
Non-Working	63	63	70.0	78.75

Table 1.7

Father's Occupation (Girls / Boys)				
Occupation	Frequency		Percentage	
	Girl	Boy	Girl	Boy
Unemployed	19	20	21.11	25.05
Government employee	62	52	68.88	65.0
Retired	8	6	8.88	7.5
Other	1	2	1.11	2.5

Demographic Data

(Pakistan)

Table 1.8

Mothers' Age (Boys)							
Age Group	Coded Level	Frequency		Percentage		Mother's Mean	
		Age		Girls	Boys	Girls	Boys
		Girls	Boys				
25-29	1	2	2	2.04	2.13		
30-34	2	25	12	25.51	12.77		
35-39	3	37	40	37.76	42.55	37.57	39.04
40-44	4	17	20	16.66	21.28		
45-49	5	15	13	14.07	13.83		
≥50	6	2	7	1.96	7.45		

Table 1.9

Father's Age (Girls / Boys)							
Age Group	Coded Level	Frequency		Percentage		Father's Mean Age	
		Girls	Boys	Girls	Boys	Girls	Boys
30-34	1	-	3	-	3.19		
35-39	2	9	8	9.18	8.51		
40-44	3	38	28	38.78	29.78	37.57	39.04
45-49	4	26	26	26.53	27.66		
50-54	5	20	19	20.41	20.21		
55-59	6	5	10	5.10	10.64		

Table 1.10

Family Size (Girls/Boys)				
No. of Siblings	Frequency		Percentage	
	Girl	Boy	Girl	Boy
1	4	1	4.08	1.06
2	8	5	8.16	5.32
3	11	12	11.22	12.76
4	48	28	48.98	29.78
5 ≥	27	48	27.55	51.06

Table 1.11

Mother's Education (Girls / Boys)				
Education Level	Frequency		Percentage	
	Girl	Boy	Girl	Boy
Home Education Only	2	1	2.04	1.06
Primary School	4	5	4.08	5.32
Secondary School	36	32	36.73	34.04
High School	48	42	48.98	44.68
University Graduate	8	14	8.16	14.89

Table 1.12

Father's Education Girls / Boys				
Education Level	Frequency		Percentage	
	Girl	Boy	Girl	Boy
Home Education Only	3	1	3.06	1.06
Primary School	2	5	2.04	5.32
Secondary School	18	28	18.37	29.79
High School	50	28	51.02	29.79
University Graduate	25	32	25.51	34.04

Table 1.13

Status of Mothers (Girls / Boys)

Status	Frequency		Percentage	
	Girl	Boy	Girl	Boy
Working	14	9	14.29	9.57
Non-Working	84	85	85.71	90.43

Table 1.14

Father's Occupation (Girls / Boys)

Occupation	Frequency		Percentage	
	Girl	Boy	Girl	Boy
Private Jobs	12	15	12.24	15.96
Government employee	72	70	73.47	74.47
Retired	10	6	10.20	6.38
Other	4	3	4.08	3.19

Appendix-B

EGE ÜNİVERSİTESİ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ İZMİR

BACKGROUND DATA SHEET

A: Çocuk Hakkında Bilgi

1. Cinsiyet: Erkek:_____ Kız:_____
2. Yaş: _____
3. Sınıf:_____
4. Toplumsal (sosyal) derce: Üst tabaka / Orta tabaka / Alt tabaka
5. Ailedeki toplam kazanç:_____
6. Geçen sınıftaki eğitimsel gösteri: _____
7. Evin toplam üyeleri: _____
8. Kaç Kardeş var? _____
9. Sizinle en çok kim ilgileniyor ? Anne:_____ Baba:_____ Diğer:_____

B: Anne Hakkında Bilgi

1. Çocukla olan yakınlığı nedir? Anne: _____ Diğer: _____
2. Yaş: _____
3. Eğitim: _____
4. İş: Çalışıyor /Çalışmıyor
5. Meslek: _____ (Eğer varsa)

C: Baba Hakkında Bilgi

1. Yaş: _____
  2. Eğitim: _____
  3. İş: Çalışıyor / Çalışmıyor
-

4. Meslek: _____
5. Anne ve babanın evlilik durumu belirtiniz:
1. Evli ve birlikte yaşıyorlar
  2. Boşanmış/Dul _____

CHILD PARQ-CONTROL (Annem Formu)

BENİM ANNEM İÇİN DOĞRU BENİM ANNEM İÇİN DOĞRU DEĞİL

	Heman Hemen Her Zaman	Bazen	Nadiren Doğru	Hiç bir zaman Doğru Değil
1. Annem benim hakkımda güzel şeyler söyler.	_____	_____	_____	_____
2. Annem kötü davrandığı zaman beni küümseyerek azarlar.	_____	_____	_____	_____
3. Annem beni hiç yokmuşum gibi davranır.	_____	_____	_____	_____
4. Annem beni gerçekten sevmez.	_____	_____	_____	_____
5. Neleri yapmaya izinli olduğumu ve neleri yapmaya izinli olmadığını kesin ve tam olarak anlamamı sağlar.	_____	_____	_____	_____
6. Planlarımız hakkında benimle konuşur ve söyleyeceklerimi dinler.	_____	_____	_____	_____
7. Onun sözünü dinlemediğim zaman beni başkalarına şikayet eder.	_____	_____	_____	_____
8. Benimle candan ilgilenir.	_____	_____	_____	_____
9. Evden dışarı çıkacağım zaman, saat kaçta evde olmam gerektiğini kesin bir biçimde bildirir.	_____	_____	_____	_____
10. Arkadaşlarımı eve getirmek için beni cesaretlendirir, onların hoş vakit geçirmesini sağlar.	_____	_____	_____	_____
11. Beni küçük düşürür ve benimle alay eder.	_____	_____	_____	_____
12. Onu rahatsız etmediğim sürece beni bilmezlikten gelir.	_____	_____	_____	_____

BENİM ANNEM İÇİN DOĞRU   **BENİM ANNEM İÇİN DOĞRU DEĞİL**

	Hemen Her Zaman	Nadiren Bazen	Hiç bir zaman Doğru Değil
42. Bana istenildiğimi ve ihtiyaç duyulduğumu hissettirir.	.		
43. Sınırına dokunduğumu söyler.	.		
44. Beni çok önemser.	.		
45. Ona kalsa, her attığım adıma karşılabilmeyi çok isterdi.	.		
46. İyi davrandığımda zaman benimle gurur duyduğunu söyler.	.		
47. Beni kırmak için elinden geleni yapar.	.		
48. Önün hatırlaması gerektiğini düşündüğüm önemli şeyleri unutturur.	.		
49. Kötü hareket ettiğimde artık sevilmediğimi hissettirir.	.		
50. Bana bazı görevler verir ve bu görevleri yerine getirmeden, başka bir şey yapmama izin vermez.	.		
51. Yaptığım şeyin önemli olduğunu bana hissettirir.	.		
52. Kötü davrandığım zaman beni korkutur veya tehdit eder.	.		
53. Zamanını benimle geçirmekten hoşlanır.	.		
54. Canım ne isterse yapmama izin verir.	.		

BENİM ANNEM İÇİN DOĞRU   **BENİM ANNEM İÇİN DOĞRU DEĞİL**

	Heman Hemen Her Zaman	Bazen	Nadiren Doğru	Hiç bir zaman Doğru Değil
68. Canım acıdığı zaman veya hasta olduğum zaman kendimi daha iyi hissetmem için gayret eder.	_____	_____	_____	_____
69. Kötü davrandığım zaman benden utandığını söyler.	_____	_____	_____	_____
70. Beni sevdiğini söyler.	_____	_____	_____	_____
71. Bana nazik ve yumuşak davranır.	_____	_____	_____	_____
72. Kötü davrandığım zaman beni utandırır ve suçlu hissettirir.	_____	_____	_____	_____
73. Beni mutlu etmeye çalışır.	_____	_____	_____	_____

CHILD PARQ -CONTROL (Babam Formu)

BENİM BABAM İÇİN DOĞRU BENİM BABAM İÇİN DOĞRU DEĞİL

	Heman Hemen Her Zaman	Bazen	Nadiren Doğru	Hiç bir zaman Doğru Değil
1. Babam benim hakkımda güzel şeyler söyler	_____	_____	_____	_____
2. Babam kötü davrandığı zaman beni küümseyerek azarlar.	_____	_____	_____	_____
3. Babam beni hiç yokmuşum gibi davranır.	_____	_____	_____	_____
4. Babam beni gerçekten sevmez.	_____	_____	_____	_____
5. Neleri yapmaya izinli olduğumu ve neleri yapmaya izinli olmadığını kesin ve tam olarak anlamamı sağlar.	_____	_____	_____	_____
6. Planlarımız hakkında benimle konuşur ve söyleyeceklerimi dinler.	_____	_____	_____	_____
7. Onun sözünü dinlemediğim zaman beni başkalarına şikayet eder.	_____	_____	_____	_____
8. Benimle candan ilgilenir.	_____	_____	_____	_____
9. Evden dışarı çıkacağım zaman, saat kaçta evde olmam gerektiğini kesin bir biçimde bildirir.	_____	_____	_____	_____
10. Arkadaşlarımı eve getirmek için beni cesaretlendirir, onların hoş vakit geçirmesini sağlar.	_____	_____	_____	_____
11. Beni küçük düşürür ve benimle alay eder.	_____	_____	_____	_____
12. Onu rahatsız etmediğim sürece beni bilmezlikten gelir.	_____	_____	_____	_____

BENİM BABAM İÇİN DOĞRU   BENİM BABAM İÇİN DOĞRU DEĞİL

	Heman Hemen Her Zaman	Bazen	Nadiren Doğru	Hiç bir zaman Doğru Değil
13. Kızdığı zaman bana bağırır.	_____	_____	_____	_____
14. Sürekli nasıl davranmam gerektiğini söyler.	_____	_____	_____	_____
15. Benim için önemli olan şeyleri ona anlatmamı kolaylaştırır.	_____	_____	_____	_____
16. Bana çok sert davranır.	_____	_____	_____	_____
17. Onun yanında olmamdan hoşlanır.	_____	_____	_____	_____
18. İnsanın bir çok kuralları olmasının ve bu kurallar çerçevesinde yaşamasının iyi bir şey olduğuna inanır.	_____	_____	_____	_____
19. Bir şeyi iyi yaptığım zaman gurur duymamı sağlar	_____	_____	_____	_____
20. Haketmediğim zaman bile bana vurur.	_____	_____	_____	_____
21. Benim için yapması gereken şeyleri unuttur.	_____	_____	_____	_____
22. Beni büyük bir baş belası olarak görür.	_____	_____	_____	_____
23. Bana dilediğim kadar özgürlük tanır.	_____	_____	_____	_____
24. Beni başkalarına över.	_____	_____	_____	_____
25. Kızdığı zaman beni çok sert bir şekilde cezalandırır.	_____	_____	_____	_____
26. Benim gerekli gıdayı almam için gayret eder.	_____	_____	_____	_____

BENİM BABAM İÇİN DOĞRU   BENİM BABAM İÇİN DOĞRU DEĞİL

	Heman Hemen Her Zaman	Bazen	Nadiren Doğru	Hiç bir zaman Doğru Değil
42. Bana istenildiğimi ve ihtiyaç duyulduğumu hissettirir.	_____	_____	_____	_____
43. Sinirine dokunduğumu söyler.	_____	_____	_____	_____
44. Beni çok önemser.	_____	_____	_____	_____
45. Ona kalsa, her attığım adıma karşılabilmeyi çok isterdi.	_____	_____	_____	_____
46. İyi davrandığımda zaman benimle gurur duyduğunu söyler.	_____	_____	_____	_____
47. Beni kırmak için elinden geleni yapar.	_____	_____	_____	_____
48. Onun hatırlaması gerektiğini düşündüğüm önemli şeyleri unutturur.	_____	_____	_____	_____
49. Kötü hareket ettiğimde artık sevildiğimi hissettirir.	_____	_____	_____	_____
50. Bana bazı görevler verir ve bu görevleri yerine getirmeden, başka bir şey yapmama izin vermez.	_____	_____	_____	_____
51. Yaptığım şeyin önemli olduğunu bana hissettirir.	_____	_____	_____	_____
52. Kötü davrandığım zaman beni korkutur veya tehdit eder.	_____	_____	_____	_____
53. Zamanını benimle geçirmekten hoşlanır.	_____	_____	_____	_____
54. Canım ne isterse yapmama izin verir.	_____	_____	_____	_____

BENİM BABAM İÇİN DOĞRU   **BENİM BABAM İÇİN DOĞRU DEĞİL**

	Heman Hemen Her Zaman	Bazen	Nadiren Doğru	Hiç bir zaman Doğru Değil
55. Üzülduğüm veya canım sıkıldığında bana yardım etmeye çalışır.	_____	_____	_____	_____
56. Kötü davrandığım zaman arkadaşlarımın önünde beni utandırır.	_____	_____	_____	_____
57. Benden uzak kalmaya çalışır.	_____	_____	_____	_____
58. Beni şikayet eder.	_____	_____	_____	_____
59. Ne yaparsam yapayım, yaptığımı denetlemek/ kontrol altında tutmak ister.	_____	_____	_____	_____
60. Ne düşündüğümü merak eder ve o konuda benimle konuşmayı sever.	_____	_____	_____	_____
61. Ne yaparsam yapayım başka çocukların benden iyi olduğunu söyler.	_____	_____	_____	_____
62. Plan yaptığı zaman benim istediğim şeylere dikkat eder.	_____	_____	_____	_____
63. Önemli olduğunu düşündüğüm şeyleri onun için uygun olmasa bile yapmama izin verir.	_____	_____	_____	_____
64. Başka çocukların benden daha iyi davrandığını söyler.	_____	_____	_____	_____
65. Beni başkalarının bakımına bırakır.	_____	_____	_____	_____
66. İstenmediğimi bilmemi sağlar.	_____	_____	_____	_____
67. Yaptığım şeylerle ilgilenir.	_____	_____	_____	_____

APPENDIX-C CHILD PAQ

BENİM İÇİN
DOĞRU

BENİM İÇİN
DOĞRU DEĞİL

	Hemen Hemen Her Zaman	Bazen	Nadiren Doğru	Hiç bir Zaman Doğru Değil
1. Döğüşmek ve kötü huylu olmak aklımdan geçiyor.	_____	_____	_____	_____
2. Hasta olduğum zaman annemin bana acımasından hoşlanırım.	_____	_____	_____	_____
3. Kendimi severim.	_____	_____	_____	_____
4. İstedğim şeyleri başkaları kadar becerebilirim.	_____	_____	_____	_____
5. Hislerimi başkalarına göstermekte zorluk çekerim.	_____	_____	_____	_____
6. Bir şeyi deneyip de yapamıyorsam kendimi çok kötü hissederim ve kızarım.	_____	_____	_____	_____
7. Bana göre hayat hoştur.	_____	_____	_____	_____
8. İçimden birine veya bir şeye vurmak gelir.	_____	_____	_____	_____
9. Anne ve babamın bana pek çok sevgi göstermelerinden hoşlanırım.	_____	_____	_____	_____
10. İşe yaramadığımı ve hiçbir zaman yaramayacağımı düşünürüm.	_____	_____	_____	_____
11. Ben hiç bir şeyi iyi yapabildiğime inanmıyorum.	_____	_____	_____	_____
12. Anne ve babama karşı sevgi dolu olmak benim için kolay.	_____	_____	_____	_____
13. Ortada sebep yokken kendimi keyifsiz ve huysuz hissederim.	_____	_____	_____	_____

	BENİM İÇİN DOĞRU		BENİM İÇİN DOĞRU DEĞİL	
	Hemen Her Zaman	Hemen Bazen	Nadiren Doğru	Hiç bir Zaman Doğru Değil
14. Hayatı tehlikelerle dolu görüyorum.	_____	_____	_____	_____
15. Kızınca birseyleri atıp kırarım	_____	_____	_____	_____
16. Mutsuz olduğum zaman problemlerimi kendim halletmekten hoşlanırım.	_____	_____	_____	_____
17. Tanımadığım birıyla karşılaşınca o insanın benden üstün olduğunu düşünürüm.	_____	_____	_____	_____
18. İstedğim şeyler için başarılı bir şekilde mücadele ederim.	_____	_____	_____	_____
19. Dostluk kurmakta ve dostluklarımı sürdürmekte zorluk çekerim.	_____	_____	_____	_____
20. İşler kötü gidince çok üzülüyorum.	_____	_____	_____	_____
21. Dünyanın iyi ve mutlu bir yer olduğunu düşünüyorum.	_____	_____	_____	_____
22. Saçma seyler yapan insanlarla alay ederim.	_____	_____	_____	_____
23. Annemin benimle çok ilgilenmesinden hoşlanıyorum.	_____	_____	_____	_____
24. İyi bir insan olduğumu düşünüyor ve başkalarının da öyle düşünmesini istiyorum.	_____	_____	_____	_____
25. Başarısız bir insan olduğumu düşünüyorum.	_____	_____	_____	_____
26. Aileme onları sevdiğimi göstermek benim için kolaydır.	_____	_____	_____	_____

	BENİM İÇİN DOĞRU		BENİM İÇİN DOĞRU DEĞİL	
	Hemen Hemen Her Zaman	Bazen	Nadiren Doğru	Hiç bir Zaman Doğru Değil
27. Bir an keyifli ve neşeli, bir an kederli ve mutsuz oluyorum.	_____	_____	_____	_____
28. Benim için dünya mutsuz bir yer.	_____	_____	_____	_____
29. Kızdığım zaman surat asıyorum.	_____	_____	_____	_____
30. Zorlandığım zaman başkalarının beni cesaretlendirmesinden hoşlanırım.	_____	_____	_____	_____
31. Kendimden oldukça memnunum.	_____	_____	_____	_____
32. Yapmayı denediğim birçok şeyi yapamadığımı hissediyorum.	_____	_____	_____	_____
33. Sevdiğim birine karşı hislerimi göstermek bana zor geliyor.	_____	_____	_____	_____
34. kolay kolay kızmam veya üzülmem.	_____	_____	_____	_____
35. Dünyayı tehlikeli bir yer olarak görüyorum.	_____	_____	_____	_____
36. Hiddetimi kontrol etmekte zorluk çekiyorum.	_____	_____	_____	_____
37. Canım acıdığı veya hasta olduğumda anne babamın üstümde titremelerinden hoşlanırım.	_____	_____	_____	_____
38. Kendimden memnun değilim.	_____	_____	_____	_____
39. Yaptığım şeylerde başarılı olduğumu hissediyorum.	_____	_____	_____	_____

	BENİM İÇİN DOĞRU		BENİM İÇİN DOĞRU DEĞİL	
	Hemen		Hiç bir Zaman	
	Hemen		Nadiren Doğru	
	Her Zaman	Bazen	Doğru	Değil
40. Dostlarıma onları gerçekten sevdiğimi göstermek benim için kolaydır.	_____	_____	_____	_____
41. Zor problemler karşısında kolaylıkla huzursuz oluyorum.	_____	_____	_____	_____
42. Hayat benim için iyi bir şey.	_____	_____	_____	_____

APPENDIX-D

NOWICKI- STRICKLAND PERSONAL REACTION SURVEY (Nowicki-Strickland 1972)

Açıklama

Aşağıda bir dizi soru bulunmaktadır. Her sorunun cevabı sorunun altındaki "Evet" ve "Hayır" kelimeleri olarak verilmiştir. Sorunun cevabı size göre "Evet" ise evetin yanına (X) işareti koyunuz. "Hayır" ise hayırın yanına (X) işareti koyunuz. Bu sorulara verdiğiniz cevaplarla görüşlerinizi, düşüncelerinizi açıklayacaksınız. Samimi cevaplarınız için şimdiden teşekkür ederim.

	<u>EVET</u>	<u>HAYIR</u>
1. Çözmeye uğraşmadan da çoğu sorunlarınızın kendi kendine çözüleceğine, yok olacağına inanırmısınız?	_____	_____
2. Kendi kusurunuz olmayan şeylerden dolayı sık sık suçlandığınız oldu mu ?	_____	_____
3. Zaten her şeyin istenen biçimde sonuçlanmadığı düşüncesiyle, çok çalışmanın hiçbir işe yaramadığı kanısındamısınız ?	_____	_____
4. Çoğu zaman ana-babaların çocukların söylediklerine gereken önemi verdikleri kanısındamısınız?	_____	_____
5. İyi dileklerde bulunmanın, iyi şeylerin olmasını sağlayacağı kanısındamısınız ?	_____	_____
6. Bir arkadaşınızın düşüncesini değiştirmenin çoğunlukla çok güç olduğu kanısındamısınız?	_____	_____

7. Herhangi bir konuda ana-
babanızın düşüncesini
değiştirmenin çok güç olacağı
kanısındamısınız?

_____

8. Yanlış bir şey yaptığınızda,
yanlış düzeltmek için
yapabileceğiniz pek bir şey
olmadığı kanısındamısınız?

_____

9. Çocukların çoğunun doğuştan
sporda yetenekli olduğuna
inanırmısınız?

_____

10. Çoğu sorunları, güçlükleri
çözmenin en iyi yolunun onlara
boş vermek olduğu
kanısındamısınız?

_____

11. Kendi yaşınızda bir çocuk size
vurmaya kalkışır, onu
durdurmak için yapabileceğiniz
hiçbir şey olmadığı
kanısındamısınız?

_____

12. Size kötü davrandıkları,
genellikle bunun hiçbir nedeni
olmadığı kanısındamısınız?

_____

13. Çoğunlukla bugün
yaptıklarınızla gelecekte
olabilecekleri değiştirebileceğinizi
düşünürmüsünüz?

_____

14. Ne yaparsanız yapın, meydana
gelecek kötü şeyleri
durduremayacağınıza
inanırmusunuz?

_____

15. Evinizde işlerin yolunda
gitmesi için sizin çalışmanızın
çoğunlukla yararsız olduğu
kanısındamısınız?

_____

16. Akranlarınızdan biri size
düşman olmak istiyorsa bu
düşmanlığı değiştirmek için

_____

yapabileceğiniz pek bir şey
olmadığı kanısındamısınız?

_____

17. Genellikle, evde ne yemek
istediğiniz konusunda size pek
fazla söz düşmediği
düşüncesindemisiniz?

_____

18. Biri sizden hoşlanmadığında,
bu konuda yapabileceğiniz pek
birşey olmadığı kanısındamısınız?

_____

19. Diğer çocukların çoğunun
sizden daha akıllı olması
nedeniyle okulda, çalışıp
çalalamanın hemen hemen
yararsız olduğu kanısındamısınız?

_____

20. Gelecekle ilgili planlar
yapmanın yararına
inanıyor musunuz?

_____

21. Çoğunlukla aile kararları
üzerinde size çok az söz düştüğü
kanısındamısınız?

_____

APPENDIX-E

DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY, UNIVERSITY OF SINDH

INTRODUCTORY

اس ریسرچ میں ہماری دلچسپی یہ ہے کہ آپ یہ بتائیں کہ جب آپ 7 تا 12 سال کے تھے / کی تھی اُس وقت ماں / باپ نے کس طریقے سے آپ کی پرورش کی۔
اس تحقیق میں شرکت کر کے آپ کو درج ذیل امور انجام دینے ہوں گے۔

- (A) آپ سے ذاتی کوائف (Personal Information) کے بارے میں سوالات کیے جائیں گے۔ (مثلاً: عمر، تعلیم، وغیرہ)۔
(B) آپ کو ماں کے پرورش کے طریقے کے بارے میں اپنے احساسات (feelings) کا اظہار کرنا ہوگا۔
(C) آپ کو والد کی دیکھ بھال کے طریقے کے بارے میں اپنے احساسات (feelings) کا اظہار کرنا ہوگا۔
(D) آپ کو اُن سوالات کے جواب دینے ہوں گے جو آپ کی شخصیت کی عکاسی کرتے ہیں۔
(E) آخر میں آپ سے چند امور کے بارے میں آپ کی ذاتی رائے سے متعلق سوالات کیے جائیں گے۔
تمام کام اپنی رفتار کے مطابق انجام دیں۔ جب آپ ایک حصہ مکمل کر لیں تو برائے مہربانی دوسرے حصہ کو انجام دیں۔
آپ کے تعاون (cooperation) کے لئے ہم آپ کے بے حد مشکور (thankful) ہیں۔

(A) Personal Information Questions

1 Name: _____

2 Age (date of birth): _____ Academic class: _____

3 Last academic performance (A/ B/ C/ D/ Pass) / % of total marks : _____

4 No. of brothers: _____ sisters: _____ 5 Birth order: _____

6 Father's age: _____ 7 Education: _____

8 Nature of work: _____

9 Total income of the family (approximately): _____

10 Social class (upper/ upper-middle/ middle): _____

11 Mother's age: _____ 12 Education: _____

13 Working / Non - working: _____

14 Nature of job (House wife/ Any other) : _____

15 Who took more interest in your up bringing when you were 7 to 12 years old?

(Mother: _____ Father: _____ Someone else: _____)

16 How did your mother expressed her love/ warmth when you were 7 to 12 years old?

(kiss/ talking into arms/ praising (e.g. good boy/ good girl) / offering sweets / some other expression) Specify: _____

17 How did your father expressed his love/ warmth when you were 7 to 12 years old?

(kiss/ talking into arms/ praising (e.g. good boy/ good girl) / offering sweets / some other expression) Specify: _____

(B) & (C) بچوں کی پرورش کے متعلق سوالنامہ

CHILD PARQ -CONTROL: Mother/Father (Urdu Version)

ہدایات :-

(Instructions)

اس سوالنامہ میں درج سوالات اس بات کی نشاندہی کرتے ہیں کہ ماں / باپ اپنے بچوں کے ساتھ کیسا برتاؤ کرتے / کرتی ہیں۔ ہر سوال کو سے پڑھیں اور بتائیں کہ امی / ابو نے آپ کی پرورش کس طریقہ سے کی جب آپ 7 تا 12 سال کے تھے / تھی۔

یاد رہے کہ سوال کا کوئی صحیح یا غلط جواب نہیں ہے۔ جواب دینے وقت آپ کے پیش نظر ماں / باپ کا حقیقی رویہ ہونا چاہیے نہ کہ آپ اپنی خواہشات پر عمل کریں کہ امی / ابو کو ایسا رویہ اختیار کرنا چاہیے۔

جواب دینے کا طریقہ :-

ہر سوال کے سامنے بائیں جانب جواب کے لئے چار خانے بالترتیب 'اکثر و بیشتر'، 'کبھی کبھی'، 'مہم کم' اور 'کبھی نہیں' دیئے گئے ہیں۔ آپ سمجھتے / سمجھتی ہیں کہ ماں / باپ نے آپ کی پرورش اسی طرح کر رہے تھے / کر رہی تھی۔ جیسا کہ سوال میں کہا گیا ہے تو اپنے آپ سے مزید سوچیں کہ کیا ماں / باپ 'اکثر و بیشتر' آپ کے ساتھ ایسا برتاؤ کرتی تھیں / کرتے تھے۔ 'کبھی کبھی' ان کا برتاؤ ایسا ہوتا تھا۔ اگر ماں / باپ تقریباً ہمیشہ آپ کو ایسا برتاؤ کرتی تھی / کرتے تھے تو آپ کالم 'اکثر و بیشتر' کے نیچے صحیح '✓' کا نشان لگادیں۔ اگر ان کا برتاؤ کبھی کبھار ایسا ہوتا تو پھر 'کبھی کبھی' کے نیچے '✓' کا نشان لگادیں۔ اگر آپ سمجھتے / سمجھتی ہیں کہ امی / ابو ایسا برتاؤ آپ کے ساتھ کبھی بھی نہیں کرتی تھی / کرتے تھے جیسا کہ سوال میں کہا گیا ہے تو آپ 'کبھی نہیں' کے نیچے نشان لگادیں '✓' اور اگر ماں / باپ ایسا برتاؤ بہت کم حد تک کرتی تھی / کرتے تھے تو آپ 'مہم کم' کے نیچے '✓' کا نشان لگادیں۔

مثال :-

(Example)

اگر آپ سمجھتے / سمجھتی ہیں کہ آپ کے ابو / امی آپ کو ہمیشہ پیار کرتے تھے، جب آپ اچھا کام کرتے تھے / کرتی تھی تو جواب یوں دیں۔

اکثر و بیشتر	کبھی کبھی	مہم کم
✓		

1- امی / ابو مجھے پیار کرتی تھی / کرتے تھے جب میں اچھا کام کرتا تھا / کرتی تھی۔

(B) / (C) ماں / باپ سے متعلق سوالنامہ

اکثر پوچھ	کبھی کبھی	بہت کم
1- اُمّی میرے بارے میں اچھی باتیں کہتے تھے / کہتی تھی۔	_____	_____
2- جب میں بد تمیزی کرتا / کرتی تو اُمّی / اُمّی مجھے برا بھلا کہتی تھی / کہتے تھے۔	_____	_____
3- اُمّی / اُمّی مجھ پر توجہ نہیں دیتے تھے / ادیتی تھی۔	_____	_____
4- اُمّی / اُمّی حقیقت میں مجھ سے محبت نہیں کرتے تھے / کرتی تھی۔	_____	_____
5- اُمّی / اُمّی مجھے اس بات سے آگاہ کرتے / کرتی کہ مجھے کیا کرنا چاہیے۔	_____	_____
6- اُمّی / اُمّی گھریلو معاملات میں مجھ سے بات چیت کرتے تھے / کرتی تھی۔	_____	_____
اور میری رائے پر توجہ دیتے / ادیتی۔	_____	_____
7- جب میں اُمّی / اُمّی کی بات نہیں سنتا / سنتی تو میری شکایات دوسروں سے کرتے تھے / کرتی تھی۔	_____	_____
8- اُمّی / اُمّی مجھ میں بھرپور دلچسپی لیتے تھے / لیتی تھی۔	_____	_____
9- جب میں باہر جاتا / جاتی تو اُمّی / اُمّی پوچھتے تھے / پوچھتی تھی کہ گھر کس وقت واپس آنا ہے۔	_____	_____
10- اُمّی / اُمّی میرے دوستوں کو گھرنے پر میری ہمت افزائی کرتے تھے / کرتی تھی اور ان کو خوش کرنے کی کوشش کرتے / کرتی۔	_____	_____
11- اُمّی / اُمّی میرا مذاق اڑاتے / اڑاتی اور مجھ پر ہنسی تھی / ہنسنے تھے۔	_____	_____
12- اُمّی / اُمّی مجھ پر اس وقت تک توجہ نہیں دیتے تھے / ادیتی تھی جب تک کہ میں ان کیلئے پریشانی کا باعث نہ ہوں۔	_____	_____
13- اُمّی / اُمّی جب ناراض ہوتے تھے / ہوتی تھی تو مجھ پر چیخے چلاتے / چیختی چلاتی۔	_____	_____
14- اُمّی / اُمّی مجھے بتاتے تھے / بتاتی تھی کہ مجھے لوگوں سے کس انداز میں پیش آنا چاہیے۔	_____	_____
15- میں اُمّی / اُمّی پر آسانی سے بھروسہ کر کے اپنی اہم باتیں بتا سکتا تھا / سکتی تھی۔	_____	_____
16- اُمّی / اُمّی مجھ سے سختی سے پیش آتی تھی / آتے تھے۔	_____	_____
17- اُمّی / اُمّی مجھے اپنے پاس رکھنا پسند کرتے تھے / کرتی تھی۔	_____	_____
18- اُمّی / اُمّی نظم و ضبط پر یقین رکھتے تھے / رکھتی تھی اور اس پر کاربند رہتے / رہتی۔	_____	_____
19- جب میں اچھا کام کرتا تھا / کرتی تھی، تو اُمّی / اُمّی میری ہمت افزائی کرتی / کرتی۔	_____	_____
20- اُمّی / اُمّی مجھے بلاوجہ مارتے تھے / مارتی تھی۔	_____	_____

اکثر و بیشتر کبھی کبھی بہت کم

22- ابو / امی مجھے ایک بڑا بوجھ خیال کرتے تھے / کرتی تھی۔

23- ابو / امی نے مجھے کافی آزادی دے رکھی تھی۔

24- ابو / امی دوسروں کے سامنے میری تعریف کرتے تھے / کرتی تھی۔

25- جب ابو / امی غصہ میں ہوتے / ہوتی تو مجھے

سخت مزادیتی تھی / دیتے تھے۔

26- ابو / امی اس بات کا اطمینان کر لیتے تھے / کر لیتی تھی کہ مجھے مناسب

کھانا کھانے کو ملتا ہے۔

27- ابو / امی مجھے بتاتے تھے / بتاتی تھی کہ کوئی کام مجھے کس طرح کرنا ہے۔

28- ابو / امی مجھ سے گرجو شئی اور محبت بھرے انداز میں

بات کرتے تھے / کرتی تھی۔

29- ابو / امی مجھ پر جلد حسہ کرنے لگتے تھے / لگتی تھی۔

30- میرے سوالوں کے جوابات دینے کے لئے ابو / امی کے پاس وقت نہیں ہوتا تھا۔

31- میں ایسا محسوس کرتا تھا / کرتی تھی کہ ابو / امی مجھے پسند نہیں کرتے / کرتی۔

32- ابو / امی کی طرف سے باہر آنے جانے پر میرے لیے کوئی

پابندی نہیں تھی۔

33- ابو / امی میری تعریف کرتے تھے / کرتی تھی جب میں اس کا مستحق ہوتا / ہوتی۔

34- ابو / امی مجھ پر غصہ کرنے کے بعد مخالفانہ رویہ اختیار کرتے تھے / کرتی تھی۔

35- ابو / امی کو اس بات کی فکر رہتی تھی کہ میرا دوست کون ہے۔

36- ابو / امی اس بات کو یقینی بناتے تھے / بتاتی تھی کہ مجھے وہی کرنا ہے جو

کچھ کہا گیا۔

37- ابو / امی حقیقی مسنون میں میرے کاموں میں دلچسپی لیتے تھے / لیتی تھی۔

38- ابو / امی مجھے سخت باتیں کہتے تھے / کہتی تھی۔

39- جب میں ابو / امی سے مدد طلب کرتا تھا / کرتی تھی

تو وہ مجھے نظر انداز کر دیتے / کر دیتی۔

40- ابو / امی سمجھتے تھے / سمجھتی تھی کہ میری مصیبت کا ذمہ دار میں خود ہوں۔

41- شام کے وقت دوستوں کے ساتھ باہر آنے جانے کی ابو /

امی کی طرف سے مجھ پر کوئی پابندی نہیں تھی۔

42- ابو / امی مجھے اس بات کا احساس دلاتے تھے / دلاتی تھی کہ

وہ مجھے چاہتے / چاہتی ہیں اور میری ان کو ضرورت ہے۔

43- ابو / امی مجھے کہتے تھے / کہتی تھی کہ میں ان کے اعصاب پر سوار رہتا ہوں۔

اکثر پیشتر	کبھی کبھی	بہت کم
46-	ایو / امی مجھے کہتے تھے / کہتی تھی کہ جب میں اچھا کام کرتا / کرتی ہوں تو وہ فخر محسوس کرتے / کرتی ہیں۔	_____
47-	ایو / امی میرے جذبات کو بار بار ٹھیس پہنچاتے تھے پہنچاتی تھی۔	_____
48-	ایو / امی ان اہم واقعات کو بھول جاتی تھی / جاتے تھے جس کو میں چاہتا / چاہتی کہ وہ یاد رکھے۔	_____
49-	ایو / امی مجھے اس بات کا احساس دلاتے تھے / دلاتی تھی کہ اگر میں نے شرارت کی تو مجھے پیار نہیں کیا جائیگا۔	_____
50-	ایو / امی میری مصروفیت کے سلسلے میں بہت افزائی کرتے تھے کرتی تھی۔	_____
51-	ایو / امی مجھے اس بات کا احساس دلاتی تھی / دلاتے تھے کہ میں نے جو کچھ کیا ہے وہ اہم ہے۔	_____
52-	جب میں کوئی غلط کام کرتا / کرتی تو ایو / امی مجھے ڈراتی اور دھمکی دیتے تھے / دیتی تھی۔	_____
53-	ایو / امی میرے ساتھ وقت گزارنا پسند کرتے تھے / کرتی تھی۔	_____
54-	مجھے ایو / امی کی طرف سے کھلی آزادی تھی۔	_____
55-	جب میں خوف یا پریشانی میں مبتلا ہوتا / ہوتی تو ایو / امی میری مدد کرتے تھے / کرتی تھی۔	_____
56-	جب میں ناشائستہ حرکتیں کرتا تھا / کرتی تھی تو ایو / امی میرے دوستوں کے سامنے مجھے شرمندہ کرتے / کرتی۔	_____
57-	ایو / امی مجھ سے دور رہنا چاہتے تھے / چاہتی تھی۔	_____
58-	ایو / امی میری شکایت کرتے تھے / کرتی تھی۔	_____
59-	ایو / امی چاہتے تھے / چاہتی تھی کہ میرا کام ایک نظم و ضبط کے طالع ہو۔	_____
60-	ایو / امی میری رائے کا احترام کرتے تھے / کرتی تھی اور اس کے اظہار میں میری بہت افزائی کرتے / کرتی۔	_____
61-	ایو / امی دوسرے بچوں کے مقابلے میں مجھے کم تر سمجھتے / سمجھتی خواہ میں نے کتنا ہی اچھا کام کیوں نہ کیا ہو۔	_____
62-	ایو / امی گھریلو معاملات میں میری پسند کا خیال رکھتے تھے / رکھتی تھی۔	_____
63-	ایو / امی وہ کام مجھے کرنے دیتی تھی / دیتے تھے جس کو میں اہم سمجھتا / سمجھتی چاہے وہ ان کے لیے کتنا ہی پریشانی کا سبب کیوں نہ بنے۔	_____
64-	ایو / امی میرے مقابلے میں دوسرے بچوں کی کارکردگی کو بہتر سمجھتے تھے / سمجھتی تھی۔	_____
65-	ایو / امی مجھے رشتہ دار یا پڑوسی کے سپرد کردیتی تھی / کر دیتے تھے۔	_____
66-	ایو / امی مجھے اس بات کا احساس دلاتی تھی / دلاتے تھے کہ وہ مجھے پسند نہیں کرتے / کرتی۔	_____

بہت کم	کبھی کبھی	اکثر و بیشتر	
_____	_____	_____	68- جب میں تکلیف پلےساری میں مبتلا ہوتا/ ہوتی تو لایو/ امی مجھے دلا سہ دیتے تھے/ دیتی تھی اور کہتے/ کہتی ہے کہ تم ٹھیک ہو جاؤ گے۔
_____	_____	_____	69- لایو/ امی مجھے کہتے/ کہتی کہ جب تم غلط کام کرتے/ کرتی ہو تو مجھے شرمندگی ہوتی ہے۔
_____	_____	_____	70- لایو/ امی مجھ پر جتلاتے تھے/ جتلاتی تھی کہ وہ مجھ سے بہت پیار کرتے/ کرتی ہیں۔
_____	_____	_____	71- لایو/ امی مجھ سے نرمی اور رحمتی کا برتاؤ کرتے تھے/ کرتی تھی۔
_____	_____	_____	72- جب میں غلط کام کرتا تھا/ کرتی تھی، تو لایو/ امی مجھے شرمندہ کرتے/ کرتی یا جرم کا احساس دلاتے/ دلاتی۔
_____	_____	_____	73- لایو/ امی مجھے خوش رکھنے کی کوشش کرتے تھے/ کرتی تھی۔

(D) شخصیت سے متعلق سوالنامہ

اکثر دہشت	کبھی کبھی	بہت کم	کبھی نہیں
1-	دوسروں سے لڑنے کو میرا جی چاہتا ہے۔		
2-	میں چاہتا/چاہتی ہوں کہ جب میں ہمارے ہوں تو میرے ماں باپ میرے لئے پریشان ہوں۔		
3-	میں اپنے آپ کو پسند کرتا/کرتی ہوں۔		
4-	میں محسوس کرتا/کرتی ہوں کہ میں وہ کچھ کر سکتا/کر سکتی ہوں جو دوسرے لوگ کر سکتے ہیں۔		
5-	مجھے لوگوں کو یہ بتانے میں دشواری ہوتی ہے کہ میں کیا محسوس کرتا/کرتی ہوں۔		
6-	جب میں کوئی کام کرنے کی کوشش کرتا/کرتی ہوں اور نہیں کر سکتا/کر سکتی، تو مجھے برا محسوس ہوتا ہے یا مجھے غصہ آجاتا ہے۔		
7-	میں محسوس کرتا/کرتی ہوں کہ زندگی ایک اچھی چیز ہے۔		
8-	میری طبیعت کسی چیز یا کسی شخص کو مارنے چاہتی ہے۔		
9-	میں چاہتا/چاہتی ہوں کہ میرے والدین مجھے بہت پیار کریں۔		
10-	میں محسوس کرتا/کرتی ہوں کہ میں اچھا/اچھی نہیں ہوں اور کبھی بھی اچھا/اچھی نہیں بن سکوں گا/بن سکوں گی۔		
11-	میں محسوس کرتا/کرتی ہوں کہ میں کسی کام کو اچھے طریقے سے نہیں کر سکتا/کر سکتی۔		
12-	یہ میرے لئے آسان ہے کہ میں اپنے ماں باپ سے محبت کروں۔		
13-	بغیر کسی معقول وجہ کے میرا موڈ خراب ہو جاتا ہے۔		
14-	میں زندگی کو خطرات سے بھر پور دیکھتا/دیکھتی ہوں۔		
15-	میں اس قدر باگلوں ہو جاتا/ہو جاتی ہوں کہ چیزوں کو پھینکتا/پھینکتی اور توڑتا/توڑتی ہوں۔		
16-	جب میں پریشان ہوتا/ہوتی ہوں، تو اپنی مشکلات کو خود حل کرنا چاہتا/چاہتی ہوں۔		
17-	جب میں کسی سے ملتا/ملتی ہوں تو سوچتا/سوچتی ہوں کہ وہ مجھ سے بہتر ہے حالانکہ میں اسکے بارے میں کچھ نہیں جانتا/جانتی۔		
18-	میں جن چیزوں کو حاصل کرنا چاہتا/چاہتی ہوں ان کے لئے جدوجہد کر کے کامیابی حاصل کر سکتا/کر سکتی ہوں۔		
19-	مجھے اچھے دوست بنانے اور دوستی قائم رکھنے میں مشکل پیش آتی ہے۔		
20-	جب مجھ سے کام خراب ہو جائے تو میں پریشان ہو جاتا/ہو جاتی ہوں۔		

اکثر دہشتر	کبھی کبھی	بہت کم	کبھی نہیں
21-	میں سوچتا / سوچتی ہوں کہ دنیا ایک اچھی اور خوشگوار جگہ ہے۔		
22-	میں ان لوگوں کا مذاق اڑاتا / اڑاتی ہوں جو کام چور / کام نہیں کرتے۔		
23-	میں چاہتا / چاہتی ہوں کہ میرے ماں باپ مجھ پر پوری توجہ دیں۔		
24-	میں سوچتا / سوچتی ہوں کہ میں ایک اچھا لڑکا / اچھی لڑکی ہوں اور دوسرے لوگ بھی میرے بارے میں ایسی ہی رائے قائم کریں۔		
25-	میں سوچتا / سوچتی ہوں کہ میں ایک ناکام شخص ہوں۔		
26-	یہ میرے لئے آسان ہے کہ میں اپنے گھر والوں کو بتا سکوں کہ میں ان سے محبت کرتا / کرتی ہوں۔		
27-	میں ایک منٹ میں خوش ہوتا ہوں / ہوتی ہوں اور دوسرے ہی منٹ اُداس اور پریشان ہو جاتا / ہو جاتی ہوں۔		
28-	دنیا میرے لئے ایک ناخوشگوار جگہ ہے۔		
29-	جب میں ذہنی طور پر پریشان ہوتا ہوں / ہوتی ہوں تو ناک بھری چڑھاتا / چڑھاتی ہوں۔		
30-	میں چاہتا / چاہتی ہوں کہ جب میں کسی معاملہ میں پریشان ہوں تو میری ہمت افزائی کی جائے۔		
31-	میں اپنے متعلق اچھا محسوس کرتا / کرتی ہوں۔		
32-	میں محسوس کرتا / کرتی کہ میں وہ بہت ساری چیزیں نہیں کر سکتا / کر سکتی ہوں جو میں کرنا چاہتا / چاہتی ہوں۔		
33-	مجھے کسی سے یہ کہنے میں دشواری پیش آتی ہے کہ میں اسے پسند کرتا / کرتی ہوں۔		
34-	غصہ کرنا پریشان ہونا میرے لئے غیر اہم ہے۔		
35-	میں دنیا کو ایک خطرناک جگہ تصور کرتا ہوں / کرتی ہوں۔		
36-	مجھے اپنے غصہ کو برداشت کرنے میں مشکل پیش آتی ہے۔		
37-	جب میں پریشان یا ہمدرد ہوتا / ہوتی، تو میں چاہتا / چاہتی ہوں کہ میرے لئے ماں باپ میرے خاطر پریشان ہوں۔		
38-	میں اپنے آپ سے ناخوش ہو جاتا / ہو جاتی ہوں۔		
39-	میں محسوس کرتا ہوں / کرتی ہوں کہ میں جو کام کرتا / کرتی ہوں اس میں کامیاب ہوں۔		
40-	یہ میرے لئے آسان ہے کہ میں اپنے دوستوں کو بتا سکوں کہ میں حقیقت میں ان کو پسند کرتا / کرتی ہوں۔		
41-	جب مجھے مشکل مسائل کا سامنا کرنا پڑتا ہے، تو میں جلد ہی پریشان ہو جاتا / ہو جاتی ہوں۔		
42-	زندگی میرے لئے ایک اچھی چیز ہے۔		

(E) ذاتی رائے سے متعلق سوالات

ہدایات :- کسی ایک (ہاں / نہیں) پر نشان لگائیں جو آپ کی ذاتی رائے سے قریب ہوں۔

- 1 کیا آپ سمجھتے / سمجھتی ہیں کہ آپ کے بہت سے مسائل بغیر تدبیر کے خود بخود حل ہو جائیں گے؟ (ہاں / نہیں)
- 2 کیا آپ کو اکثر واقعات ان باتوں کے لئے مورد الزام ٹھہرایا جاتا ہے جو آپ کی غلطی نہ تھی؟ (ہاں / نہیں)
- 3 کیا آپ سمجھتے / سمجھتی ہیں کہ نتائج ہمیشہ حسب نشاء نہیں آتے، اس لیے بہت زیادہ محنت نہیں کرنی چاہیے؟ (ہاں / نہیں)
- 4 کیا آپ محسوس کرتے / کرتی ہیں کہ والدین اکثر واقعات اپنے بچوں کی باتیں دھیان سے نہیں سنتے؟ (ہاں / نہیں)
- 5 جب آپ کو سزا ملتی ہے تو کیا آپ کو عموماً ایسا محسوس ہوتا ہے کہ بغیر کسی وجہ کے سزا ملی؟ (ہاں / نہیں)
- 6 کیا آپ کو اکثر واقعات اپنے دوست کی رائے تبدیل کرنے میں مشکل پیش آتی ہیں؟ (ہاں / نہیں)
- 7 کیا آپ سمجھتے / سمجھتی ہیں کہ والدین کی رائے میں تبدیلی لانا تقریباً ناممکن ہے؟ (ہاں / نہیں)
- 8 کیا آپ محسوس کرتے / کرتی ہیں کہ اگر کوئی غلطی سرزد ہو جائے تو اس بات کے امکانات بہت کم ہیں کہ آپ اس کی تصحیح کر سکیں؟ (ہاں / نہیں)
- 9 کیا آپ سمجھتے / سمجھتی ہیں کہ زیادہ تر بچے پیدائشی طور پر اچھے کھلاڑی ہوتے ہیں؟ (ہاں / نہیں)
- 10 کیا آپ محسوس کرتے / کرتی ہیں کہ زیادہ تر مسائل پر قابو پانے کا بہترین طریقہ یہ ہے کہ ان مسائل پر زیادہ سوچ چارہ نہ کی جائے؟ (ہاں / نہیں)
- 11 کیا آپ محسوس کرتے ہیں / محسوس کرتی ہیں کہ ہم عمر بچے جب آپ کو مارنے پر آمادہ ہو، تو آپ اُسے روکنے کے لیے کچھ نہیں کر سکتے / کر سکتی؟ (ہاں / نہیں)
- 12 کیا آپ نے محسوس کیا ہے کہ جب لوگ آپ کے ساتھ بد تمیزی کرتے ہیں تو عام طور پر اس کی کوئی معقول وجہ نہیں ہوتی؟ (ہاں / نہیں)
- 13 کیا آپ اکثر محسوس کرتے / کرتی ہیں کہ کل پیش آنے والے مسائل کو اپنے آج کے عمل سے بدل سکتے / سکتی ہیں؟ (ہاں / نہیں)
- 14 کیا آپ کو یہ یقین ہے کہ جب خراب واقعات رونما ہونے لگیں تو انہیں روکنے کے لیے کچھ نہیں کر سکتے / کر سکتی؟ (ہاں / نہیں)
- 15 کیا آپ اکثر گھر میں اپنے موقف پیش کرنے کی کوشش کو بیکار سمجھتے / سمجھتی ہیں؟ (ہاں / نہیں)
- 16 کیا آپ محسوس کرتے / کرتی ہیں کہ جب آپ کا کوئی ہم عمر ساتھی دشمنی پر اتر آئے تو حالات بدلنے کے لیے کچھ نہیں کر سکتے / کر سکتی؟ (ہاں / نہیں)
- 17 کیا آپ اکثر ایسا محسوس کرتے / کرتی ہیں کہ گھر میں اپنی پسند کے کھانے کے بارے میں رائے دینے کا حق بہت کم رکھتے / رکھتی ہیں؟ (ہاں / نہیں)
- 18 کیا آپ محسوس کرتے / کرتی ہیں کہ اگر کوئی شخص آپ کو ناپسند کرتا ہے تو آپ اس سلسلے میں کچھ نہیں کر سکتے / کر سکتی؟ (ہاں / نہیں)
- 19 کیا آپ اکثر واقعات محسوس کرتے ہیں کہ اسکول کے دوسرے بچے آپ سے زیادہ چست (smart) ہیں اس لیے کوشش کرنی بیکار ہے؟ (ہاں / نہیں)
- 20 کیا آپ کا یقین ہے کہ پہلے سے کی گئی منصوبہ بندی نتائج کے اعتبار سے بہتر ہوتی؟ (ہاں / نہیں)
- 21 کیا آپ اکثر واقعات ایسا محسوس کرتے / کرتی ہیں کہ خاندانی معاملات کے بارے میں جو کچھ فیصلے کیے جاتے ہیں آپ ان کے بارے میں رائے دینے کا حق رکھتے / رکھتی ہیں؟ (ہاں / نہیں)

APPENDIX-F

Turkish Girls Mother:

Sub_nos	L.Warmth	Host/Agg.	Neglect	Undiffer	Control	Total PARQ
1	25	25	20	14	47	84
2	38	29	28	18	37	113
3	40	28	24	14	34	106
4	22	24	18	16	40	80
5	25	17	17	13	30	72
6	22	15	15	13	38	65
7	36	22	18	13	33	89
8	23	19	21	16	35	79
9	24	20	19	17	41	80
10	33	15	23	11	32	82
11	30	36	25	21	31	112
12	28	23	20	15	29	86
13	22	15	15	12	39	64
14	27	18	19	14	38	78
15	23	15	20	10	33	68
16	41	34	25	26	45	126
17	27	19	16	14	38	76
18	31	25	26	18	34	100
19	30	25	21	20	28	96
20	26	21	29	14	37	90
21	27	29	25	22	39	103
22	22	23	15	14	39	74
23	21	33	19	18	43	91
24	24	26	24	16	38	90
25	26	16	18	10	34	70
26	22	15	16	18	46	71
27	25	18	16	10	37	69
28	21	16	16	13	35	66
29	24	20	15	14	49	73
30	26	26	20	28	37	100
31	21	19	15	12	39	67
32	20	15	17	11	32	63
33	23	16	18	14	35	71
34	27	30	30	21	39	108
35	30	22	25	15	31	92
36	32	15	15	11	34	73
37	24	22	18	16	48	80
38	30	21	23	14	37	88
39	22	15	17	10	29	64
40	23	29	22	16	35	90
41	23	18	21	16	37	78
42	30	15	17	12	34	74
43	30	20	21	14	38	85
44	25	19	19	14	37	77
45	20	15	15	12	31	62
46	23	15	21	11	30	70
47	32	18	19	12	34	81
48	25	26	23	16	38	90

p

Turkish Girls Mother:

Sub_nos	L.Warmth	Host/Agg.	Neglect	Undiffer	Control	Total PARQ
49	30	22	24	15	40	91
50	23	21	15	14	37	73
51	22	15	16	10	18	63
52	30	21	22	16	41	89
53	20	18	16	18	31	72
54	29	20	19	12	38	80
55	25	15	15	14	40	69
56	20	15	19	11	20	65
57	25	20	15	13	36	73
58	23	16	16	14	36	69
59	28	20	16	14	42	78
60	25	19	22	14	27	80
61	22	20	17	15	36	74
62	23	19	16	15	31	73
63	20	17	16	15	22	68
64	30	16	16	16	35	78
65	25	18	18	16	36	77
66	51	31	27	19	34	128
67	43	26	21	16	31	106
68	21	17	15	11	36	64
69	33	24	20	16	41	93
70	25	24	21	10	29	80
71	24	26	23	15	45	88
72	40	39	29	22	52	130
73	24	19	15	13	14	71
74	33	30	28	23	44	114
75	29	31	23	14	36	97
76	24	29	26	16	39	95
77	22	17	17	13	40	69
78	30	42	26	19	41	117
79	23	25	16	14	46	78
80	27	17	17	12	40	73
81	20	20	21	12	21	73
82	38	33	24	19	48	114
83	23	21	16	16	45	76
84	25	22	22	23	43	92
85	21	19	19	11	34	70
86	20	18	19	12	31	69
87	29	20	15	13	35	77
88	23	22	15	12	48	72
89	22	15	18	14	43	69
90	25	31	29	27	41	112
Total	2386	1947	1779	1353	3277	7465

Turkish Girls Father:

Sub_nos	L.Warmth	Host/Agg.	Neglect	Undiffer.	Control	Tot-PARQ
1	26	19	20	13	49	78
2	26	19	20	13	49	78
3	41	27	27	16	33	111
4	21	17	20	10	37	68
5	25	26	25	12	31	88
6	20	18	15	10	31	63
7	50	19	29	13	39	111
8	21	23	19	14	42	77
9	25	15	24	10	29	74
10	35	15	22	10	31	82
11	28	26	34	18	22	106
12	45	24	32	15	38	116
13	20	21	15	12	39	68
14	22	16	20	12	40	70
15	23	15	20	10	34	68
16	39	29	32	15	41	115
17	26	19	16	13	46	74
18	31	22	26	15	36	94
19	28	20	25	19	35	92
20	27	17	20	15	34	79
21	29	30	26	16	41	101
22	22	19	18	16	35	75
23	36	32	27	17	48	112
24	30	18	29	16	36	93
25	27	15	15	10	34	67
26	32	17	18	14	47	81
27	25	15	15	10	37	65
28	21	15	16	10	32	62
29	26	16	16	11	50	69
30	27	27	26	26	37	106
31	21	17	15	12	42	65
32	30	20	22	14	33	86
33	30	15	17	13	35	75
34	45	37	38	26	38	146
35	31	18	21	10	33	80
36	43	40	26	21	43	130
37	36	19	24	14	46	93
38	63	28	31	16	41	138
39	21	18	21	11	27	71
40	39	26	30	14	38	109
41	24	15	22	12	31	73
42	28	15	16	10	43	69
43	36	15	29	13	42	93
44	21	15	19	12	34	67
45	28	15	27	14	25	84
46	21	15	21	10	29	67
47	29	16	21	10	34	76
48	46	26	32	13	30	117

Turkish Girls Father:

Sub_nos	L.Warmth	Host/Agg.	Neglect	Undiffer.	Control	Tot-PARQ
49	40	27	34	26	36	127
50	22	20	15	12	37	69
51	22	15	16	10	19	63
52	21	16	19	12	22	68
53	21	17	15	14	33	67
54	26	22	20	10	44	78
55	22	15	16	14	37	67
56	28	22	20	12	30	82
57	25	18	18	13	37	74
58	42	16	19	14	34	91
59	33	15	18	17	37	83
60	38	17	26	13	20	94
61	26	18	23	13	37	80
62	40	19	18	15	25	92
63	20	19	18	12	28	69
64	29	16	15	14	38	74
65	23	15	17	15	40	70
66	47	24	28	16	37	115
67	35	15	33	11	28	94
68	24	16	19	12	36	71
69	29	23	20	15	37	87
70	21	15	15	10	22	61
71	22	15	22	11	42	70
72	26	17	22	12	33	77
73	24	18	16	13	42	71
74	26	29	26	18	47	99
75	23	16	16	14	31	69
76	58	24	41	17	29	140
77	22	18	20	12	35	72
78	30	28	24	17	40	99
79	27	27	19	14	48	87
80	28	17	19	12	39	76
81	32	18	25	14	21	89
82	26	15	20	13	44	74
83	24	26	17	16	45	83
84	31	27	21	23	49	102
85	24	19	19	10	29	72
86	32	16	27	13	40	88
87	29	15	23	11	45	78
88	47	17	28	11	31	103
89	26	19	20	15	47	80
90	20	22	28	17	35	87
Total	2657	1784	1994	1239	3263	7674

Turkish Girls PAQ

Sub_nos	Host/Agg. Depen.	N-Self.Est	N-Self.Ad.	Emo.Un.R	Emo.Ins	N-Wor.V	Total PAQ	
1	13	22	8	13	11	20	10	97
2	9	9	14	8	14	14	11	79
3	9	19	8	7	12	13	11	79
4	13	20	10	7	12	22	14	98
5	12	18	9	10	9	13	11	82
6	9	17	6	9	7	11	8	67
7	16	17	8	11	12	16	10	90
8	19	18	13	9	14	16	12	101
9	20	19	10	14	14	21	16	114
10	10	14	7	7	16	15	6	75
11	13	23	6	8	8	17	10	85
12	9	14	9	10	14	16	6	78
13	15	17	10	8	12	19	15	96
14	13	16	12	9	9	18	13	90
15	17	12	9	8	8	13	15	82
16	14	22	9	10	10	14	12	91
17	12	20	6	7	10	18	12	85
18	12	17	13	11	14	20	12	99
19	15	20	9	6	8	10	9	77
20	12	20	14	15	12	20	15	108
21	16	21	10	12	14	18	6	97
22	12	22	9	11	9	18	10	91
23	13	22	10	9	10	16	12	92
24	18	19	10	14	14	21	16	112
25	8	19	9	7	6	10	8	67
26	17	18	7	11	15	16	15	99
27	7	22	6	10	6	11	13	75
28	17	18	12	12	12	13	11	95
29	12	20	14	15	17	16	18	112
30	20	18	13	13	13	19	14	110
31	15	24	6	8	11	21	11	96
32	17	21	12	9	10	23	15	107
33	7	20	8	13	15	17	8	88
34	19	17	12	14	10	19	11	102
35	7	20	7	11	16	16	10	87
36	11	10	10	8	10	14	13	76
37	13	20	8	8	13	18	11	91
38	13	24	8	9	10	24	11	99
39	10	18	6	7	10	13	7	71
40	15	24	8	7	9	19	11	93
41	8	15	6	6	6	12	9	62
42	9	16	6	6	10	15	10	72
43	8	20	8	9	12	20	14	91
44	11	18	6	8	11	16	8	78
45	8	18	6	10	6	17	13	78
46	9	15	8	6	8	13	6	65
47	10	22	10	9	14	20	12	97
48	15	18	10	9	13	22	11	98

Turkish Girls PAQ

Sub_nos	Host/Agg.	Depen.	N-Self.Est	N-Self.Ad.	Emo.Un.R	Emo.Ins	N-Wor.V	Total PAQ
49	10	15	8	7	9	19	10	78
50	13	19	9	6	16	18	12	93
51	7	21	6	8	7	10	6	65
52	13	21	6	6	11	19	10	86
53	12	21	7	9	12	20	6	87
54	9	20	9	9	13	15	11	86
55	13	18	8	6	6	16	8	75
56	10	18	7	8	9	12	8	72
57	10	19	6	6	10	18	8	77
58	8	17	14	12	9	17	6	83
59	12	16	12	9	15	17	8	89
60	9	21	6	10	12	22	9	89
61	12	18	6	6	8	16	7	73
62	13	18	14	14	18	21	17	115
63	9	21	6	6	6	16	9	73
64	12	19	7	6	13	12	10	79
65	10	22	8	7	9	7	13	76
66	13	15	10	11	10	16	11	86
67	17	21	6	10	8	21	15	98
68	7	21	6	7	6	15	9	71
69	11	21	10	10	7	16	12	87
70	8	16	8	6	8	9	9	64
71	20	20	12	7	8	23	19	109
72	15	20	12	11	11	20	13	102
73	12	24	11	14	13	22	14	110
74	9	20	9	11	8	13	11	81
75	13	20	15	16	12	19	15	110
76	18	21	6	7	9	16	12	89
77	14	21	9	8	13	19	14	98
78	15	14	6	8	11	19	11	84
79	10	19	8	11	13	16	16	93
80	20	14	12	10	12	22	17	107
81	14	13	11	11	11	16	13	89
82	14	19	8	8	8	17	11	85
83	13	17	17	14	16	22	15	114
84	10	18	6	10	6	14	7	71
85	17	22	10	12	11	22	12	106
86	9	22	12	8	12	24	18	105
87	18	19	10	6	9	21	11	94
88	7	18	6	6	6	14	16	73
89	20	13	10	13	9	21	24	110
90	11	20	8	10	10	17	10	86
Total	1124	1685	812	838	966	1532	1035	7992

Turkish Boys Mother :

Sub-nos.	L-Warmth	Host/Agg.	Neglect	Undiffe.	Control	Tot-PARC
1	43	19	27	13	40	102
2	42	26	25	19	33	112
3	35	29	25	20	37	109
4	47	37	24	20	40	128
5	25	18	21	13	32	77
6	31	18	19	14	33	82
7	35	20	25	14	29	94
8	52	25	25	14	32	116
9	40	26	30	22	38	118
10	33	24	29	18	37	104
11	32	27	16	23	28	98
12	20	18	16	14	33	68
13	25	20	17	12	36	74
14	36	30	30	19	30	115
15	33	29	19	21	29	102
16	20	17	15	17	41	69
17	50	26	31	13	26	120
18	34	27	17	17	32	95
19	33	29	41	18	39	121
20	20	15	16	13	23	64
21	30	17	26	12	24	85
22	25	20	23	14	40	82
23	30	29	18	20	37	97
24	39	25	25	17	28	106
25	25	15	17	12	35	69
26	27	15	15	15	29	72
27	25	24	25	17	36	91
28	46	24	28	14	28	112
29	21	17	18	13	33	69
30	26	27	21	20	41	94
31	38	33	26	22	34	119
32	28	16	20	12	35	76
33	30	22	24	19	37	95
34	22	26	21	19	33	88
35	22	24	19	13	25	78
36	28	19	19	14	32	80
37	26	18	17	15	36	76
38	21	15	16	10	35	62
39	22	20	16	12	32	70
40	24	16	24	11	32	75
41	27	23	24	13	39	87
42	23	19	17	15	45	74
43	40	24	28	21	34	113
44	28	17	20	16	32	81
45	23	18	21	12	37	74
46	49	19	27	14	25	109
47	29	15	22	11	32	77
48	23	17	18	13	38	71

Turkish Boys Mother :

Sub-nos.	L-Warmth	Host/Agg.	Neglect	Undiffe.	Control	Tot-PARC
49	27	26	22	16	33	91
50	24	17	18	11	42	70
51	26	16	21	13	32	76
52	49	18	30	14	26	111
53	42	23	33	16	34	114
54	36	24	26	17	25	103
55	22	18	15	15	40	70
56	41	27	26	16	38	110
57	31	29	38	26	36	124
58	22	16	15	10	34	63
59	51	26	34	16	33	127
60	23	15	16	14	37	68
61	33	23	28	25	39	109
62	23	15	17	12	30	67
63	27	22	18	15	40	82
64	33	23	19	17	35	92
65	30	23	17	14	38	84
66	32	20	18	14	39	84
67	29	24	22	14	34	89
68	57	24	28	15	36	124
69	20	15	33	13	34	81
70	35	17	26	11	25	89
71	21	19	18	16	31	74
72	31	23	18	14	30	86
73	42	22	28	14	34	106
74	38	33	21	16	41	108
75	37	20	22	13	29	92
76	34	26	26	22	44	108
77	25	18	16	10	38	69
78	21	20	36	15	45	92
79	22	28	24	23	41	97
80	40	20	26	19	36	105
TOTAL	2507	1744	1818	1246	2741	7315

Turkish Boys Father :

Sub-nos.	L-Warmth	Host/Agg	Neglect	Undiffer.	Control	Tot-PARC
1	58	17	31	11	27	117
2	40	28	23	17	35	108
3	28	20	25	12	38	85
4	47	31	26	21	36	125
5	31	18	21	12	30	82
6	41	22	21	14	39	98
7	40	22	28	14	28	104
8	57	31	31	18	32	137
9	40	36	40	28	40	144
10	43	31	33	27	38	134
11	50	29	39	35	29	153
12	23	20	18	12	33	73
13	22	16	19	11	36	68
14	53	26	30	16	29	125
15	23	18	18	19	37	78
16	20	17	15	17	40	69
17	39	16	26	12	32	93
18	50	24	24	21	44	119
19	40	25	24	19	43	108
20	21	17	16	12	30	66
21	26	15	19	11	21	71
22	32	18	23	13	36	86
23	27	33	19	16	43	95
24	57	31	33	19	36	140
25	20	15	17	13	29	65
26	33	16	17	14	35	80
27	24	27	26	18	40	95
28	30	15	19	14	29	78
29	22	15	16	13	36	66
30	63	31	41	25	19	160
31	34	26	25	18	38	103
32	27	16	17	11	32	71
33	31	27	34	13	38	105
34	22	29	19	21	37	91
35	20	16	18	13	28	67
36	25	21	25	14	39	85
37	32	22	22	18	37	94
38	35	22	21	13	38	91
39	63	46	41	27	36	177
40	62	44	54	27	40	187
41	45	23	31	15	36	114
42	21	16	19	12	41	68
43	35	23	26	17	30	101
44	29	18	22	14	34	83
45	22	15	19	10	31	66
46	69	33	34	21	25	157
47	23	15	17	10	32	65
48	42	20	29	14	46	105

Turkish Boys Father :

Sub-nos.	L-Warmth	Host/Agg	Neglect	Undiffer.	Control	Tot-PARC
49	24	17	16	12	40	69
50	22	15	16	10	41	63
51	32	16	24	12	39	84
52	57	20	26	22	38	125
53	40	15	29	12	34	96
54	24	17	18	11	29	70
55	21	15	16	10	37	62
56	35	27	27	18	42	107
57	40	29	35	21	47	125
58	25	18	15	12	40	70
59	45	20	28	14	34	112
60	21	15	16	14	36	66
61	47	28	40	23	39	138
62	23	15	17	12	30	67
63	25	20	15	16	42	76
64	32	22	24	16	36	94
65	32	24	16	16	37	88
66	33	23	19	14	40	89
67	40	37	35	28	32	140
68	63	25	26	16	35	130
69	20	15	28	13	38	76
70	22	15	22	11	35	70
71	24	19	21	15	32	79
72	33	24	21	14	32	92
73	39	24	21	12	31	96
74	59	23	38	18	31	138
75	29	18	23	14	35	84
76	23	15	18	11	22	67
77	24	16	16	10	39	66
78	21	18	18	12	33	69
79	28	25	25	21	42	99
80	54	27	35	19	42	135
TOTAL	34.925	22.1125	24.4375	15.8875	35.225	97.425

Turkish Boys PAQ :

Sub_nos	Host/Agg.	Depen.	N-Self-Est	N-Self-Ad	Emo-Un-R	Emo-Ins	N-Wor-V	Total-PAQ
1	6	11	13	11	10	9	12	72
2	16	15	14	13	13	16	15	102
3	8	15	8	12	12	16	8	79
4	14	14	15	14	17	13	17	104
5	9	18	12	12	14	15	11	91
6	14	21	7	9	11	17	6	85
7	11	13	7	11	11	14	10	77
8	18	16	19	14	14	16	15	112
9	16	18	11	12	16	14	15	102
10	18	20	16	14	17	17	16	118
11	20	10	12	12	17	18	10	99
12	18	19	6	9	6	16	13	87
13	11	20	6	7	10	14	8	76
14	15	17	9	11	12	19	14	97
15	16	19	12	11	12	22	13	105
16	15	18	7	9	12	21	13	95
17	16	16	15	11	16	16	14	104
18	10	17	12	11	15	18	14	97
19	23	17	16	14	16	18	14	118
20	7	15	7	9	6	14	7	65
21	10	20	10	7	11	13	12	83
22	8	12	10	12	13	14	6	75
23	15	17	10	12	11	20	11	96
24	11	13	15	13	17	11	14	94
25	8	18	6	6	10	9	8	65
26	17	17	12	14	14	20	13	107
27	9	17	8	6	14	13	7	74
28	14	16	10	9	10	10	13	82
29	11	21	6	7	6	14	6	71
30	9	21	13	11	11	22	12	99
31	12	18	9	9	15	14	13	90
32	8	19	10	9	10	13	8	77
33	16	14	10	8	13	13	9	83
34	13	15	10	10	15	20	15	98
35	10	21	6	6	12	13	6	74
36	13	18	11	13	12	18	14	99
37	12	21	12	7	14	12	20	98
38	12	18	12	14	16	21	8	101
39	19	21	8	8	10	15	10	91
40	13	18	15	12	14	18	18	108
41	10	14	7	7	16	14	6	74
42	10	18	7	8	11	12	9	75
43	13	17	9	14	14	14	12	93
44	19	15	9	13	10	20	16	102
45	11	14	6	10	10	13	15	79
46	14	12	18	7	16	17	17	101
47	15	18	6	6	10	11	8	74
48	16	21	12	10	10	19	14	102

Turkish Boys PAQ :

Sub_nos	Host/Agg.	Depen.	N-Self-Est	N-Self-Ad	Emo-Un-R	Emo-Ins	N-Wor-V	Total-PAQ
49	11	21	15	16	17	20	17	117
50	11	16	11	16	12	10	13	89
51	10	17	7	9	12	14	7	76
52	12	8	16	13	11	17	17	94
53	12	17	10	9	9	15	8	80
54	12	18	8	10	12	15	13	88
55	11	20	6	9	6	14	12	78
56	10	21	6	10	8	18	9	82
57	11	14	11	11	19	18	10	94
58	16	20	9	10	13	17	11	96
59	13	18	13	16	14	18	17	109
60	11	14	8	6	10	11	13	73
61	15	18	6	6	15	17	13	90
62	14	19	6	6	9	13	7	74
63	9	21	7	8	12	14	10	81
64	14	24	10	14	10	10	10	92
65	13	16	8	6	14	17	8	82
66	12	16	10	12	14	19	10	93
67	19	19	17	13	19	17	15	119
68	14	9	12	8	11	12	15	81
69	6	16	6	15	6	12	6	67
70	20	20	7	8	7	15	9	86
71	12	16	6	8	11	15	17	85
72	13	18	7	6	12	15	10	81
73	17	20	10	12	9	16	16	100
74	11	19	6	11	10	17	10	84
75	10	15	11	11	10	15	13	85
76	15	16	11	8	10	17	12	89
77	16	13	13	10	12	18	10	92
78	14	14	8	7	10	14	11	78
79	15	15	11	9	10	16	11	87
80	13	18	8	6	9	16	8	78
Total	412	546	300	319	363	492	368	2800

LOCUS OF CONTROL

Turkish		Turkish	
Sub_nös	BOYS	Sub_nös	GIRLS
1	37	1	35
2	37	2	36
3	29	3	32
4	35	4	34
5	35	5	37
6	33	6	37
7	36	7	30
8	25	8	29
9	24	9	38
10	29	10	36
11	28	11	27
12	28	12	36
13	35	13	35
14	34	14	35
15	30	15	38
16	29	16	32
17	28	17	37
18	34	18	35
19	30	19	34
20	38	20	31
21	32	21	27
22	29	22	34
23	28	23	34
24	30	24	27
25	34	25	34
26	27	26	38
27	29	27	37
28	29	28	32
29	36	29	35
30	36	30	28
31	34	31	34
32	37	32	32
33	30	33	30
34	35	34	32
35	29	35	35
36	31	36	38
37	32	37	38
38	31	38	28
39	36	39	37
40	31	40	35
41	36	41	33
42	35	42	31
43	30	43	36
44	35	44	36
45	38	45	35
46	28	46	36
47	35	47	34
48	30	48	31

LOCUS OF CONTROL

Turkish Sub_nös	BOYS	Turkish Sub_nös	GIRLS
49	36	49	32
50	28	50	34
51	36	51	34
52	34	52	37
53	35	53	36
54	33	54	37
55	37	55	33
56	32	56	37
57	34	57	37
58	32	58	35
59	33	59	34
60	36	60	34
61	34	61	34
62	32	62	36
63	35	63	33
64	33	64	36
65	37	65	36
66	38	66	35
67	29	67	36
68	36	68	33
69	35	69	38
70	29	70	31
71	35	71	38
72	29	72	32
73	34	73	36
74	38	74	32
75	38	75	31
76	32	76	32
77	32	77	30
78	33	78	35
79	32	79	33
80	34	80	37
Total	2618	81	36
		82	31
		83	36
		84	36
		85	32
		86	35
		87	37
		88	34
		89	36
		90	35
		Total	3073

Pakistani Girls Mother:

Subj-nos.	L.Warmth	Host/Agg.	Neglect	Undiffer	Control	Total PARQ
1	31	27	23	15	46	96
2	29	21	25	15	45	90
3	30	23	25	15	43	93
4	30	19	20	15	42	84
5	21	26	15	19	46	81
6	27	39	27	30	42	123
7	28	23	23	23	48	97
8	25	25	21	17	43	88
9	32	20	20	14	35	86
10	30	22	19	16	46	87
11	24	17	16	14	47	71
12	21	17	15	15	47	68
13	30	24	36	20	44	110
14	46	44	42	32	37	164
15	26	18	18	14	47	76
16	33	21	39	18	48	111
17	20	29	24	21	36	94
18	23	27	29	21	41	100
19	23	38	25	18	49	104
20	35	21	21	19	45	96
21	34	22	20	19	45	95
22	25	21	16	17	43	79
23	25	21	16	17	43	79
24	29	17	21	15	46	82
25	22	18	20	12	39	72
26	26	20	15	17	43	78
27	24	21	20	18	45	83
28	23	20	19	18	39	80
29	28	32	26	21	42	107
30	27	22	20	17	49	86
31	27	18	20	16	49	81
32	31	22	22	16	46	91
33	41	25	26	15	39	107
34	35	19	21	12	37	87
35	33	29	26	25	44	113
36	48	24	25	17	41	114
37	29	20	18	19	37	86
38	41	37	28	28	48	134
39	44	26	38	19	43	127
40	37	43	34	26	45	140
41	41	31	28	28	29	128
42	39	21	24	15	37	99
43	37	28	22	28	40	115
44	29	19	15	14	44	77
45	26	18	16	12	41	72
46	29	22	17	17	47	85
47	27	20	21	15	39	83
48	36	33	31	20	41	120

Subj-nos.	<i>L.Warmth</i>	<i>Host/Agg.</i>	<i>Neglect</i>	<i>Undiffer</i>	<i>Control</i>	<i>Total PARQ</i>
49	32	32	29	18	45	111
50	24	25	22	18	41	89
51	26	29	22	19	43	96
52	26	20	19	13	48	78
53	34	26	21	22	41	103
54	24	27	21	18	46	90
55	35	29	15	18	44	97
56	26	27	18	16	46	87
57	32	29	17	18	41	96
58	22	23	16	19	45	80
59	40	21	28	18	39	107
60	39	20	24	20	40	103
61	56	42	41	30	37	169
62	66	20	31	18	41	135
63	30	25	15	19	43	89
64	33	26	23	21	40	103
65	32	49	42	33	48	156
66	35	22	26	14	29	97
67	33	16	20	14	42	83
68	38	29	29	22	44	118
69	46	42	31	25	46	144
70	23	33	22	25	44	103
71	26	32	22	19	44	99
72	25	25	21	19	46	90
73	26	27	26	19	45	98
74	29	26	28	18	46	101
75	27	21	19	16	44	83
76	30	24	16	15	42	85
77	45	26	22	17	43	110
78	32	29	21	21	44	103
79	29	26	24	28	43	107
80	27	20	17	17	43	81
81	46	30	30	23	38	129
82	33	25	23	14	41	95
83	41	21	16	16	37	94
84	33	35	31	26	41	125
85	38	30	18	14	37	100
86	32	33	32	18	41	115
87	29	23	23	20	49	95
88	28	32	25	25	44	110
89	23	17	21	12	42	73
90	31	32	25	17	41	105
91	35	26	25	22	45	108
92	39	28	21	21	42	109
93	35	27	20	23	46	105
94	30	27	25	19	44	101
95	35	37	28	22	42	122
96	31	29	22	14	45	96
97	26	23	21	19	42	89

Pakistani Girls Mother:

Subj-nos.	<i>L.Warmth</i>	<i>Host/Agg.</i>	<i>Neglect</i>	<i>Undiffer</i>	<i>Control</i>	<i>Total PARQ</i>
98	26	26	19	22	41	93
TOTAL	3096	2539	2281	1858	4189	9774
STDEV	7.684281365	6.67367	6.157353515	4.560969	3.835029	19.78156542
MEAN	31.59183673	25.90816	23.2755102	18.95918	42.7449	99.73469388

Pakistani Girls Father:

subject_no	L.Warmth	Host/Agg.	Neglect	Undiffer.	Control	Tot-PARQ
1	35	22	24	13	44	94
2	28	16	18	13	43	75
3	29	16	18	13	43	76
4	32	17	19	14	41	82
5	36	24	20	20	43	100
6	31	28	45	22	40	126
7	28	38	27	15	46	108
8	26	20	17	16	44	79
9	32	15	23	11	43	81
10	22	15	19	12	44	68
11	25	17	21	14	44	77
12	25	15	19	12	47	71
13	42	35	33	24	44	134
14	47	40	42	22	31	151
15	24	16	21	11	44	72
16	28	20	36	14	44	98
17	20	15	33	29	35	97
18	26	15	25	24	41	90
19	24	33	21	24	46	102
20	33	18	21	14	41	86
21	32	18	19	14	40	83
22	29	22	18	15	48	84
23	29	22	18	15	48	84
24	51	28	39	20	39	138
25	24	17	16	12	39	69
26	25	17	18	15	46	75
27	30	16	20	17	41	83
28	32	17	21	14	36	84
29	34	19	23	20	47	96
30	33	19	29	25	44	106
31	24	17	21	14	49	76
32	29	17	18	17	43	81
33	41	17	27	12	34	97
34	52	17	27	10	35	106
35	42	30	28	21	42	121
36	23	21	20	16	44	80
37	30	18	26	16	41	90
38	57	40	35	29	43	161
39	39	22	21	21	38	103
40	23	28	24	17	41	92
41	31	18	21	15	30	85
42	33	20	20	13	36	86
43	34	30	18	25	40	107
44	29	17	15	15	44	76
45	28	18	15	15	43	76
46	34	19	25	10	36	88
47	32	17	24	13	37	86
48	49	38	38	24	31	149
49	32	21	26	13	42	92
50	24	22	22	15	36	83
51	28	23	19	19	47	89
52	33	23	18	10	38	84

Pakistani Girls Father:

subject_no	L.Warmth	Host/Agg.	Neglect	Undiffer.	Control	Tot-PARQ
53	34	23	20	12	42	89
54	24	23	15	13	44	75
55	23	20	16	15	48	74
56	26	21	21	12	45	80
57	26	22	21	15	44	84
58	28	16	17	15	46	76
59	38	21	28	14	43	101
60	38	19	29	16	44	102
61	55	29	31	23	35	138
62	28	17	23	10	41	78
63	25	18	19	17	41	79
64	27	24	19	16	39	86
65	40	35	48	21	37	144
66	37	22	31	15	33	105
67	35	19	21	11	37	86
68	29	26	23	23	32	101
69	37	35	25	25	43	122
70	24	28	22	21	40	95
71	23	28	22	23	43	96
72	38	21	27	17	38	103
73	32	22	23	13	44	90
74	37	28	23	15	46	103
75	29	19	19	14	44	81
76	33	18	16	12	41	79
77	35	30	25	15	39	105
78	32	22	17	12	47	83
79	43	18	26	20	46	107
80	27	18	28	18	42	91
81	58	25	28	19	35	130
82	41	15	28	15	35	99
83	43	17	33	14	27	107
84	37	26	26	18	40	107
85	39	29	35	17	31	120
86	47	32	38	25	37	142
87	43	22	34	14	52	113
88	22	23	23	15	42	83
89	31	15	23	12	42	81
90	35	31	27	23	34	116
91	58	31	27	23	34	139
92	41	24	31	21	51	117
93	45	31	31	26	45	133
94	37	18	28	14	37	97
95	55	32	34	28	33	149
96	31	24	20	17	46	92
97	29	21	19	15	41	84
98	29	18	19	14	41	80
TOTAL	3283	2199	2390	1647	4013	9519

Pakistani Girls PAQ

Sub_no	Host/Agg. Depen.	N-Self.Est	N-Self.Ad.	Emo.Un.R	Emo.Ins	N-Wor.V	Total PAQ
1	9	13	12	14	11	14	82
2	18	16	18	18	11	18	113
3	8	19	12	10	12	22	89
4	9	18	14	19	21	15	114
5	24	17	10	15	14	15	110
6	21	17	21	24	24	24	149
7	17	19	13	10	13	16	98
8	8	16	18	16	18	13	104
9	12	14	16	14	12	17	92
10	8	19	10	6	15	19	84
11	8	21	13	6	15	19	89
12	9	24	10	8	15	19	91
13	15	9	12	10	15	17	90
14	20	18	24	18	22	21	146
15	17	15	16	15	10	19	116
16	10	18	15	17	21	14	112
17	12	20	6	7	10	18	85
18	7	12	14	9	15	18	88
19	12	20	12	8	15	18	99
20	8	20	11	15	14	15	98
21	13	20	13	14	14	17	106
22	9	14	6	7	7	13	62
23	9	14	6	7	9	13	64
24	14	16	16	17	18	23	120
25	8	19	7	9	10	15	78
26	10	20	8	6	6	10	72
27	11	13	12	9	12	18	88
28	17	18	12	12	12	13	95
29	13	23	19	19	20	20	130
30	14	19	11	7	10	13	82
31	6	20	7	7	12	12	71
32	12	16	14	16	13	13	92
33	6	20	7	10	15	17	83
34	10	20	7	12	18	17	90
35	15	13	12	10	19	17	100
36	19	16	14	15	15	16	109
37	11	22	13	13	17	20	114
38	12	20	15	19	17	19	115
39	8	15	15	9	17	19	97
40	8	22	17	14	17	20	117
41	14	10	9	18	20	13	99
42	7	19	7	9	20	14	94
43	15	17	9	10	13	19	92
44	7	17	7	10	7	15	74
45	13	16	14	9	13	17	90
46	7	13	7	6	12	14	67
47	10	13	7	6	11	15	70
48	13	19	14	17	19	20	114
49	16	18	7	8	12	19	92
50	13	18	10	8	9	15	84
51	9	16	13	11	14	11	81
52	6	13	6	9	12	14	67

Pakistani Girls PAQ

<i>Sub_no</i>	<i>Host/Agg. Depen.</i>	<i>N-Self.Est</i>	<i>N-Self.Ad.</i>	<i>Emo.Un.R</i>	<i>Emo.Ins</i>	<i>N-Wor.V</i>	<i>Total PAQ</i>	
53	7	13	9	13	12	17	8	79
54	13	15	6	8	9	17	8	76
55	15	18	16	14	15	16	14	108
56	10	20	10	10	12	118	8	188
57	10	18	10	7	15	17	8	85
58	9	16	7	9	14	14	8	77
59	9	20	12	8	17	17	11	94
60	8	18	13	10	12	17	17	95
61	11	10	18	13	16	15	24	107
62	12	10	16	8	10	21	16	93
63	15	16	10	15	14	20	8	98
64	9	15	7	7	9	13	6	66
65	10	24	20	18	17	20	20	129
66	11	18	8	7	11	15	12	82
67	7	17	10	10	11	15	6	76
68	17	22	10	12	18	20	14	113
69	18	22	12	15	18	21	17	123
70	11	19	9	8	10	20	13	90
71	12	21	12	9	12	20	14	100
72	17	19	12	14	14	12	9	97
73	6	16	12	16	16	13	9	88
74	10	14	15	7	12	11	8	77
75	9	14	11	11	16	19	9	89
76	9	15	8	11	10	19	13	85
77	12	17	11	8	15	17	10	90
78	6	14	6	9	6	19	6	66
79	9	15	10	10	15	17	9	85
80	8	16	6	7	13	15	9	74
81	13	20	13	16	15	18	16	111
82	8	23	13	13	14	15	12	98
83	13	23	11	9	13	21	6	96
84	16	20	10	13	15	19	12	105
85	14	23	11	9	13	20	6	96
86	14	21	16	14	16	20	21	122
87	21	16	16	16	21	21	16	127
88	12	21	11	14	10	12	14	94
89	6	15	9	6	6	12	9	63
90	11	19	13	11	12	14	11	91
91	13	17	18	18	19	16	8	109
92	10	18	9	7	14	17	11	86
93	8	14	11	11	13	17	8	82
94	12	17	9	10	15	16	16	95
95	16	21	18	18	20	19	14	126
96	9	15	10	8	6	13	7	68
97	7	15	8	8	6	18	8	70
98	13	15	7	8	12	18	8	81
Total	1123	1699	1137	1115	1352	1743	1139	9308

Pakistani Boys Mothers:

Sub_no	L-Warmth	Host/Agg.	Neglect	Undiffe.	Control	Tot-PARQ
1	32	34	23	23	45	112
2	40	39	29	24	40	132
3	30	34	19	20	42	103
4	34	38	26	25	44	123
5	39	46	27	29	35	141
6	32	35	17	22	47	106
7	25	39	25	19	44	108
8	32	50	37	33	44	152
9	26	29	23	24	41	102
10	31	32	31	23	44	117
11	26	35	23	28	43	112
12	28	27	18	19	47	92
13	45	33	35	28	37	141
14	22	21	20	17	44	80
15	33	27	26	23	38	109
16	37	39	28	22	39	126
17	33	33	28	20	44	114
18	26	24	20	16	44	86
19	41	25	23	21	40	110
20	29	27	22	21	42	99
21	27	34	21	21	46	103
22	56	48	39	31	41	174
23	39	29	27	20	40	115
24	24	29	22	17	50	92
25	28	25	30	21	34	104
26	32	21	25	18	41	96
27	45	38	22	24	40	129
28	32	29	21	21	49	103
29	36	28	21	22	42	107
30	35	27	27	17	43	106
31	23	24	16	17	44	80
32	26	29	19	20	39	94
33	26	30	17	14	47	87
34	38	31	30	23	42	122
35	25	24	25	24	46	98
36	39	20	22	20	48	101
37	31	33	23	17	39	104
38	22	26	19	17	42	84
39	33	29	32	20	33	114
40	30	27	30	18	40	105
41	27	22	17	18	50	84
42	66	58	43	32	39	199
43	25	35	16	21	47	97
44	29	34	27	20	35	110
45	28	30	23	20	47	101
46	51	46	38	28	43	163
47	36	26	22	22	45	106
48	35	31	23	21	43	110
49	32	27	24	16	41	99
50	28	25	31	17	43	101
51	32	38	29	18	51	117
52	40	34	30	23	33	127

Pakistani Boys Mothers:

<i>Sub_no</i>	<i>L-Warmth</i>	<i>Host/Agg.</i>	<i>Neglect</i>	<i>Undiffe.</i>	<i>Control</i>	<i>Tot-PARQ</i>
53	39	34	29	27	35	129
54	31	30	24	23	45	108
55	29	27	23	18	47	97
56	41	40	29	22	44	132
57	44	47	26	26	38	143
58	39	45	25	27	36	136
59	33	30	24	21	43	108
60	38	30	31	18	46	117
61	38	31	25	22	46	116
62	24	33	23	30	37	110
63	38	28	18	20	46	104
64	28	20	18	18	45	84
65	27	29	21	20	50	97
66	41	28	26	17	42	112
67	30	32	23	16	39	101
68	24	27	21	12	38	84
69	23	27	21	16	37	87
70	40	33	25	21	43	119
71	27	22	20	12	44	81
72	40	27	23	14	44	104
73	40	36	27	26	42	129
74	22	29	27	22	40	100
75	27	23	18	20	46	88
76	45	29	27	22	40	123
77	29	23	18	20	46	90
78	31	30	20	19	43	100
79	34	35	19	24	47	112
80	40	33	27	21	39	121
81	41	28	31	23	36	123
82	26	37	28	20	41	111
83	29	18	18	14	46	79
84	28	22	25	15	44	90
85	38	26	29	19	35	112
86	31	24	21	26	48	102
87	30	24	18	15	44	87
88	25	26	18	21	47	90
89	28	28	22	20	47	98
90	25	26	22	18	46	91
91	22	33	25	15	42	95
92	33	29	28	21	45	111
93	38	24	22	18	43	102
94	29	23	21	18	44	91
Total	3082	2880	2297	1952	4003	10211

Pakistani Boys Fathers

<i>Sub_no</i>	<i>L-Warmth</i>	<i>Host/Agg</i>	<i>Neglect</i>	<i>Undiffer.</i>	<i>Control</i>	<i>Tot-PARQ</i>
1	31	30	25	20	46	106
2	30	46	38	27	43	141
3	24	34	18	19	41	95
4	41	44	29	29	43	143
5	37	52	42	33	35	164
6	45	21	32	14	42	112
7	30	37	23	20	43	110
8	39	44	32	31	36	146
9	33	32	25	29	43	119
10	29	26	25	22	48	102
11	27	43	27	28	43	125
12	30	23	19	18	44	90
13	40	51	41	29	31	161
14	36	25	18	18	40	97
15	33	29	21	19	45	102
16	34	31	23	22	40	110
17	37	41	34	20	39	132
18	28	24	18	17	41	87
19	42	25	23	18	41	108
20	22	20	20	18	40	80
21	59	53	48	35	33	195
22	72	54	42	40	42	208
23	34	28	25	18	41	105
24	32	33	26	22	47	113
25	40	23	26	19	39	108
26	42	22	31	17	46	112
27	28	20	22	19	41	89
28	25	28	18	20	49	91
29	31	20	24	15	45	90
30	48	29	31	22	39	130
31	23	23	15	17	42	78
32	29	37	29	23	37	118
33	45	33	26	22	36	126
34	37	41	42	33	41	153
35	25	22	25	19	48	91
36	27	21	33	22	37	103
37	36	29	24	25	43	114
38	42	21	33	22	37	118
39	32	27	24	20	41	103
40	33	27	30	18	40	108
41	27	23	18	18	50	86
42	37	45	30	28	46	140
43	27	28	17	19	45	91
44	49	34	16	27	41	126
45	28	29	21	25	50	103
46	44	43	41	29	40	157
47	40	38	33	31	37	142
48	29	27	15	20	43	91
49	26	30	19	24	45	99
50	32	24	23	13	43	92
51	32	30	33	20	52	115
52	36	34	30	23	33	123

Pakistani Boys Fathers:

<i>Sub_no</i>	<i>L-Warmth</i>	<i>Host/Agg.</i>	<i>Neglect</i>	<i>Undiffe.</i>	<i>Control</i>	<i>Tot-PARQ</i>
53	31	39	32	30	45	132
54	36	29	24	21	44	110
55	24	25	19	19	46	87
56	36	27	23	22	51	108
57	22	29	18	20	41	89
58	43	36	25	28	37	132
59	32	21	24	17	44	94
60	37	28	29	23	49	117
61	33	20	20	18	48	91
62	24	33	23	30	37	110
63	26	16	15	17	48	74
64	26	16	15	17	47	74
65	29	25	18	16	45	88
66	35	22	20	16	47	93
67	32	21	22	20	43	95
68	25	17	15	13	42	70
69	23	27	15	16	40	81
70	31	28	28	19	41	106
71	26	19	18	14	43	77
72	40	25	29	17	47	111
73	28	27	28	21	44	104
74	24	30	21	22	43	97
75	25	29	20	27	43	101
76	45	32	28	23	34	128
77	29	21	18	16	47	84
78	35	21	19	18	44	93
79	40	44	35	23	48	142
80	29	30	30	20	39	109
81	32	29	23	21	38	105
82	27	31	25	21	38	104
83	24	16	20	14	40	74
84	31	25	24	18	46	98
85	37	27	32	18	40	114
86	28	20	18	23	48	89
87	30	23	20	16	44	89
88	27	40	21	22	45	110
89	32	25	22	20	51	99
90	25	25	22	20	44	92
91	22	17	18	16	45	73
92	30	27	28	19	44	104
93	41	23	22	19	41	105
94	30	24	22	15	43	91
Total	3097	2743	2351	2001	4007	10192

Pakistani Boys PAQ

<i>Sub_no</i>	<i>Host/Agg.</i>	<i>Depen.</i>	<i>N-Self-Est</i>	<i>N-Self-Ad</i>	<i>Emo-Un-R</i>	<i>Emo-Ins</i>	<i>N-Wor-V</i>	<i>Total-PAQ</i>
1	11	15	12	11	10	16	13	88
2	16	20	14	14	17	19	18	118
3	15	6	19	13	17	16	14	100
4	18	21	13	17	20	18	15	122
5	18	18	15	17	14	16	13	111
6	11	15	8	8	11	22	12	87
7	13	17	9	9	13	14	6	81
8	22	20	16	15	18	19	13	123
9	7	10	13	6	15	16	7	74
10	9	10	14	10	12	13	13	81
11	15	15	18	11	18	15	18	110
12	13	16	13	11	19	14	8	94
13	19	15	13	14	18	22	15	116
14	9	15	6	6	11	17	12	76
15	8	16	13	7	11	18	8	81
16	12	17	8	6	14	16	10	83
17	11	12	11	13	12	13	10	82
18	8	13	8	8	12	14	6	69
19	14	16	15	17	23	16	17	118
20	17	19	12	8	17	20	12	105
21	10	21	8	9	16	19	12	95
22	20	18	14	16	18	24	17	127
23	10	14	11	12	13	13	13	86
24	11	18	21	18	19	17	22	126
25	17	17	14	12	16	17	14	107
26	11	15	10	9	16	16	11	88
27	11	19	15	15	15	12	14	101
28	12	18	10	6	9	15	8	78
29	7	15	14	7	12	14	9	78
30	10	14	10	13	17	20	10	94
31	12	16	14	12	10	14	11	89
32	12	18	14	16	16	16	13	105
33	16	12	14	11	11	23	9	96
34	11	21	15	11	13	15	18	104
35	6	13	8	9	8	11	8	63
36	24	16	18	18	19	24	12	131
37	13	16	8	10	11	13	7	78
38	12	19	12	12	17	13	12	97
39	12	17	13	10	19	17	12	100
40	6	19	9	9	10	7	7	67
41	9	18	11	11	14	13	11	87
42	17	17	16	15	19	18	18	120
43	6	20	9	7	8	16	10	76
44	16	14	10	7	14	20	17	98
45	12	15	9	8	10	18	13	85
46	14	19	7	10	10	15	13	88
47	19	16	18	14	14	13	17	111
48	13	15	12	9	12	18	8	87
49	11	17	8	11	11	19	16	93
50	11	18	11	12	11	15	15	93
51	10	16	8	8	14	16	6	78
52	18	22	14	15	11	14	13	107

Pakistani Boys PAQ

Sub_no	Host/Agg.	Depen.	N-Self-Est	N-Self-Ad	Emo-Un-R	Emo-Ins	N-Wor-V	Total-PAQ
53	18	19	17	14	18	18	13	117
54	10	19	13	11	15	14	9	91
55	9	17	10	7	8	13	6	70
56	15	20	16	14	18	17	19	119
57	11	14	11	11	19	18	10	94
58	11	17	13	9	13	19	15	97
59	10	16	7	10	14	13	8	78
60	8	18	10	9	12	15	8	80
61	12	17	12	10	10	14	14	89
62	11	21	15	10	13	17	10	97
63	6	15	6	6	11	9	6	59
64	6	15	6	6	11	8	6	58
65	8	18	13	12	16	14	14	95
66	8	18	7	7	12	11	6	69
67	11	20	9	7	10	13	7	77
68	8	17	11	7	9	14	9	75
69	6	12	15	6	9	9	9	66
70	11	19	14	11	15	20	7	97
71	8	15	7	6	7	17	6	66
72	15	16	12	11	13	20	16	103
73	15	15	14	11	13	14	15	97
74	14	15	17	13	16	18	13	106
75	6	12	17	12	11	13	24	95
76	11	18	13	9	18	17	17	103
77	16	13	13	10	12	18	10	92
78	8	21	8	12	11	12	8	80
79	13	21	16	12	19	20	16	117
80	7	15	13	8	13	14	10	80
81	15	14	13	6	9	18	6	81
82	9	16	7	6	9	13	7	67
83	13	22	15	16	19	15	15	115
84	12	14	8	8	16	20	13	91
85	11	16	11	12	14	12	7	83
86	12	12	13	11	12	9	9	78
87	8	15	13	7	10	10	9	72
88	20	18	9	6	16	13	15	97
89	7	15	6	6	13	20	7	74
90	10	18	8	11	10	13	9	79
91	10	15	9	10	10	12	10	76
92	10	13	10	9	14	19	7	82
93	13	16	9	8	11	15	12	84
94	6	14	9	7	10	12	8	66
Total	1113	1540	1110	977	1274	1469	1081	8564

LOCUS OF CONTROL

Pakistani		Pakistani	
Sub_no	BOYS	Sub_no	GIRLS
1	26	1	28
2	24	2	33
3	33	3	32
4	29	4	25
5	36	5	22
6	30	6	29
7	31	7	32
8	24	8	26
9	24	9	26
10	23	10	30
11	27	11	30
12	30	12	28
13	34	13	33
14	25	14	37
15	24	15	30
16	25	16	27
17	28	17	29
18	24	18	27
19	27	19	26
20	29	20	35
21	27	21	35
22	34	22	27
23	27	23	27
24	33	24	32
25	27	25	27
26	34	26	23
27	24	27	27
28	25	28	31
29	28	29	34
30	30	30	26
31	23	31	26
32	32	32	29
33	29	33	32
34	30	34	30
35	29	35	31
36	28	36	28
37	24	37	24
38	33	38	24
39	31	39	32
40	26	40	34
41	26	41	28
42	34	42	27
43	26	43	28
44	28	44	26
45	27	45	27
46	29	46	32
47	34	47	26
48	23	48	32
49	30	49	26
50	24	50	27
51	34	51	30
52	31	52	33

LOCUS OF CONTROL

Pakistani		Pakistani	
Sub_no	BOYS	Sub_no	GIRLS
53	26	53	29
54	31	54	29
55	23	55	31
56	33	56	29
57	29	57	27
58	34	58	27
59	30	59	33
60	28	60	28
61	26	61	33
62	28	62	26
63	20	63	25
64	21	64	24
65	24	65	35
66	31	66	26
67	25	67	25
68	26	68	32
69	26	69	34
70	25	70	31
71	25	71	28
72	35	72	25
73	33	73	33
74	25	74	34
75	28	75	27
76	32	76	30
77	26	77	27
78	26	78	26
79	28	79	34
80	27	80	26
81	32	81	31
82	27	82	26
83	29	83	31
84	31	84	30
85	30	85	28
86	27	86	30
87	26	87	26
88	32	88	30
89	26	89	24
90	25	90	26
91	25	91	23
92	32	92	26
93	25	93	23
94	30	94	28
Total	2641	95	33
		96	29
		97	28
		98	28
	Total		2702

**YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ
VERİ GİRİŞ FORMU**

YAZARININ

Soyadı: IMAM
Adı: Fatima Zohra

Kayıt No:

TEZİN ADI:

Türkçe: Pakistan ve Türkiyedeki gençler arasında algılanan ebeveyn sıcaklığı, ebeveyn kontrolü ve bunların benlik değeri ve denetim odağıyla ilişkileri

Yabancı Dildeki adı: Perceived Parental Warmth, Parental Control And Its Relationships to Personality Organisation And Locus Of Control Among Adolescents In Pakistan And Turkey

TEZİN TÜRÜ:

Yüksek Lisans
[ ]

Doktora
[X]

Tıpta Uzmanlık
[ ]

Sanatta Yeterlilik
[ ]

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ:

Üniversite : EGE ÜNİVERSİTESİ
Fakülte : EDEBİYAT FAKÜLTESİ
Enstitüsü : SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Diğer Kuruluşlar :
Tarih : 2001

TEZ YAYINLANMIŞSA: YAYILAN

Basım Yeri:
Basım tarihi:
ISBN

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı: LEBLEBİCİ Ciğdem
Ünvan : Yrd. Doç. Dr.

TEZİN KONUSU:

Pakistan ve Türkiyedeki gençler arasında algılanan ebeveyn sıcaklığı, ebeveyn kontrolü ve bunların benlik değerile ve denetim odağıyla ilişkileri

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER

- 1- Ebeveyn Sıcaklığı
- 2- Ebeveyn Kontrolü
- 3- Benlik Değeri
- 4- Denetim Odağı
- 5- Kültür-arası Karşılaştırmak

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER

- 1- Parental Warmth
- 2- Parental Control
- 3- Personality Organisation
- 4- Locus of Control
- 5- Cross-Cultural Comparison

1. Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum [ ]
2. Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir [X]
3. Kaynak göstermek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir. [ ]

Yazarın İmzası

Tarih: 25-06-2001

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye ve Pakistan bütünlerinde ergen kız ve erkek gruplarında, algılanan ebeveynlik tarzlarının (Çocuk EKRA-Kontrol ölçeği kullanılarak) kişilik eğilimleri ile ilişkisi araştırılmakta; aynı gruplarda öte yanda algılanan ana/baba sıcaklığı ile Denetim Odağı (dışsallık-içsellik) eğilimleri arasındaki ilişki incelenmektedir. Bu çalışmada kullanılan ölçekler, Rohner (1990) tarafından geliştirilmiş olan Ebeveyn Kabul-Red/Kontrol Anketi (EKRA/Kontrol) ve Kişilik Değerlendirme Anketi (KDA), Rohner, Saaverda ve Granum'un (1978 geliştirdikleri xNowicki-Strickland'in Denetim Odağı Ölçeği (DO)dir. Ölçekler Türkçe ve Urduçaya geri-tercüme yoluyla uyarlanmıştır. Uygulamalarda, Türkiye ve Pakistan'da 362 kız ve erkek ergen ile çalışılmıştır. Denekler, her iki ülkede de orta sosyo-ekonomik düzey ailelere mensuptur. Araştırmadaki temel değişkenler arasındaki ilişkiler korrelasyon analizleri, ortalamalar arası t-testi ile araştırılmıştır. Kültür içi ve iki kültür arasında, cinsiyetler arasında farklılaşmalar ele alınmıştır. Beklendiği üzere, hem Türkiye'de hem de Pakistan'da erkek ve kızların Çocuk KDA puanları (kişilik değişkenleri olumlu ilişkide bulunmuş ve böylece Ebeveyn Kabul/Red Kuramına (Rohner, 1975) destek sağlamıştır. Sıcaklık-Kontrol Örüntüsü bulguları ise Kağıtçıbaşı'nın (1996) karşılıklı duygusal bağımlı aile modeli ile tutarlıdır. Bulguların kültürlere göre karşılaştırılması sonucu Türkiyeli erkek ve kızların ebeveynlerinden Pakistanlılara göre daha fazla sıcaklık algıladıkları, ve genelde daha iyi kişilik organizasyonuna sahip oldukları saptanmıştır. Buna karşılık Türkiyeli ergen kız ve erkekler dışsal etkenlere, Pakistanlı gençlere oranla daha fazla bağımlı bulunmuştur.

ABSTRACT

The present study aimed at investigating the relationships between perceived parenting styles (as measured through Child PARQ/Control) and personality dispositions on the one hand, and the relations existing between perceived maternal/paternal warmth and Locus of control (internal/external) orientation of adolescent boys and girls in the two cultural groups: Turkish and Pakistani on the other. The Turkish and Urdu (National Language of Pakistan) back-translated versions of the Parental Acceptance-Rejection/Control Questionnaire (Child PARQ/Control) developed by Rohner (1990), the Personality Assessment Questionnaire (Child PAQ), developed by Rohner, Saaverda and Granum (1978), and the Nowicki-Strickland's Locus of Control Scale (LOC) short-version(1973), were administered on a sample of 362 male and female adolescents in Turkey and Pakistan. The subjects belonged to middle class families in both the countries. To examine relationships between major variables of the study, various correlational analyses were computed. Additionally, mean differences (t-tests) within and between countries with respect to gender, were computed. As expected, perceived Child PARQ scores (both maternal and paternal) of male and female adolescents in Turkey and Pakistan, were positively associated with Child PAQ scores (personality variables), providing support to Parental Acceptance/Rejection theory (Rohner, 1975). The Warmth-Control pattern is consistent with Kagitçibasi's (1996) model of emotional interdependence family pattern. It is inferred on the basis of cross-cultural comparison of results that Turkish boys and girls have overall perception of greater warmth from their parents as compared to Pakistani boys and girls as well as they have better personality organizations as compared to their Pakistani counterparts. Turkish adolescent boys and girls were found to have greater reliance upon external factors (measured through Locus of Control Scale) as compared to Pakistani Boys and Girls.